

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONUNUN ETKİLERİ: AYBASTI ÖRNEĞİ**

OSMAN BİLİCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İktisat Anabilim Dalı / İktisat Bilim Dalı

ORDU-2016

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONUNUN ETKİLERİ: AYBASTI ÖRNEĞİ**

OSMAN BİLİCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İktisat Anabilim Dalı / İktisat Bilim Dalı

AKADEMİK DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Nedim DİKMEN

ORDU-2016

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya, kullandığım başka yazarlara ait her özgün fikre kaynak gösterdiğimi bildiririm.

30/05/2016
Osman BİLİCİ

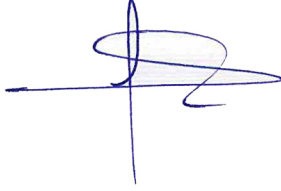
T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Bu çalışma jürimiz tarafından 09/05/2016 tarihinde yapılan sınav ile İktisat Anabilim Dalı,
İktisat Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç.Dr. Metin SAĞLAM

Üye: Doç.Dr. Seval MUTLU ÇAMOĞLU

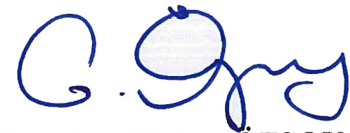

Üye: Yrd.Doç.Dr. Nedim DİKMEN

ONAY : Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.09../.05../2016

Doç.Dr. Gökhan ÖZSOY

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, toplumun en önemli sorunlarından biri olan yoksulluğun ortadan kaldırılması veya etkilerinin azaltılması için oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yapısı, çalışmaları ve etkileri Aybastı örneği üzerinde durularak anlatılması amaçlanmıştır. İlk bölümde yoksulluk kavramı üzerinde durulmuş; yoksulluğun tanımı, yoksulluk çeşitleri ve yoksulluğun nedenleri ile sonuçları incelenmiştir. İkinci bölümde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun kurumsal yapısı ve sosyal yardım programları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise, Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı faaliyetlerinin yoksullukla mücadeledeki etkileri örneklerle anlatılarak analiz edilmiştir.

Yapmış olduğum çalışmanın bu aşamaya gelmesinde büyük katkısı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nedim DİKMEN'e, maddi ve manevi yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen annem, babam, eşim ve kızıma teşekkürlerimi sunarım.

Osman BİLİCİ

ÖZET

[BİLİCİ, Osman]. [Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun Etkileri: Aybastı Örneği], [Yüksek Lisans], Ordu, [2016].

Yoksulluk; insanların temel gereksinimlerini karşılayamaması, yani asgari yaşam standartlarına ulaşamamasıdır. Normal bir yaşam için temel olan ihtiyaçların bir kısmını karşılayabilen ancak daha fazlasını karşılayamayan insanlar her toplumda var olmuştur. İnsanlık tarihinin en eski sorunlarından biri olan ve günümüzde de büyük bir hızla artmaya devam eden yoksulluk, ülkelerin en fazla uğraştığı sorunların başında gelmektedir. Yoksullukla mücadele hükümetlerin en öncelikli politikalarından biridir.

Türkiye’de yoksullukla mücadele konusunda faaliyet gösteren; sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, düşkün ve ihtiyaç sahibi insanlara ulaşarak devletin sosyal sorumluluğunu yerine getirmeye çalışan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, 1986 yılında kurulmuş ve bu tarihten itibaren farklı yardım programları uygulayarak yoksulluk sorununa çözüm alternatifleri oluşturmaya çalışmıştır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, taşrada il ve ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalıyla örgütlenerak hedef kitleye ulaşmaya çalışmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, gerek merkezden yapılan yardım transferlerinin yerelde araştırma-inceleme, giriş ve takiplerini yaparak, gerekse uyguladığı gelir getirici ve istihdama yönelik projelerle aileleri yardıma bağımlı olmaktan kurtarıp onların refah seviyelerini yükselterek yoksullukla mücadele konusunda aktif rol oynamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, asgari yaşam standartları, yardım programları, gelir getirici ve istihdama yönelik projeler

ABSTRACT

[BİLİCİ, Osman], [The effects of Social Welfare and Solidarity Incentive Fund on struggle against poverty: Instance of Aybasti], [Graduate Degree], Ordu, [2016].

Poverty means to be stuck for the necessities which means not to be able to reach minimum living standarts. People, who can satisfy only the basic needs but not able to provide more, can be seen in each society. Poverty which is one of the earliest problems in human history and lasts for today is the overriding problem of our country. Struggle against poverty is one of the prior policies of the governments.

The Social Welfare and Solidarity Incentive Fund which is active on struggle against poverty in Turkey and works for the poor, orphan, all alone, immoral, etc and tries to fulfill the social responsibilities of the government has been established in 1986 and till that time the foundation has been carrying out several different alternative help programs to find a solution to the poverty problem.

The Social Welfare and Solidarity Incentive Fund tries to reach the target group by organizing with Social Assistance and Cooperation Foundations in counties and cities. Social Assistance and Cooperation Foundations plays an active role by entry and tracing the aid which comes from the centre, search and investigate at the counties and in addition to that they practise some projects that generates revenue and helps the employment to assist families to have their own jobs and to be independent employees.

Key Words: Poverty, minimum living standarts, aid assistance programs, projects for revenue generate and employment.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı :	OSMAN BİLİCİ
Doğum Yeri ve Tarihi :	BASKİL/ELAZIĞ 18.09.1980
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi :	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ / İİBF KAMU YÖNETİMİ
Yüksek Lisans Öğrenimi :	ORDU ÜNİVERSİTESİ / İKTİSAT
Bildiği Yabancı Diller :	İNGİLİZCE
Bilimsel Etkinlikleri :	-
İş Deneyimi	
Uygulamalar :	-
Projeler:	-
Çalıştığı Kurumlar:	SOSYAL GÜVENLİK KURUMU-VHKİ İÇİŞLERİ BAKANLIĞI-MÜLKİ İDARE AMİRİ
İletişim	
E-Posta Adresi :	osbilici@hotmail.com
Telefon:	
İş:	0(442) 691 22 30
Cep:	0532 1568452
Tarih ve İmza:	30/05/2016

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BEYAN SAYFASI	İ
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	İİ
ÖN SÖZ	İİİ
ÖZET	İV
ABSTRACT	V
ÖZGEÇMİŞ	VI
TABLOLAR LİSTESİ	XII
SAYFA	XII
GİRİŞ	1
YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUK SORUNUNA GENEL BİR BAKIŞ	3
1.1.GENEL OLARAK	3
1.2. YOKSULLUĞUN TANIMI.....	4
1.3. YOKSULLUK ÇEŞİTLERİ.....	8
1.3.1. Mutlak Yoksulluk.....	8
1.3.2. Göreli Yoksulluk.....	9
1.3.3. Nesnel Yoksulluk - Öznel Yoksulluk	10
1.3.4. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk.....	11
1.3.5. Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk.....	11
1.4. YOKSULLUĞUN NEDENLERİ	12
1.4.1. Özel Nedenler.....	13
1.4.1.1. Bireysel Nedenler.....	14
1.4.1.2.Ailevi Nedenler	14
1.4.2.Genel Nedenler	15
1.4.2.1.Doğal ve Demografik Nedenler	15
1.4.2.2.Diğer Nedenler.....	17
1.5. YOKSULLUĞUN SONUÇLARI	19
1.5.1. Yoksulluğun Özel Sonuçları	19
1.5.1.1. Bireysel Sonuçlar	19
1.5.1.2.Ailevi Sonuçlar	20

1.5.2.Yoksulluğun Genel Sonuçları.....	21
İKİNCİ BÖLÜM.....	24
SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU'NUN KURUMSAL YAPISI VE SOSYAL YARDIM PROGRAMLARI.....	24
2.1.SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU	24
2.1.1. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Misyonu	25
2.1.2. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kuruluş Amacı	25
2.1.3. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Gelirleri ve Giderleri:.....	25
2.1.4. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Yürütme Organı	27
2.1.5. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Denetimi	27
2.1.6. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kurumsal Yapısı	28
2.1.6.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	30
2.1.6.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Görevleri	31
2.1.6.1.1.1. Genel Müdürlük Sekreteryası Birimi	33
2.1.6.1.2. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Yapısı	33
2.1.6.1.3. SYDGM'nin Misyonu.....	35
2.1.6.1.4. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Vizyonu.....	35
2.1.6.1.5. Taşrada Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü	35
2.1.6.2.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları.....	36
2.1.6.2.1. Amacı.....	37
2.1.6.2.2. Yönetel Yapısı	37
2.1.6.2.2.1. Vakıf Mütevelli Heyeti.....	38
2.1.6.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri.....	42
2.1.6.2.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Bazı Giderleri	43
2.1.6.2.5. Vakfin Muafiyetleri.....	43
2.2. SOSYAL YARDIM PROGRAMLARI.....	43
2.2.1.Aile Yardımları.....	44
2.2.1.1.Gıda Yardımları	44
2.2.1.2.Barınma Yardımları	44
2.2.1.2.1.Sosyal Konut Projesi	45
2.2.1.3.Yakacak Yardımları	45

2.2.1.4.Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar	46
2.2.1.5.İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar	47
2.2.1.6.Doğum Yardımı	47
2.2.1.7.Öksüz ve Yetim Yardımı	47
2.2.1.8. Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	48
2.2.2.Eğitim Yardımları	48
2.2.2.1.Eğitim Materyali Yardımları.....	48
2.2.2.2.Şartlı Eğitim Yardımları.....	49
2.2.2.3.Öğle Yemeği Yardımı	50
2.2.2.4.Ücretsiz Ders Kitabı.....	51
2.2.2.5.Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı	51
2.2.2.6.Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması	51
2.2.2.7.Diğer Eğitim Yardımları	52
2.2.3.Sağlık Yardımları	52
2.2.3.1.Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY)	52
2.2.3.2.Tedavi Destek Yardımları	54
2.2.3.3.GSS Gelir Tespiti ve Prim Desteği	55
2.2.3.4.Engelli İhtiyaç Yardımları.....	57
2.2.4.Özel Amaçlı Yardımlar.....	57
2.2.4.1.Aşevleri.....	57
2.2.4.2.Afet (Acil Durum) Yardımları	58
2.2.4.3.Diğer Muhtelif Sosyal Yardımlar.....	58
2.2.5.Yaşlı ve Engelli Yardımları	58
2.2.5.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar.....	58
2.2.6. Evde Bakım Yardımı.....	59
2.2.7. Proje Destekleri	60
2.2.7.1.Gelir Getirici Proje Destekleri	61
2.2.7.2.Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (Kasdep)	62
2.2.7.3. Sosyal Hizmet Projeleri	63
2.2.8. Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısı ve İstihdam Yardımları	64

2.2.9. Sosyal Yardım Alanını Düzenlemeye Yönelik Projeler	66
2.2.9.1. Bütünleşik Sosyal Yardım Projesi.....	66
2.2.9.2. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS)	67
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	69
AYBASTI SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI FAALİYETLERİNİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDEKİ ETKİLERİ	69
3.1. AYBASTI'NIN TANITIMI	69
3.1.1. Aybastı'da Yoksulluğun Nedenleri	70
3.1.1.1. Tarım ve Hayvancılık Alanlarındaki Dalgalanmalar.....	70
3.1.1.2. Ulaşım ve Sanayinin Yeterli Olmayışı	72
3.1.1.3. Hizmet Sektörünün Yeterli Olmayışı	72
3.1.1.4. Mesleki Eğitim Seviyesinin Düşüklüğü	72
3.2. Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Faaliyetleri.....	73
3.2.1. Aybastı SYDV.....	73
3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na Başvuru Yöntemleri	73
3.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Faaliyetleri	75
3.2.3.1. Aile Yardımları	78
3.2.3.1.1. Gıda Yardımları	78
3.2.3.1.2. Barınma Yardımları	80
3.2.3.1.3. Yakacak Yardımları	83
3.2.3.1.4. Diğer Aile Yardımı	85
3.2.3.1.5. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar	86
3.2.3.1.6. İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar	87
3.2.3.1.7. Öksüz ve Yetim Yardımı	88
3.2.3.1.8. Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	89
3.2.3.2. Eğitim Yardımı	89
3.2.3.2.1. Şartlı Eğitim Yardımları	90
3.2.3.2.2. Diğer Eğitim Yardımları	92
3.2.3.3. Sağlık Yardımları.....	92
3.2.3.3.1. Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY).....	93
3.2.3.3.2. GSS Gelir Tespiti ve Prim Desteği.....	94

3.2.3.3.3. Diğer Sağlık Yardımı	96
3.2.3.4. Yaşlı ve Engelli Yardımları	97
3.2.3.4.1. Engelli Aylığı	98
3.2.3.4.2. Engelli Yakını Aylığı	99
3.2.3.4.3. Yaşlı Aylığı	100
3.2.3.5. Özel Amaçlı Yardımlar	101
3.2.3.5.1. Afet (Acil Durum) Yardımı.....	101
3.2.3.5.2. Tek Seferlik Yardımlar.....	102
3.2.3.6. Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısı ve İstihdam Yardımları.....	102
3.2.3.7. Projeler.....	103
3.2.3.7.1. Koyunculuk Projesi.....	104
3.2.3.7.2. Salma Tavukçuluk Projesi.....	107
3.2.3.7.3. Kültür Mantarı Yetiştiriciliği.....	108
3.2.3.7.4. İstihdama Yönelik Faaliyetler	109
3.4. Aybastı'da Yardım Veren Diğer Kuruluşlar	110
3.4.1. Aybastı Belediyesi	110
3.4.2. Aybastı Türk Kızılayı.....	111
3.4.3. Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği.....	113
SONUÇ	114
KAYNAKÇA.....	117

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Vakıf Mütvevelli Heyeti Doğal Üyeleri.....	39
Tablo 2: Vakıf Mütvevelli Heyeti Seçilmiş Üyeleri.....	39
Tablo 3: Gelir Seviyesi Sınıfları.....	56
Tablo 4: Aybastı İlçesi Hayvan ve İşletme Sayıları.....	71
Tablo 5: Aybastı SYDV Yardım Program Listesi.....	76
Tablo 6: Aybastı SYDV’de Düzenli Yardım Programı Listesi.....	77
Tablo 7: Aybastı SYDV’de Gıda Yardımı için aktarılan periyodik paylar.....	78
Tablo 8: Aybastı SYDV tarafından yapılan Gıda Yardımları.....	79
Tablo 9: Aybastı SYDV tarafından yapılan Ev Yapım Yardımları.....	81
Tablo 10: Aybastı SYDV tarafından yapılan Diğer Barınma Yardımları.....	81
Tablo 11: Aybastı SYDV tarafından yapılan Ev Onarım Yardımları.....	82
Tablo 12: Aybastı SYDV tarafından yapılan Yakacak Yardımları.....	83
Tablo 13: Aybastı Orman Alanlarında Ağaç Kesme Suçları.....	84
Tablo 14: Aybastı SYDV tarafından yapılan Diğer Aile Yardımları.....	85
Tablo 15: Aybastı SYDV tarafından yapılan Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımları...86	86
Tablo 16: Aybastı SYDV tarafından yapılan Muhtaç Asker Ailesi Yardımları.....	88
Tablo 17: Aybastı SYDV tarafından yapılan Şartlı Eğitim Yardımları.....	90
Tablo 18: Aybastı SYDV tarafından yapılan Diğer Eğitim Yardımları.....	92
Tablo 19: Aybastı SYDV tarafından yapılan Şartlı Sağlık Yardımları.....	93
Tablo 20: Aybastı SYDV tarafından yapılan Şartlı Gebelik Yardımları.....	94
Tablo 21: 2016 yılı için geçerli Gelir Testi Sınıfları.....	95
Tablo 22: Aybastı SYDV’de yapılan Gelir Testi Kayıtları.....	96
Tablo 23: Aybastı SYDV tarafından yapılan Diğer Sağlık Yardımları.....	97
Tablo 24: 2022 Aylık Miktarları.....	98
Tablo 25: Aybastı SYDV tarafından yapılan Engelli Aylığı Yardımları.....	99
Tablo 26: Aybastı SYDV tarafından yapılan Engelli Yakını Aylığı Yardımları.....	100
Tablo 27: Aybastı SYDV tarafından yapılan Yaşlı Aylığı Yardımları.....	101
Tablo 28: 2010 ve 2012 yıllarında yapılan Koyunculuk Projesi.....	105
Tablo 29: Koyunculuk Projesi Uygulaması.....	106
Tablo 30: Aybastı SYDV tarafından yapılan Kültür Mantarı Proje Maliyeti.....	108
Tablo 31: Aybastı Belediyesi Sosyal Yardımları ve Miktarları.....	110
Tablo 32: Kızılay Aybastı Şubesi Gelir ve Giderleri.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: SYGM’nin Teşkilat Yapısı.....	34
Şekil 2: Sosyal Yardımlara Nasıl Başvurulur.....	74

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.d.	: Adı Geçen Dergi
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BSYBHS	: Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi
C.	: Cilt
ed.	: Editör
ES	: Emekli Sandığı
EVEK	: Eşi Vefat Etmiş Kadınlar
EYHGM	: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KASDEP	: Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
LYS	: Lisans Yerleştirme Sınavı
MAAY	: Muhtaç Asker Aile Yardımı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
S.	: Sayı

s.	: Sayfa Sayısı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SOYBİS	: Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
ŞEY	: Şartlı Eğitim Yardımı
ŞNT	: Şartlı Nakit Transferi
ŞSY	: Şartlı Sağlık Yardımları
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TEOG	: Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş
TL	: Türk Lirası
TOKİ	: T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TYP	: Toplum Yararına Programlar
YGS	: Yüksek Öğretime Geçiş

GİRİŞ

İnsanların temel gereksinimlerini karşılayamaması durumunun ifadesi olan yoksulluk ile mücadele sorunu, tarihin her döneminde var olagelmıştır. Ancak içinde yaşadığımız dönemde yoksulluk olgusu yeni özellikler taşımaya başlamış ve birçok ülke az ya da çok bu sorun ile iç içe yaşamaya başlamıştır. Hatta gelişmiş ülkelerde bile yoksulluk en önemli sorunlardan biri olmuştur. Her ülke, kendisine özgü yoksulluk sorunlarıyla başa çıkacak, yoksulluğun kişisel ve toplumsal sorunlarını en aza indirecek değişik yoksullukla mücadele programları uygulamaktadır.

Yoksulluk son dönemlerde daha çok ilgi gören bir konu olmuştur. Birçok ülkede hükümetler sosyal politikalarını oluştururken en temel hedef olarak yoksulluğu bitirmeyi ya da en azından azaltmayı amaçlamaktadırlar. Bu konu ulusal düzeyde olduğu gibi uluslararası düzeyde de çok önemli hale gelmiştir. Özellikle başta Birleşmiş Milletler örgütü olmak üzere gönüllü hayır kuruluşları ve diğer uluslararası kuruluşlar da yoksullukla mücadele konusunda programlar hazırlamakta, değişik faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca hem akademik çevrelerce hem de kitle iletişim araçları kanalıyla, medyada bu konu yakından takip edilmekte ve tartışılmaktadır.

Yoksulluk, beraberinde birçok sorunun da ortaya çıkmasına yol açan bir olgudur. Bu durum, toplumda yeni sorunlar yaratırken var olan diğer sosyal sorunları da arttırmakta ve derinleştirmektedir. Küreselleşen dünyada yoksulluk hem nedenleri hem de sonuçları bakımından gittikçe karmaşık bir hale gelmektedir. Bu nedenle, uluslararası pek çok kuruluş, hükümetler, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri yoksulluk sorunu gündemiyle toplanmakta ve yoksullukla mücadele yolları aramaktadırlar.

Türkiye’de yoksullukla mücadele konusunda örgütlenmiş ve uzmanlaşmış en önemli yapı, 14 Haziran 1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Kanun ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’dur. Fon’un yürütme organı olarak faaliyet gösteren Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’nun aldığı kararları

uygulayarak ve taşrada faaliyet gösteren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile beraber çalışarak yoksullukla mücadele konusunda aktif rol oynamaktadır. Türkiye'nin en önemli sosyal yardım kuruluşu olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü; hem yurt genelinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile beraber sürdürdüğü yardım faaliyetleri neticesinde sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, muhtaç vatandaşlarımıza yardım etmekte, hem de istihdam odaklı mesleki eğitim ve proje destekleri ile işsiz, eğitimsiz vatandaşlarımıza ilişkin devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir.

Bu çalışmanın teorik kısmı dokümantasyon metot ve teknikleriyle, uygulamalı kısmı ise gözlem ve birebir görüşme şeklinde yapılan mülakatlarla oluşturulmuştur. Öncelikle araştırma öncesi literatür taraması yapılarak yoksulluk ile ilgili kaynaklar araştırılmıştır. Ayrıca faaliyet raporları, kanunlar ve diğer kurumsal bilgi ve belgeler de çalışmada kullanılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise gözlem ve birebir görüşmeler yapılarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Toplam üç bölümden oluşan bu çalışmada, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun yoksullukla mücadele stratejileri Aybastı örneği üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın birinci bölümünde yoksulluk kavramı üzerinde durulmuş; yoksulluğun tanımı, yoksulluk çeşitleri ve yoksulluğun nedenleri ile sonuçları incelenmiştir. İkinci bölümde, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun kurumsal yapısı ve işleyişi ile sosyal yardım programları üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun kararlarının taşradaki uygulama birimlerinden biri olan Aybastı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı üzerinde durulmuş, Vakfın faaliyetlerinin yoksullukla mücadeledeki etkileri örneklerle anlatılarak analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK KAVRAMI VE YOKSULLUK SORUNUNA GENEL BİR BAKIŞ

1.1.Genel Olarak

Yoksulluk kavramını açıklamaya geçmeden önce yoksullukla ilgili genel bazı hususlara değinmekte fayda vardır. Tarihsel süreç içerisinde yoksulluk, yeni bir sorun olmayıp tarihin her döneminde ve her devlette veya kültürde var olmuştur. Ancak içinde yaşadığımız dönem itibariyle yoksulluk olgusu yeni özellikler taşımaktadır ve günümüzde birçok ülke az ya da çok bu sorun ile iç içe yaşamaktadır. Hatta gelişmiş ülkelerde bile yoksulluk en önemli sorunlardan biridir. Her ülke kendisine özgü yoksulluk sorunlarıyla başa çıkacak, yoksulluğun kişisel ve toplumsal sorunlarını en aza indirmek için çeşitli yoksullukla mücadele programları uygulamaktadır.

Küreselleşmenin çok yaygın bir şekilde hissedildiği dünyamızda, yoksul insan sayısının çok yüksek düzeylere ulaştığı görülmektedir. Dünyada yeterli besinleri alamayan, temel sağlık, eğitim ve diğer hizmetlerinden faydalanamayan milyonlarca insan vardır. Sonuç olarak yoksulluk ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler hem az gelişmiş ülkelerde hem de gelişmiş ülkelerde en temel sosyal ve ekonomik sorun olmaya devam etmektedir.¹

Devletler, bölgeler ya da kültürel yapılar arasındaki yoksulluk düzeyindeki farklılıklar, yoksulluğun bu yapılar için ne ölçüde sorun olduğunu da belirler. Bu yapıların

¹Fikret Şenses, Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, (6. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013), s.13.

yoksulluğa bakış açısı ve yoksulluğu değerlendirmesine göre yoksulluk tanımlanır. Yani yoksulluk kavramı her sosyal yapı için farklı şeyleri ifade edebilir. Bu da yoksulluğun tanımlanmasında tek bir tanımın yeterli olmadığı, çok farklı yoksulluk tanımlarının olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu tanım farklılıkları, yoksulluğun dünya üzerindeki kıtalar, ülkeler, milletler, bölgeler, topluluklar arasında farklı sebeplerden doğmasından kaynaklanmaktadır.

Yoksulluğun ortaya çıkma sebepleri olduğu gibi yoksulluğun neticesinde ortaya çıkan birçok sorun da vardır. Yoksulluğun neden olduğu sorunlar, var olan diğer sosyal sorunları da arttırmakta ve derinleştirmektedir. Küreselleşen dünyada yoksulluk hem nedenleri hem de sonuçları bakımından gittikçe önemli bir hale gelmektedir. Bu nedenle, uluslararası pek çok kuruluş, hükümetler, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri yoksulluk sorunu ve yoksulluğun neden olduğu toplumsal sorunları çözme konusunda aktif faaliyet göstermektedirler.

1.2.Yoksulluğun Tanımı

Üzerinde tam olarak görüş birliğine varılmış bir yoksulluk tanımının bulunmadığı yukarıda belirtilmişti. Tanımlar yoksullara bakış açılarına göre toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Literatürde de yoksulluk kavramı ve yoksullukla ilgili diğer kavramlar hakkında değişik tanımlar mevcuttur. Aşağıda yoksullukla ilgili değişik tanım ve açıklamalara yer verilecektir ancak kısaca yoksulluk; insanların temel gereksinimlerini karşılayamaması yani asgari yaşam standartlarına ulaşamaması olarak tanımlanabilir. Normal bir yaşam için temel olan ihtiyaçların bir kısmını karşılayabilen ancak daha fazlasını karşılayamayan insanlar her toplumda var olmuştur. İnsanlık tarihinin en eski sorunlarından biri olan ve günümüzde de büyük bir hızla artmaya devam eden yoksulluk, ülkelerin en fazla uğraştığı sorunların başında gelmektedir. Yoksullukla mücadele hükümetlerin en öncelikli politikalarından biridir.

Yoksulluk, insanlık tarihi kadar eski bir sorundur ancak yoksullukla ilgili yapılan çalışmalar daha çok yenidir. Bu durum toplumsal yapı ile ilgilidir. Eskiden halk sınıflara ayrılmıştı ve bunların bir kısmı birçok haktan yoksundu. Toplumsal sınıflardan dolayı alt sınıflarda bulunan insanların yoksul olması bir sorun olarak görülüyor bilakis olması gereken durum olarak kabul ediliyordu. Eski toplumlarda insan hakları, sosyal adalet,

hukuk ve demokrasi gibi kavramlar gelişmediği için yoksulluk da normal karşılanıyordu. Ancak, zaman içerisinde insan haklarının önem kazanması, sosyal devlet ve adalet anlayışındaki gelişmeler, demokratik yapıların güçlenmesi ve toplumsal sınıflar arasındaki farkların azalmasıyla birlikte yoksulluk kavramı üzerinde daha çok durulmuş ve yoksullukla mücadele konusunda daha aktif ve sistematik çözüm yolları aranmıştır.

Yoksulluk genel olarak, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması, asgari yaşam standartlarına ulaşamaması olarak tanımlanmıştır. Yoksulluğu dar anlamda ve geniş anlamda tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, asıl ihtiyaçlarını giderememe durumunu ifade ederken; geniş anlamda yoksulluk ise, gıda, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını giderebildiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder.²Ayrıca yoksulluğun belirlenmesi için ölçüt alınabilecek temel gereksinimleri dar anlamda, yaşamı sürdürmek için gerekli olanlar; geniş anlamda ise, toplumun genel yaşam standardını yansıtanlar olarak tanımlanabilir.³

Demir de yoksulluğu, toplumda kabul görmüş yaşam standartlarına erişememe veya temel gereksinimleri karşılayamama durumu olarak tanımlayarak neredeyse yukarıdaki tanımımızı tekrarlamaktadır. Ancak bu tanım, aynı zamanda yaşam standardının veya temel gereksinimlerin ne anlam ifade ettiği sorusunu beraberinde getirmektedir. Yaşam standardını yakalamak, zengin toplumlar için kültürel faaliyetlerden, bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanma gibi anlamlar taşırken, fakir toplumlarda yalnızca açlıktan kurtulmak, günü kurtarmak da olabilir. Buradan yaşam standardı veya temel gereksinimlerin, kişiden kişiye, toplumdan topluma farklılık gösterdiği sonucu çıkarılabilir.⁴

Yukarıda belirtildiği gibi yoksulluk ülkeden ülkeye, hatta aynı ülke içinde bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilir. Bu değişiklik, etkisini yoksullukla mücadelede de göstermekte; gelir dağılımındaki dengesizlikler, savaşlar, sosyal ayrımcılık ve

²Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10952#>

³Anabritannica, (C.22, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1986), s.421

⁴Sırma Demir Şeker; “Türkiye’de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri”, (Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008), s.7

dışlanmışlık, güvenli olmayan çevre, sağlıksız şehirleşme, kırsal bölgelerin sorunları, küresel ısınma gibi çeşitli etkenler karşısında farklı mücadele yollarına ihtiyaç duyulmaktadır. Kimi ülkeler açlıkla mücadele ederken, kimi ülkeler de, kadınları, çocukları, iş ve öğrenim olanağı bulamayan gençleri olumsuz etkileyen yoksulluğu ortadan kaldırmak için mücadele etmektedir.⁵

Yoksulluk sadece ekonomik boyutu olan bir kavram değildir. Yoksulluğun ekonomik boyutunun yanı sıra sosyal, kültürel, fiziki ve ruhsal boyutları da vardır. Bunlara son yıllarda güvenlik boyutu da eklenmektedir.⁶Günümüzde yoksulluk çok boyutlu bir kavram olması nedeniyle sadece ekonomik açıdan gelir ve kaynaklardan yoksunluğu değil, fırsatlardan yoksunluğu da ifade etmektedir.

Yılmaz Yılmaz'ın yoksulluğu; siyasi baskılar, minimum yaşam standardına erişememek, hak ve yetkilere sahip olamamak gibi maddi yoksunluklar ile kaderini belirleyememek, kendine güvensiz olmak, saygın olmamak ve sevilmemek gibi maddi olmayan yoksunluklar olarak tanımlamıştır.⁷

Tekeli'ye göre yoksulluk, yalnızca gelir azlığı, temel kentsel hizmetlerden mahrum kalma değildir. Yoksulluk, alt sosyal statülü mahallelerde ve sağlıksız çevre koşullarında yaşama, şiddete açık olma, adalet, eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha az yararlanabilme anlamına gelmektedir.⁸ Burada yoksulluk tanımlanırken sadece yoksulluğun ekonomik boyutu değil, aynı zamanda sosyal, kültürel, teknolojik vb. boyutlarının da dikkate alındığı görülmektedir.

Yoksulluk tarihsel süreçte ilk olarak sadece parasal bir kavram olarak ele alınmış ve bu çerçevede yoksulluk tanımlamaları yapılmıştır. Ancak sonraki dönemlerde

⁵Hacer Şaduman Okumuş, (Dünyada ve Türkiye’de Mikro Finansman ve Yoksulluğun Azaltılması Teori ve Uygulamalar, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:31, İstanbul, 2010), s.70

⁶Asuman Altay, “Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi, Ege Akademik Bakış Dergisi, C.7”, (2004), s.348-349

⁷Mine Yılmaz, “Yoksulluğun Önlenmesinde Toplumsal Reformun Gerekliliği,” Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.1, (2004), s.120–121.

⁸İlhan Tekeli, (Yoksulluk, Devlet Reformu, TESEV Yayınları, İstanbul 2000), s.145.

yoksulluğun yalnızca ekonomik olarak ele alınamayacak kadar karmaşık bir olgu olduğu, insan hayatının tüm boyutlarını (ekonomik, siyasi ve sosyal katılım, eğitim, sağlık, insan hakları, çevre vb.) kapsadığı ileri sürülerek yoksulluğun parasal olmayan boyutunu da içeren yoksulluk tanımları yapılmıştır.⁹

Yoksulluğun ne olduğuna en somut cevabı Gündoğan vermiştir. Gündoğan'a göre yoksulluk; açlıktır, eğitimsizliktir, barınacak bir evinin olmamasıdır, hasta olmak ve tedavi olamamaktır, hiçbir işinin olmaması ya da iyi bir işe sahip olamamaktır, kirli suyun sebep olduğu hastalık nedeniyle çocuğunu kaybetmektir, gelecek korkusuyla yaşamak ve çocuklarının geleceğinden endişe duymaktır, umutsuzluktur, eşitsizliktir, özgür olamamaktır, siyasal yaşama katılamamaktır.¹⁰Kanımızca yoksulluğun en geniş ve en anlaşılır tanımı da budur.

Şenses'e göre yoksulluk, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli kaynağa sahip olamama, mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma ve yaşamak için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur.¹¹

Genel anlamda yoksulluk, toplumsal refah düzeyinin yani toplumun yaşam standardının mutlak veya göreceli olarak minimum bir düzeyin altında kalan kişinin statüsüdür. Başka bir ifadeyle, toplam gelirin yaşamı sürdürebilmek için gerekli olan minimum ihtiyaçları karşılayamaması durumudur.¹²

Yukarıda da görüldüğü gibi yoksulluk kavramı, farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bazı yazarlar sadece yoksulluğun parasal boyutu üzerinde dururken bazıları da insan hayatının farklı boyutlarını tanıma katmıştır. Sosyal devlet anlayışının geldiği refah seviyesinde yoksulluğun salt ekonomik bir olgu olarak

⁹Münir Tireli, "Küreselleşme ve Yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası Göstergeleri Işığında Bir Analiz", (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, Mayıs 2009), s.31

¹⁰Naci Gündoğan, "Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele", Ankara Sanayi Odası Dergisi, (Ocak/Şubat 2008), s.42-43

¹¹Şenses, a.g.e. , s.63-64

¹²Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk-Avrupa Birliği ile Karşılaştırma,(Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş. ,Yayın No: TÜSIAD-T/2000-12/295, Aralık 2000), s.95

tanımlanmasının eksik olacağı değerlendirilmektedir. Yoksulluk yalnızca ekonomik olarak ele alınamayacak kadar geniş ve karmaşık bir olgudur. Bu nedenle yoksulluk tanımları insan hayatının bütününe kapsamalıdır.

1.3.Yoksulluk Çeşitleri

Yoksulluk çeşitleri, ele alınış biçimlerine göre farklılıklar gösterir. Bunlar; mutlak-görelî yoksulluk, nesnel-öznel yoksulluk, gelir yoksulluğu-insani yoksulluk, kırsal-kentsel yoksulluk olarak sıralanabilir. Şimdi bu yoksulluk çeşitleri kısaca açıklanmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli ölçüde imkânâ sahip olamaması veya hayatta kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur.¹³

Mutlak yoksulluğu belirlerken bireyin ve hane halkının geliri veya tüketim harcamaları esas alınmaktadır. Öngörölmüş gelir veya tüketim seviyesinin altında kalan bireyler yoksul olarak nitelendirilmektedir. Mutlak yoksulluk, hane halkı veya bireylerin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılabilmesi için, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan minimum tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekir. Mutlak yoksul oranı, bu asgari refah düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranıdır.¹⁴Mutlak yoksulluk, bireylerin yaşayabilmeleri için gerekli olan asgari standartları esas aldığı için geneldir ve her tarafta uygulanabilir. Bu durum ölkelerin yoksulluk durumlarını karşılaştırma bakımından uygun bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

¹³Şenses, a.g.e. , s.62-63

¹⁴Münir Tireli ve Selim Coşkun, Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye, (Nobel Yayıncılık, 1. Basım, 2008), s.23-24

Mutlak yoksulluk beslenme, barınma, giyinme gibi insan yaşamı için gerekli temel ihtiyaçları karşılayabilecek gelire sahip bulunmama durumunu ifade ettiğinden mutlak yoksulların kendi yaşamlarını sürdürebilme kapasitelerine de sahip olmadıkları varsayılır. Bu nedenle mutlak anlamda yoksullara, açlık sınırının altındaki yoksullar da denebilir.¹⁵

Sosyal hayatta mutlak yoksulluk kavramı, *geçim* kavramı ile ifade edilir. Çok sık kullanılan geçinebilmek veya geçinememek kavramları tam da mutlak yoksullukla ilgilidir. Geçim ise yaşamın sürdürülebilmesi için asgari düzeydeki ihtiyaçların karşılanmasıdır. O zaman mutlak anlamda yoksul olmak, geçinememek yani geçim düzeyinin altında olmak demektir. Geçim düzeyinin altındaki bir bireyin asgari ihtiyaçlarını karşılayamadığını kabul etmek gerekir. O halde mutlak yoksulluk oranı da geçim düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranıdır.

1.3.2.Görelî Yoksulluk

Görelî yoksulluk, bireylerin gelirlerine ya da tüketimlerine göre sıralandığında belirli bir noktanın altında kalanlara verilen addır. Özellikle gelişmiş ülkelerde yukarıda bahsedilen anlamda hiç kimse mutlak olarak yoksul olmayabilir. Görelî yoksulluk, doğrudan gelir dağılımıyla bağlantılı bir kavram olduğundan her toplumda sürekli olarak görelî yoksul sayılan bir kesim bulunacaktır.

Yoksulluk, sadece bireylerin yaşayabilmeleri için gerekli olan asgari yaşam standartlarını belirleyen bir konu değildir. Yoksulluk aynı zamanda kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile alakalı bir konudur. Bu nedenle görelî yoksullukta önemli olan, farklı grupların sahip olduğu mutlak gelir düzeyi değil, gelir ve refahın dağılımındaki farklılıklardır.¹⁶

¹⁵Ömer Zühtü Altan, (Sosyal Politika Dersleri, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 1592, Eskişehir, 2004), s.146

¹⁶M. Nejat Coşkun, “Türkiye’de Yoksulluk: Bölgesel Farklılıklar ve Yoksulluğun Profili”, Türkiye Ekonomi Kurumu, Tartışma Metni(2012/59), s.184

TÜSİAD Raporu'nda da belirtildiği gibi görelî yoksulluk, toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranın altında olma durumudur. Görelî yoksulların tespitinde sadece parasal etkenler değil, kişilerin kullandıkları eşyalar, oturdukları semtler gibi kriterler belirleyici olmaktadır. Aynı rapora göre yoksulluk sınırının belirlenmesinde referans noktası, birey veya hane halklarının ortalama refah düzeyleridir.¹⁷

Doğan, görelî yoksulluğu, kişinin toplumsal hayatta yer alabilmesi için gerekli tüketim ve yaşam düzeyinin saptanmasını içerecek şekilde tanımlamaktadır. Başka bir ifadeyle görelî yoksulluk, kişinin temel ihtiyaçlarını mutlak olarak karşılayabilmesi fakat toplumun genel refah düzeyinin altında kalıp sosyal ve kültürel olarak topluma katılamaması şeklinde tanımlanır. Görelî yoksullukta, ortalama gelirin çoğunlukla yüzde 50-60 gibi belirli bir oranı sınır olarak belirlenmekte ve bu sınırın altındaki bir gelire sahip olanlar yoksul olarak tanımlanmaktadır.¹⁸

Mutlak yoksulluk ile görelî yoksulluk arasındaki en önemli fark, mutlak yoksulluğun sabit olmasıdır. Görelî yoksulluk ise ülke içindeki ortalama gelir seviyelerine göre değişiklik göstermektedir. Aynı zamanda bir toplumda ortalama harcama seviyesi ne kadar yüksekse, görelî yoksulluk oranı da o denli yüksek olacaktır. Yani görelî yoksulluk, bireylerin toplumun diğer bireyleri karşısındaki mukayeseli durumunu ifade eder. Bir kişinin yoksul olup olmadığı sadece o kişinin ne kadar gelire sahip olduğuna bağlı olmayıp, toplumdaki diğer bireylerin ne kadar gelire sahip olduklarına da bağlıdır.

1.3.3. Nesnel Yoksulluk - Öznel Yoksulluk

Yoksullukla ilgili bir diğer ayırım nesnel yoksulluk-öznel yoksulluk ayırımıdır. Nesnel yoksulluk, yoksullukla ilgili sorunları önceden belirlenmiş kriterlere göre değerlendiren ve bu sorunlara çözüm bulmaya çalışan bir yaklaşımdır. Yoksulluğun

¹⁷TÜSİAD Raporu, (2000), s.98

¹⁸Eda Doğan, "Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi", (T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Yayın No:2880, 2014), s.10

neden ve nasıl ortaya çıktığı ve sonuçları ile beraber yoksulluğun yol açtığı sorunların nasıl giderileceği önceden belirlenmiştir.

Öznel yoksulluk ise bireylerin tercihlerini dikkate alan, bu tercihlere göre bireylerin ihtiyaçlarını ve tüketim alışkanlıklarını niçin gerçekleştiremediklerini araştıran, yoksulluğun yol açtığı sorunlarla beraber bu sorunların nasıl ortadan kaldırılacağı ile ilgili tüketicilere sorular sorup, bu sorulara cevap bulmaya çalışan bir yaklaşımdır.

1.3.4. Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk

Yoksulluğun çeşitlerini incelerken üzerinde durulması gereken bir diğer yoksulluk ayrımı da gelir yoksulluğu-insani yoksulluk ayrımıdır. Gelir yoksulluğu, bireylerin yaşamını sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak için ihtiyaç duydukları temel gereksinimlerini karşılayabilmek için yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumudur.

İnsani yoksulluk ise, bireylerin asgari yaşam standardını temin edecek parasal bir gelire ek olarak diğer gereksinimlerini karşılayabilmek için ihtiyaç duyduğu sosyal, kültürel ve ekonomik bazı olanaklara da sahip olmayı ifade eder.

1.3.5.Kırsal Yoksulluk – Kentsel Yoksulluk

Yoksullukla ilgili yapılan bir diğer ayrım ise, bireylerin yaşadıkları yerlere göre yapılan kırsal yoksulluk-kentsel yoksulluk ayrımıdır. Burada yoksulluğun ölçüleceği mekânın belirlenmesi ön plana çıkmaktadır. Yoksulluğun inceleneceği yerin kır veya kent olması ayrımına göre, seçilecek göstergeler ve kıstaslar da değişmektedir.¹⁹

Kırsal nüfusa göre yoksulluk kriterleri daha çok hayatını idame ettirebilmek için gerekli olan temel gereksinimler iken; kentsel nüfus için yoksulluk kriterleri değişmekte eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel gereksinimler ön plana çıkmaktadır. Sanayileşmiş

¹⁹Ceren Uçar, “Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri,” (Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2011), s.13

toplumlarda kırsal nüfus ile kentsel nüfus arasındaki yoksulluğun niteliksel ve niceliksel farklılıkları azalmakta, yoksullukla ilgili bu ayırım neredeyse önemsiz hale gelmektedir. Ancak az gelişmiş toplumlarda bu fark oldukça fazladır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise kırsal nüfus ile kentsel nüfus arasındaki yoksulluk farklılıkları giderek azalmaktadır.

Kırsal-kentsel yoksulluk ayırımında üzerinde durulması gereken bir konu da kırsal yoksulluğun yol açtığı kentlere göç etme olgusundan dolayı kentsel yoksulluğun da artması konusudur. Zira kırsal alanların üretim ve hizmet bakımında ihmal edilmesi, buralarda yaşayan insanların gerek geçim sıkıntısı gerekse kentin diğer cazip olanaklarına kapılıp kentlere göç etmelerine sebep olmakta ve kentte yaşayan insanlar göçle gelen bu insanlarla kentin olanaklarını paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumda istihdam olanaklarını değerlendirme bakımından kentlilere ortak olan kırsal nüfus bir bakıma kentsel yoksulluğun da ana sebebini oluşturmaktadır.

1.4.Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluğun nedenleri ülkeden ülkeye, hatta ülke içerisinde bölgeden bölgeye değişmekle beraber genel olarak bazıları şu şekilde sıralanabilir: Eğitimin yetersizliği, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, bireylerin fiziki yetersizlikleri, cinsiyet, boşanma ve ölüm gibi ailevi sebepler, psikolojik faktörler, depresyon, sel ve kuraklık gibi doğal nedenler, hızlı nüfus artışı ve göç gibi demografik etkiler, ülkenin yönetim biçimi, piyasa yapısı ve yasal düzenlemeleri gibi nedenlerdir. Bu çalışmada yoksulluğun nedenlerini bireyin kendisi ve ailesinden kaynaklanan özel nedenler ve bireyin kendisi dışındaki durumlardan kaynaklanan genel nedenler olarak iki ana başlık altında incelenecektir.

Aktan'a göre yoksulluğun kaynaklarında yer alan faktörler şöyle sıralanabilir: adaletsiz vergi sistemi, yüksek faiz ve rant ekonomisi, doğal afetler, çalışamayacak durumda olan özürsüz sayısının fazla olması, bireyler arasındaki yetenek farklılıkları,

miras yoluyla elde edilen gelirler, piyasada tekelleşmenin olması, devlet teşvikleri, enflasyon ve işsizlik.²⁰

Şenses de yoksulluğun nedenlerini kişinin yetenekleri, sorumluluk ve disiplin anlayışı, tutumluluk derecesi ve gösterdiği çaba gibi kişisel özellikler ile ilişkilendirerek yoksulları yoksulluğun hem kurbanı hem de nedeni olarak görmüştür. Diğer açıdan ise yoksulluğu, başta ekonomi politikaları olmak üzere, düşük ücretler, yetersiz eğitim, istihdam olanakları ve ayrımcılık gibi yoksulları kendi denetimleri dışındaki yapısal etmenlerle ve soysa- ekonomik sistemle açıklamaktadır.²¹

Türkiye’de yoksulluğun temel nedeni gelir dağılımındaki eşitsizliktir. Bunu güçlendiren diğer nedenler ise, bölgesel farklılıklar, plansız sanayileşme ve nüfusun hızlı artışıdır. Özelleştirmelerin, ekonomik krizlerin, doğal afetlerin ve uluslararası finans kuruluşlarının ağır koşullu programlarının yoksulluğun artması ve derinleşmesi üzerinde etkisi de azımsanmayacak ölçüde olmuştur. Özellikle istihdamın yetersizliği, eğitimsiz nüfusun kaliteli iş gücü gereksinimini karşılayamaması, tarımsal faaliyetlerin terk edilmesi ve kentlere yığılma bireyleri sosyal güvenceden de yoksun bırakmıştır. İşverenlerin de çıkarına gelen bu durumda; emek ucuzlamış, sosyal güvencesiz kadın ve çocuk işçi sayısı artmıştır.²²

1.4.1.Özel Nedenler

Yoksulluğun özel nedenleri; kişiye özgü, bireyden bireye değişen, bireyin kendi özel yaşantısından kaynaklanan nedenlerdir. Özel nedenler, bireysel nedenler ve bireyin ailevi sorunlarından kaynaklanan ailevi nedenler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir.

²⁰Coşkun Can Aktan, (Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Deniz Feneri Yayınları, Cilt 1, İstanbul, 2003), s.152–153.

²¹Şenses, a.g.e. , s.145-146

²²Hüner Kule ve Muharrem Es, “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 49, İÜİF Yayını, İstanbul, (2005), s.261.

1.4.1.1.Bireysel Nedenler

Bireyin doğrudan kendisinden kaynaklanan yoksullaşma nedenleridir. Bunlar bireyin eğitim seviyesinin yetersizliği, bireyin yaşlı olması, engelli olması, psikolojik problemlere sahip olması, kumar ve alkol gibi olumsuz alışkanlıklara sahip olması ya da piyasada var olan işler için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması gibi durumlardır.

Bireysel nedenler de, bireyin fiziki durumu, psikolojik durumu ve sağlıkla ilgili durumu olmak üzere üç kategoriye ayrılabilir. Fiziki olarak engelli olmak ya da bazı işler için gerekli olan güç ve çevikliğe sahip olmamak, işsizlik ve dolayısıyla yoksulluğa neden olabilen bir durumdur. Bu bireyler için iş imkânı daha kısıtlı hale geldiği için yoksullaşma oranının da artmasına yol açar. Bireyin engel durumu, gücü, esnekliği, yaşı ve cinsiyeti de bu bölümde yer alır.

Yoksulluğun bireysel nedenlerinden ikincisi ise psikolojik sorunlardır. Günümüzde gittikçe artan ve gerek çalışma hayatını, gerekse toplumsal hayatı çok olumsuz etkileyen bu durumlar arasında bireyin çalışma isteksizliği, işyerindeki düzensizlikler, bireyin özel hayatında meydana gelen ölüm ve boşanma gibi durumlar, çalıştığı işte yeterli yükselme imkânlarının bulunmaması ve düşük ücret gibi nedenler sıralanabilir.

Yoksulluğa yol açan bireysel nedenlerden üçüncüsü; kişilerin sağlık durumlarından kaynaklanan işgücü kaybının yol açtığı yoksulluktur. Şeker hastalığı, kalp hastalığı, tansiyon hastalığı gibi kronik hastalıklar; kanser, tüberküloz, AİDS gibi tedavisi imkânsız ya da uzun zaman alan hastalıklar ve çalışma verimliliğini düşüren her türlü hastalık işsizliğe ve dolayısıyla yoksulluğa neden olmaktadır.

1.4.1.2.Ailevi Nedenler

Ailevi sorunlar, yoksulluğun hem nedeni hem de sonucudur. Birçok ailevi sorunun kaynağında işsizlik, imkânsızlık yani yoksulluk vardır. Aynı zamanda yoksulluk; hırsızlık, uyuşturucu kullanımı ve ticareti, kaçakçılık ve çocukların suça sürüklenmesi gibi birçok toplumsal sorunun da kaynaklarından biridir.

Beklenmedik bazı ailevi sorunlar da yoksulluğa yol açabilir. Bu sorunlardan biri aile üyelerinden birinin mesela aile reisinin ölümüdür. Bu durum ailenin geçinmesi konusunda ciddi sıkıntılara ve ailenin yoksullaşmasına neden olabilir. Aile düzenin bozan ve aileyi yoksulluğa sürükleyen nedenlerden biri de boşanmadır. Parçalanmış aileler hem birçok toplumsal sorunun nedenidir hem de aile bireylerini yoksulluğa iten bir etkidir. Ayrıca aile bireylerinden birinin aileyi terk etmesi, ailedeki eşler arasındaki geçimsizlikler, ailenin akrabalarla ve çevreyle yaşadığı sorunlardan dolayı çevreyle iletişimi kesmesi neticesinde yaşadığı sorunlar da yoksulluğa yol açan nedenler arasında sayılabilir. Toplumun oluşturan en küçük yapı ailedir. Bireylerin aile yaşantısı ve ailevi sıkıntıları, çalışmaları üzerinde etkilidir. Boşanma, terk edilme, ölüm gibi nedenlerle ailenin dağılması, kalabalık aile nüfusu, etnik köken gibi sebeplerden ötürü birey yoksullaşabilir.

1.4.2.Genel Nedenler

Doğal afetler, savaşlar ve ekonomik krizler, nüfus artış hızının yüksek olması ve göç olgusu, ülkenin yönetim biçimi ve piyasa yapısı, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve eğitim düzeyinin düşüklüğü gibi nedenler yoksulluğa yol açan genel sebepler olarak sayılabilir. Bunlar iki başlık altında incelenebilir.

1.4.2.1.Doğal ve Demografik Nedenler

Yoksullaşmaya yol açan nedenlerin başında deprem, yangın, sel, heyelan, kuraklık ve çölleşme gibi doğal afetler gelir. Gerçekten geniş çaplı deprem, yangın ve sel gibi felaketlerden sonra felakete maruz kalan yerlerde çok ciddi ekonomik ve sosyal kayıplar yaşanmakta, o yerlerin tekrar imar edilmesi hem ülke ekonomisi bakımından çok maliyetli olmakta hem de afetzedelerde her açıdan ciddi travmalara yol açmaktadır. Özellikle Doğu ve Orta Afrika'da çok açık görüldüğü gibi kuraklık, yoksullaşmaya yol açan en önemli doğal olaylardan biridir.

Yoksulluğun ortaya çıkmasında önemli etkenlerden biri de hızlı nüfus artışıdır. Yüksek doğurganlık oranlarının (hızlı nüfus artışının) kalkınmayı yavaşlattığı, yoksulluğu artırdığı ve nüfus baskısının özellikle kentlerdeki olumsuz yaşam koşullarının ve çevre tahribatının önemli bir nedeni olduğu bilinmektedir. Hızlı nüfus artışı, başta

toprak olmak üzere kaynaklar üzerinde büyük bir baskı yaratmakta, özellikle gıda talebinin de artmasına yol açarak yoksulluğu artırmaktadır. Bunun sonucunda, özellikle durağan teknoloji ve kısıtlı sermaye stokuna sahip tarımsal yapılarda, artan ölçülerde doğal ve çevresel kaynaklara başvurulmakta ve çevresel tahribatlara neden olmaktadır.²³

Düşük gelirli ülkelerde nüfusun hızla artıyor olması, bu ekonomilerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yeteri kadar yapılamaması sonucunu doğurmaktadır. Bir yandan gelir düzeyinin düşüklüğü, diğer yandan hızlı nüfus artışı, kişi başına gelir düzeyini düşürdüğü, tasarruf miktarı da olumsuz yönde etkilenmektedir. Kişiler düşük gelirleri ile ancak gerekli tüketim harcamaları yapmakta, geriye tasarruf edebilecekleri büyük tutarlar kalmamaktadır. Az gelişmiş ülkelerde görülen hızlı nüfus artışı karşısında gelir düşük kaldığından, tüketimden geri kalan tasarruf ve ona bağlı olarak da yatırım düzeyi yetersiz olmaktadır. Yatırımların artırılmaması, emeğin verimliliğini düşük düzeyde tutarak, bir sonraki dönem gelirlerinin de düşük düzeyde oluşmasına ve yoksulluğa yol açmaktadır. Böylece yoksulluk, düşük gelir düzeyi, hızlı nüfus artışı, kişi başına düşük gelir düzeyi, düşük tasarruf ve yatırım düzeyi ve sonuçta düşük gelir ve yoksulluk kısır döngüsü oluşmaktadır.²⁴

Yoksulluğun genel nedenlerinden biri de göçtür. Göç olgusu hızlı nüfus artışının sonucudur, diğer taraftan da yoksulluğun hem nedeni hem de sonucudur. Çünkü kırsal bölgelerde küçük tarım arazilerini işleyerek bir şekilde geçinen kırsal nüfus kente göç ettikten sonra, kentte yaşayanların çalışabilecekleri boş işlere ortak olmakla birlikte, aynı zamanda onlarla kentin diğer nimetlerini paylaşmaktadırlar. İşverenler açısından daha fazla işgücü, maliyetlerin düşmesine yardım edeceğinden bu durum olumlu karşılanır. Bu durumda işgücündeki artışla orantılı bir şekilde iş olanakları da artmadığı takdirde ücretler düşecek ve genel olarak bir refah kaybı söz konusu olacaktır. Hem kentte

²³Özge Arpacıoğlu, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele.”(Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,2012), s.39

²⁴Nazım Öztürk ve Yasin Öztürk, (Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 1. Baskı, Palme Yayıncılık, Ankara, 2010), s.76-77

yaşayanlar hem de kente yeni göç edenler önceki durumlarına göre daha yoksul duruma geleceklerdir.

Göç, aynı zamanda yoksulluğun sonucudur. Çünkü bireyleri göç etmeye zorlayan nedenlerin başında yeterli iş imkânlarının bulunmaması, yaşam standartlarının kötü olması gelmektedir. Kentin olanaklarının fazla olması, cazip gelen ekonomik, sosyal ve kültürel imkânlar her zaman yoksul aile ve bireyler için bir umut olmuştur. Bu umuttan dolayı kırdan kente doğru nüfus hareketliliği az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için artarak devam etmektedir.

Kentsel yoksulluğun ne ölçüde kırdan kente göçlerin bir sonucu olduğu da merak konusudur. Bu konuda belli başlı iki tane tez vardır. Bunlardan birincisi, kırsal kesimdeki yoksulların düşük gelirleri sonucunda kentlere adeta itildikleri, göçlerin kır-kent kazanç farklılıklarına bağlı olarak artacağını ve yoksullaşma sürecine yol açacağını ileri süren tezdır. Bu durumda kentsel yoksulluk, kırsal yoksulluğun bir yansıması olarak değerlendirilmekte ve hızlı kentleşme süreciyle ilişkilendirilmektedir. Bu konuda ikinci tez ise, yoksulluğu göçü özendirmek bir yana, kısıtlayan bir etmen olarak görmekte ve kırsal alanda yaşayan küçük toprak sahibi ve ücretle çalışan yoksulların göç maliyetini karşılama güçlüğü karşısında göçten en az yararlanan kesim olduğunu ileri sürmektedir.²⁵

1.4.2.2.Diğer Nedenler

Yoksulluğun en önemli genel nedenleri yukarıda açıklandığı gibi doğal ve demografik nedenlerdir. Bunlar kadar etkili olmasalar da yoksulluğu etkileyen bazı yapısal nedenler de mevcuttur. Ülkenin yönetim biçimi ve piyasa yapısı, yasal engeller, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve eğitim düzeyinin düşüklüğü gibi nedenler de yoksulluğa etki etmektedir.

Bir ülkenin yönetim biçimi o ülkenin ekonomik yapısını etkilemektedir. Bir ülkenin otoriter bir yönetime mi yoksa demokratik bir yapıya mı sahip olduğu konusu

²⁵Şenses, a.g.e. , s.161-162

önemlidir. Gelişmiş ülkeler; ABD ve Kanada, İngiltere, Almanya, Fransa ve İskandinav ülkeleri gibi Avrupa'nın refah seviyesi yüksek olan ülkeleri demokratik ülkelerdir. Aynı zamanda Ortadoğu ve Afrika'daki ülkeler ile Güney Amerika ülkeleri hem kurumsallaşmış bir demokratik yapıya sahip değiller hem de yoksulluk olarak nitelendirilebilecek düşük milli gelir ve yaşam standartlarına sahiplerdir. Ancak son dönemlerde ekonomik olarak hızla büyüyen Çin, Hong Kong, Singapur ve Tayvan gibi ülkelerin de yeterince demokratik oldukları söylenemez.

Bir ülkenin piyasa yapısı ve yasal düzenlemeler de yoksulluğa etki eden nedenlerdendir. Piyasanın rekabetçi bir yapıdan uzak olması, daha açık bir ifadeyle piyasaya girişte yasal ve doğal engellerin bulunması piyasa başarısını olumsuz yönde etkilemekte ve ekonomide verimliliği düşürmektedir. Bu durumlarda sınırlı sayıda firma piyasaya hâkim olup karteller ve tröstler yoluyla rekabeti ortadan kaldırmakta ve kaynakların etkili ve verimli bir şekilde kullanılmamasından kaynaklanan milli gelirdeki düşme, yoksulluğu ve gelir dağılımdaki dengesizliği önemli oranda artırmaktadır.

Eğitim düzeyi de yoksullukla doğrudan ilgilidir. Küreselleşen dünyada yoksulluğun çok önemli bir sorun olduğu, bu sorunun temelinde de etkisiz ya da yetersiz eğitim şartlarının olduğu genel kabul görmektedir. Yoksulluk, düşük eğitimle; düşük eğitim, düşük ücretle; düşük ücret, kötü yaşam koşullarıyla yakından ilişkilidir.²⁶

Eğitimin yoksulluk üzerindeki etkisi, hem emeğin verimliliğini artırarak, hem de bireyler üzerinde yarattığı başka bir takım etkilerle ortaya çıkmaktadır. Emeğin verimliliği üzerindeki etkiler, hem yüksek ücretler hem de serbest çalışmadan elde edilen yüksek gelirler şeklinde olmaktadır. Eğitim farklı kanallarla verimlilikleri, potansiyel kazançları, spesifik iş kollarına uyum yeteneğini ve istihdam imkanlarını artırmakta; aynı zamanda işverenlerin eleman seçimlerini de etkilemektedir. Serbest çalışanlar açısından da eğitim, girdi, teknoloji ve piyasaya ilişkin bilgi toplamayı kolaylaştırmaktadır.²⁷

²⁶Ekrem Karayılmazlar, "Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk ve Eğitim", Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.24, (2006), S.2, s. 214

²⁷Karayılmazlar, a.g.d. s.215

1.5. Yoksulluğun Sonuçları

Yoksulluğun sonuçları miktar ve boyut olarak çok büyüktür. Bu sonuçlar, yoksulluğun nedenlerinde olduğu gibi özel sonuçlar ve genel sonuçlar olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir.

1.5.1.Yoksulluğun Özel Sonuçları

Yoksulluğun yol açtığı özel sorunlar, yoksul bireylerin ve ailelerin karşılaştıkları sorunlardır. Yoksulluğun bireysel ve ailevi nedenleri olduğu için bireysel ve ailevi sonuçları da olacaktır. Şimdi yoksulluğun özel sonuçları, bireysel sonuçlar ve ailevi sonuçlar olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

1.5.1.1. Bireysel Sonuçlar

Yoksulluk en çok bireyler üzerinde etkili olur. Yoksulluğa maruz kalan bireyler temel gereksinimlerini karşılayamadıkları veya asgari düzeyde karşılayabildikleri için eğitim ve sağlık imkânlarından yoksun kalırlar. Eğitim olanaklarının yetersiz olması bireyleri niteliksiz, sağlık imkânlarının yetersizliği bireyleri sağlıklı, bireylerin iyi beslenememeleri onları güçsüz, sosyal olanaklardan faydalanamamaları ise iletişim ve kendine güven konularında beceriksiz yapar.

Yoksulluk bireysel olarak kişilerin psikolojilerini olumsuz yönde etkiler. Sürekli olarak yoklukla mücadele etme, gelecek kaygısı taşıma ve sosyal çevrenin yoksulluğa ve yoksullara bakış açısı gibi nedenlerden ötürü yoksul bireyler psikolojik olarak çok yıpranırlar. Bu psikolojik rahatsızlıklar bireyleri hem toplumdaki uzaklaştırır hem de onları suça yönlendirir.

Yoksul bireyler hem eğitimsiz ve niteliksiz olmaları hem de daha çok ihtiyaç sahibi olmalarından dolayı düşük ücretli emek yoğun işlerde uzun süreler çalışmakta, bu durum onların iş sağlığı ve güvenliği olmadan, sosyal güvenlikle ilişkilendirilmeden çalıştırılmaları ve dolayısıyla emeklerinin sömürülmesi sonucunu doğurmaktadır.

Yoksulluk ayrıca bireylerin ahlaki olarak da karakterlerinin erozyona uğramasına neden olur. İhtiyacın şiddeti arttıkça bireylerin toplumsal kurallara bağlı kalma istekleri

de azalır. Bir defa aşırı ihtiyaçtan yapılan kurallara veya ahlaka aykırı bir davranış, zamanla alışkanlık haline gelir. Bu durumda ihtiyaç sahibi insanlar için toplumun kabul etmediği davranışlar sıradanlaşarak bir alışkanlık haline gelir. Bir süre sonra bu davranışlar yerleşir ve bu davranış kalıpları bireyin yeni karakterini oluşturur.

1.5.1.2.Ailevi Sonuçlar

Yoksulluk, bireylerin kişilikleri yanında en çok onların ailelerini olumsuz etkiler. Bireysel olarak yoksulluktan etkilenen bireylerin bunu ailelerine yansıtmaları ve toplumun temel yapısı olan ailelerin de bundan etkilenmeleri gayet doğaldır.

Yoksulluğun yol açtığı en önemli sorunlardan biri aile içi sorunlar, boşanma ve aile içi şiddettir. Yoksullukla boğuşan aile bireylerinin birbirlerinden beklentileri artarken birbirlerine karşı tahammülleri de azalır. Zamanla aile içi tartışmalar, kavgalar ve fiziki ya da psikolojik şiddet başlar. Bu durum hem aile bireylerinin, özellikle çocukların ruhsal yapılarını çok olumsuz etkiler hem de ailelerin parçalanmasına, dağılmasına yol açar. Aile içi ilişkilerin zayıflaması ve boşanmalar neticesinde anne-baba ve çocuklar kendilerini güvensiz bir ortamda bulurlar. Devlet açısından bu kişilerin rehabilite edilmeleri hem çok maliyetli hem de çok zor olur.

Yoksullukla boğuşan ailelerde eğitim düzeyi de son derece düşük olmaktadır. Hem aileler eğitim maliyetlerine katılamadıkları için hem de eğitim çağındaki çocukların okula gönderilmesi yerine çalıştırılması, aile bireylerinin eğitim seviyelerinin düşük olmasına yol açar. Eğitimin düşük olması, nitelikli ve kazancı yüksek işlerde çalışmayı zorlaştırır. Bu durum yoksulluk kısır döngüsüne neden olur. Yani yoksul ailelerin çocukları veya torunlarının da yoksul olma ihtimalleri daha yüksek olur. Özellikle çocuk yaştaki aile bireylerinin ağır ve sağlıksız işlerde çalışmaları onların fiziksel ve ruhsal olarak yıpranmalarına neden olur.

Daha sonra yoksulluğun genel sonuçları başlığı altında açıklanacak olan sosyal dışlanma nedeniyle de aileler; etiketlenme, ön yargıya maruz kalma, toplumdan dışlanma ve bunun sonucunda toplum yaşamına katılamama gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

1.5.2.Yoksulluğun Genel Sonuçları

Yoksulluk sadece bireyleri ve aileleri etkilemez. Yoksulluk; toplumu, çevreyi, genel ekonomik durumu, diğer sistemleri ve devletleri de etkileyen önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal dışlanma, şiddet olaylarında artış eğilimi, eğitim ve sağlık konularında yaşanan olumsuzluklar, çevre konularında duyarsızlıkların artması, toplumda psikolojik sorunların artması neticesinde yaşanan depresyonlar ve intiharlar, toplumda oluşan iletişim sorunları ve bunun tetiklediği toplumsal yabancılaşma gibi sorunlar, yoksulluğun yol açtığı sorunların neticelerinden bazılarıdır.

Sosyal dışlanma, yoksul insanların sadece yoksul oldukları için toplum tarafından yok sayılmaları, boş verilmeleri ve itilmeleridir. Toplum tarafından gösterilen bu tutum zaten zor durumda olan insanların koşullarının daha da kötüleşmesine neden olur. Giderek durumları kötüleşen insanlar kendisini dışlayan topluma zarar vermeye başlarlar. Bu durumda toplumsal barış ve huzuru sağlamak zorlaşır. Ortaya çıkan sorunu çözmek için hükümetler, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası örgütler ve gönüllü olarak çalışan hayır kuruluşları harekete geçerek sosyal dışlanmaya karşı sosyal içerme kavramını ön plana çıkaran politikalarla sorunu çözmeye çalışırlar. Sosyal içerme; başta yoksulluk olmak üzere, din, mezhep ve etnik köken, yaş ve cinsiyet gibi çeşitli nedenlerle toplum yaşamına katılamayan, kendilerini yalnız ve farklı hisseden, bunlardan dolayı toplumdaki faaliyetlere katılmayıp olanaklardan yararlanamayan bireylerin sorunlarını çözmek için yapılan faaliyetler, tutum ve davranışlardır.

Sosyal dışlanma kavramı ekonomik ve sosyal boyutları olan bir kavramdır. Sosyal açıdan dışlanmış olan kişi kendi geçimini sağlamaya yetecek bir gelir elde etme olanağından yoksun kalır, üretim ve çalışma piyasalarına katılmada sorunlarla karşılaşır ve varlığını idame ettirebilmek için gerekli olan varlık ve kaynaklara erişemez. Bu kişiler, kamusal mal ve hizmetlerden, aile desteğinden ve hatta kendisi ile ilgili kararlar üzerinde söz sahibi olmaktan bile dışlanabilirler.²⁸

²⁸Coşkun Can Aktan(Ed.) ve İstiklal Yaşar Vural, “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, (Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara,2002), s.12

Sosyal dışlanma, bazen temel hak ve hürriyetler ile vatandaşlık haklarından dışlanma şeklinde de gerçekleşebilir. Bazı durumlarda kişiler yaşamlarını sürdürebilmeleri için belirli kişilerin, kurumların ve toplulukların desteğine bağımlı hale gelebilirler. Bu bağımlılık, evlilik, çocuklara ad koyma gibi kişilerin günlük hayatı ile ilgili kişisel konularda alınan kararlara destek sağlayan kişi ve kurumların müdahale edebilmesine olanak sağlayabilir. Yoksullar, fiili yaşamda, sosyal dışlama ve bağımlılık nedeniyle sosyal meseleler konusunda alınan kararlarda diğer kişilerle eşit hak ve yetkiye sahip olamazlar. İzolasyonun artması da yoksulluğa katkıda bulunur. Büyük iktisadi krizler, savaşlar ve doğal afetler sonrasında, geçimlerini idame ettirecek düzeyin altında gelire sahip olan kişiler, sosyal faaliyetlerden uzaklaşırlar. Bu durum neticesinde kişilerin bilgi ve destek kaynakları azalır ve toplumdan uzaklaşan bu kişiler daha zayıf, daha dar görüşlü ve daha fazla korunmasız bir hale gelirler. Fiziki ve ruhsal açıdan ailesinden ve toplumdan izole olan gruplar, olağandışı koşullarda en zayıf durumda olan gruplardır. Siyasi yaşama katılımın zayıf olması, ayrımcılık ve sosyal dışlama, izolasyonu ve yoksullaşmayı da artırır.²⁹

Şiddet olaylarındaki artış yoksulluğun bir diğer sonucudur. Gerek aile içi şiddet gerekse genelde toplumda var olan şiddet eğilimi yoksullukla ilgisi olan bir konudur. Özellikle aile içinde eşler arasındaki geçimsizlik, fiziksel ve psikolojik şiddet yoksul ailelerde daha çoktur. Aynı zamanda çocuklara karşı kimi zaman işkence boyutuna varan dayak ve diğer cezalandırmalar, zorla çalıştırma ve psikolojik baskı nedeniyle kendini gösteren şiddet toplumun en önemli sorunlarından biridir. Bir taraftan hayata tutunmak için çabalayan aileler yoksulluğun etkisiyle mantıklı düşünme yeteneklerini, sabırlarını ve merhamet duygularını kaybetmekte ve en yakınından başlamak üzere adeta herkesi cezalandırmaya çalışmaktadırlar. Yoksulluk ve aile içindeki huzursuzluklardan dolayı ortaya çıkan mutsuzluk toplumu da tehdit etmekte ve toplumsal kurallara, ahlaki ve yasal değerlere karşı bir tutum olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitim ve sağlık konularında yaşanan olumsuzlukların da nedenlerinden biri yoksulluktur. Yoksulluktan dolayı aileler eğitime yeterli önemi veremedikleri için

²⁹Aktan(Ed.) ve Vural, a.g.e. s.12

toplumun eğitim düzeyi bundan olumsuz etkilenir. Hem eğitim eksikliğinden dolayı ekonomik açıdan üretime katkı yapacak nitelikli iş gücü azalacak hem de bu eksikliğin yol açacağı suça yönelme, kamu mallarını tahrip, kamu imkânlarını israf etme, şiddete başvurma gibi olumsuz durumlar artacaktır. İyi beslenemeyen, hijyen konularında yeterli hassasiyeti göstermeyen, düzenli olarak sağlık kontrollerini yaptıramayan bireyler daha çok hastalıklarla karşılaşacak, bu durum hem onları çalışma gücünden alıkoyacak hem de zamanında teşhisi yapıp tedavi edilemeyen rahatsızlıklar zamanla tedavisi güç ya da imkansız kronik hastalıklara neden olacaktır. Aynı zamanda yoksulluğun tetiklediği psikolojik rahatsızlıklar toplumun genel refahını olumsuz etkileyecektir. Devlet açısından eğitim ve sağlık ile ilgili yoksulluğun yol açtığı sorunları ortadan kaldırmanın maliyeti de gittikçe artacaktır.

Yoksulluğun sonuçlarından biri de toplumsal yabancılaşmadır. Toplumsal yabancılaşma, insanın kendi inancından, kültüründen, toplumdan, kısaca değerlerinden uzaklaşması ve başkalaşmasıdır. Bu durum günümüzün en büyük sorunlarından biridir. Yoksulluktan dolayı hayattaki öncelikleri değişen bireyler hayatta kalabilmek, asgari bir yaşama tutunabilmek için zamanla değerlerinden vazgeçmekte ve toplumla arasına mesafe koyarak onlardan uzaklaşmaktadırlar. Şartların zorlamasıyla toplumsal kurallara uyma noktasında isteksiz olmaya başlayan bireyler diğer taraftan kendilerini kontrol eden değerlerden de uzaklaşınca hem toplum hem de devlet için tehlike olmaya başlayacaklardır. Toplumsal yabancılaşmaya yol açan birçok neden olmakla birlikte yoksulluk da bunların en önemlilerinden biridir.

İKİNCİBÖLÜM

SOSYAL YARDIMLAŞMA ve DAYANIŞMAYI TEŞVİK FONU'NUN KURUMSAL YAPISI ve SOSYAL YARDIM PROGRAMLARI

2.1.Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

Tarih süresince insanlar arasında gelir farklılıkları olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Türkiye’de insanlar arasındaki bu farklılıklardan dolayı politika üreten, hizmet eden kurumlar 1986’dan önce üç taneydi. Bunlar; Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği ve Sosyal Hizmetler ve Darülaceze Kurumu’ydu. Sosyal yardımlar için kaynak ayırıp devamlı ve kalıcı çözüm üretmek amacıyla 1986’dan sonra Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur.

Türkiye’de sosyal yardım faaliyetleri kapsamlı ve düzenli olarak gücünü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir"³⁰ hükmünden alan 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu³¹ kaynaklarıyla gerçekleştirilmektedir. Sosyal yardım programları, merkezde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve yerel düzeyde bütün il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmektedir.

Türkiye’nin en önemli sosyal yardım kolu olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü” vasıtasıyla teşkilatlandırılarak kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur. Genel

³⁰Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982)

³¹Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakimizda/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-fonu/sydtf-tarihce> Erişim Tarihi:30.03.2015

Müdürlük; sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, düşkün ve ihtiyaç sahibi insanlara ulaşarak devletin sosyal sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmaktadır.

2.1.1. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Misyonu

Birey, aile ve toplum refahını artırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretmek, uygulamak ve izlemektir.³² Fon'un asıl amacı toplumun dezavantajlı grupları olmasına rağmen bazı yardım programlarında bu kesimlerin dışına çıkılarak toplumun farklı kesimlerini de içine alan faaliyetler yürütülmektedir.

2.1.2.Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kuruluş Amacı

3294 sayılı Kanununun 1 inci maddesinde: "Fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, Yoksulluk içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlara yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici önlemler olarak, gelir dağılımının iyileştirilmesine katkı sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir."³³

Türkiye'de yoksullukla mücadele kapsamında amacını gerçekleştirmeye çalışan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını gidermeye çalışırken aynı zamanda yardım için gönüllülük sayısının artışı sağlanmaktadır.

2.1.3.Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Gelirleri ve Giderleri:

3294 sayılı kanununun 4. Maddesine göre SYDTF'nin gelirleri;³⁴

³²T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.11

³³Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> Erişim Tarihi: 27.03.2015

³⁴Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf>

- “Kanun ve Kararnamelerle kurulu bulunan veya kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla %10'a kadar aktarılacak miktarlardan,
- Gelir ve kurumlar vergisi tahsilât toplamının%2,8'inden,
- Trafik para cezalarının %50'sinden,
- RTÜK gelirlerinin %15'inden,
- Bütçeye konulacak ödeneklerden,
- Her nevi bağış ve yardımlardan,
- Diğer gelirlerden” oluşmaktadır.

SYDTF'nin karmaşık bir gelir yapısı vardır. Çok çeşitli kaynaktan gelir elde edilmektedir. Gelirin bu denli çeşitli kaynaklardan oluşu beraberinde istikrarsızlığı getirmektedir. Çünkü bu kadar çeşitli kaynağa bağımlı gelir yapısı ve özellikle temel gelir kaynağının birçok değişik fondan aktarılacak paylardan oluşmasına bir de çeşitli bağışlardan beklenen gönüllü boyutu ilave edildiğinde Fon'un istikrarlı bir kaynak yapısına sahip olmasını engellemektedir.³⁵

Fon'un giderleri ise;³⁶

- “SYD Vakıflarına aktarmalar (periyodik aktarmalar, yatırım harcamaları, sağlık yardımları, mesleki eğitim ve istihdama yönelik projeler, öğrenim yardımları, sosyal yardımlar, işletme gideri, tefriş gideri ve diğerlerinden)
- Sağlık Bakanlığı
- Yüksek Öğrenim Bursu
- Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
- Dünya Bankası Kredisi Hükümet Katkısı
- Dünya Bankası Kredi Gider Hesabı
- Şartlı Nakit Transferi

³⁵Fikret Şenses, “Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”, ODTÜ Gelişme Dergisi, C.26 ,S.3-4, (1999), s.436-437

³⁶T.C. Başbakanlık, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü”, 2007 Faaliyet raporu, (2008), s. 65.

- Diğer çeşitli yabancı kaynak ve giderlerden oluşmaktadır.”

SYDTF giderlerinin neredeyse yarısı yerel düzeyde hizmet veren il ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlara gitmektedir. Böylece ihtiyaç sahibi vatandaşlar daha güvenilir bir şekilde tespit edilerek daha hızlı bir şekilde yardımlardan faydalanmaktadır.

SYDTF'de toplanan kaynağın nasıl harcanacağı, kime, hangi şartlarda verileceği yetkisi SYDTF Kanunu kapsamı olmak şartıyla Fon Kurulu'ndadır. Bu anlamda, SYDTF'nin karar organı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşan Fon Kuruludur. Fon Kurulunda alınan kararların yürütülmesi ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında yer alan SYGM'dir.

2.1.4. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Yürütme Organı

Fonun yürütme organı 08.06.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'dür. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında ulusal düzeyde uygulanacak politika ve stratejilerin oluşturulması çalışmalarını koordine ederek, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından belirlenen politika ve stratejileri uygular, bu uygulamaları izler ve değerlendirir.

2.1.5. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Denetimi

Fon faaliyetleri denetimi 3294 sayılı Kanununun 6. maddesi gereğince Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun denetimine, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ise hesap yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Vakıf Başkanlarının mülki idare amiri olması nedeniyle idari yönden İçişleri Bakanlığının denetimine tabidir.³⁷ İç denetim

³⁷<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> Erişimi Tarihi:28.03.2015

işlemleri 5018 sayılı Kanununun 63 üncü maddesinde yer alan hükümler gereği Genel Müdürlüğün iç denetim kadrolarındaki iç denetçiler tarafından yapılmaktadır.³⁸

Fonun ve Vakıfların kuruluş statüsüne ilişkin kanunlara ve düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini, yapılan yardımların ve proje desteklerinin zamanında ve ihtiyaç duyulan kişilere ulaştırılmasını, Fonun elde ettiği kaynakların etkin, verimli ve ekonomik kullanılmasını, Fon merkezince alınan kararlarla birlikte, özellikle kaynakları kullanma konumunda olan Vakıflarca alınan her türlü karar ve işlemlerde olası usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini, Fonun kuruluş amacına uygun olarak daha sağlıklı karar alınmasını sağlamak ve izlemek için düzenli, güvenilir ve ihtiyaç duyulduğu zamanda rapor ve bilgi edinilmesini sağlamak amacıyla, Fon faaliyetlerine ilişkin izleme ve kontrollerin yapılabilmesi ve ülke çapında örgütlenmiş Vakıfların faaliyetlerinin işlevsellik açısından izlenmesi çalışmaları Sosyal Yardım Uzmanları tarafından yapılmaktadır.

2.1.6. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun Kurumsal Yapısı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), 14 Haziran 1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Fon, 09 Aralık 2004 tarihine kadar Başbakanlık bünyesinde oluşturulan Genel Sekreterlik tarafından yönetilmiş ve bu yapı, 5263 sayılı kanun ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü olarak teşkilatlandırılmıştır. 8 Haziran 2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameyle yeni kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmıştır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün de ismi değiştirilerek, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) olmuş ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bir hizmet birimi haline getirilmiştir. Fonun 3294 sayılı Kanundaki amacına yönelik yardım faaliyetleri il

³⁸Kamu Malı Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051224-2.htm>

ve ilçelerde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) kanalıyla yürütülmektedir.³⁹

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun karar organı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu'dur. Kurul; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında, Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır. Fon kurulu kararları Başbakanın onayı ile yürürlüğe girmekte olup, fon kurulunun sekretarya hizmetleri Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Alınan kararlar, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelindeki il ve ilçelerde yer alan 1000 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla uygulanmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun görevleri şöyle sıralanır.⁴⁰

- “Fonda toplanan kaynakların, Vakıflar ve Genel Müdürlükçe yürütülecek sosyal yardım proje ve programları ile yatırım programları çerçevesinde dağıtım önceliklerini belirlemek ve dağıtımına karar vermek,
- Gerekli görülen hallerde, hizmetin aksamadan yürütülmesi için usul ve esaslarını açıkça belirlemek kaydıyla Genel Müdüre yetki devrinde bulunmak,
- Vakıflarda çalıştırılacak personelin nitelikleri ile özlük hakları ve diğer hususlarla ilgili belirlenecek kıstasları görüşmek ve karara bağlamak,
- Vakıflardan ve diğer kurum ve kuruluşlardan gelen sosyal yardım amaçlı talep ve teklifleri değerlendirmek, Genel Müdürlüğe önerilerde bulunmak,

³⁹ T.C. Başbakanlık SYDGM, “Stratejik Plan 2009-2013”(Ankara, 2008) s.1

⁴⁰Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/08/20050821-3.htm>, Erişim Tarihi: 31.03.2015

- Toplumda dayanışma ve paylaşma bilincini geliştirmek ve desteklemek üzere bilimsel, sosyal ve kültürel programlar ve projeler önermek, hazırlanan projelere destek sağlamak.”

Fon kurulu görevlendirilen Bakan’ın başkanlığında ayda bir kez olağan toplanmaktadır. Fakat toplanan kurulun Türkiye’de mevcut bulunan 973 (2014 yılı faaliyet raporu verilerine göre 1000) vakfın dosyasını tek tek incelemesi mümkün değildir. Bu nedenle Fonda toplanacak kaynakların dağıtılması il ve ilçe bazında oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına bırakılarak kararların yerel düzeyde verilmesi amaçlanmıştır. Yardımların vakıflar üzerinden yapılmasında, yardıma muhtaç kesimlere daha kısa sürede ve hızla ulaşılması, yardım yapanlarla yardım alanların daha yakından ilişkilendirilmesi ve vakıflara vatandaşların bağış yapmasının özendirilmesi amacı güdülmektedir. Kurulun vakıflara Fondan para dağıtımını yaparken tamamen serbest hareket etmeyeceği öngörülmüştür. Buna göre Kurul, dağıtımda il ve ilçenin gelişmişlik kriterini, nüfusunu, o il veya ilçeden yapılan bağışların miktarını, işsizlik durumunu göz önüne alacaktır.⁴¹

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonunun kurumsal yapısını teşkil eden Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bu bölümde incelenecektir.

2.1.6.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Ülke genelinde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın ve kapsamlı şekilde yürüten kurum olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü 09.12.2004 tarihinde de 25665 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 01.12.2004 tarihli 5263 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunla kurulmuştur. Başbakanlığa bağlı bir Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmış, böylece Fon idaresi bu tarihte kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Fon idaresinin, Genel Müdürlük olarak yapılandırılması ile mevcut sosyal yardım programlarının ekonomik ve sosyal yoksunluk içerisinde bulunan vatandaşlara daha etkin

⁴¹Arın Hünler, “Yoksullukla Mücadele-Yoksullukla Mücadele Ayrımında SYDTF” (Türk İdaresinin Güncel Sorunları Seminer Çalışması, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005), s. 8-9

ve daha hızlı bir şekilde ulaştırılması amaçlanmıştır. Kurum, 08.06.2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye’nin en önemli sosyal yardım kuruluşu olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü; hem yurt çapında sürdürdüğü yardım faaliyetleri ile sosyal güvencesi olmayan yoksul, kimsesiz, muhtaç vatandaşlarımıza hem de istihdam odaklı mesleki eğitim ve proje destekleri ile işsiz, eğitimsiz vatandaşlarımıza ilişkin devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir.⁴²

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün teşkilatlanmasıyla birlikte kurumsal yapı tamamlanmıştır. Böylece resmi koldan yürütülen yardım programları, muhtaç vatandaşlara daha hızlı sürede ve düzenli olarak ulaşabilmektedir. Genelden özele doğru oluşan teşkilatlanmalar vasıtasıyla tüm il ve ilçelerdeki ihtiyaç sahiplerine ulaşmak kolaylaşmaktadır.

2.1.6.1.1. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün Görevleri

03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 11. maddesine göre Genel Müdürlüğün görevleri şunlardır:⁴³

- “Yoksullukla mücadele ve sosyal yardımlar alanında ulusal düzeyde uygulanacak politika ve stratejilerin oluşturulması çalışmalarını koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek.

⁴²SYGM,<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-tarihce>Erişim Tarihi:25.03.2015

⁴³SYGM,<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-gorevler>Erişim Tarihi: 25.03.2015

- 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaçlarını gerçekleştirmek ve uygulanmasını sağlamak için gerekli idarî ve malî tedbirleri almak.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirlerini zamanında toplamak, toplanan gelirlerin yerinde, zamanında ve ihtiyaçlara göre kullanılmasını sağlamak.
- 3294 sayılı Kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların harcamalarını, iş ve işlemlerini araştırmak, incelemek, izlemek ve denetlemek, görülen aksaklıklarla ilgili gerekli tedbirleri almak, vakıfların çalışma usul ve esasları ile sosyal yardım programlarının ölçütlerini belirlemek.
- Mevzuatta kamu kaynaklarıyla yardım yapılması öngörülen kişilere aylık, tazminat, ücret, yardım veya başka bir ad altında yapılacak her türlü sosyal yardımın ödenmesi ve anılan yardım ve ödemelerin veri tabanına işlenerek izlenmesi ile ilgili işleri diğer birimler ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içinde yerine getirmek; diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmakta olan her türlü sosyal yardım ve ödemelerin veri tabanında izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek.
- Yoksullukla mücadeleye ve Genel Müdürlüğün görev alanına giren diğer konulara ilişkin olarak araştırma ve incelemeler yapmak, proje hazırlamak ve uygulamak.
- Sosyal Yardımlar Bilgi Sistemi ile ilgili işleri yürütmek.
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürünü kökleştirici çalışmalar yapmak, geniş kitleleri kapsayan yardım kampanyalarını koordine etmek ve desteklemek.
- Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.”

Yukarıda belirtilen görevleri yerine getirmek için oluşturulan Genel Müdürlük, sorunsuz bir sosyal destek ve kaliteli hizmet için belirlenen görevleri yerine getirdiği takdirde ihtiyaç sahibi insanlara ulaşmak daha da kolaylaşacaktır.

2.1.6.1.1.1. Genel Müdürlük Sekretarya Birimi

Genel Müdürlük Sekretaryasının görevleri şunlardır:⁴⁴

- “Genel Müdürün görevlendirdiği personelin katılacağı kurum içi ve kurum dışı faaliyetlerin organizasyonlarını ve takibini yapmak.
- Genel Müdürün talep, emir ve talimatlarını ilgili yerlere iletmek ve sonuçlarını izlemek.
- Genel Müdürün ağırlama, kutlama, tören, haberleşme, temsil, yurt içi ve yurt dışı seyahatleri ile ilgili görüşmelerde bulunmak, gerekli yazışma ve tahakkuk işlemlerini takip etmek.
- Genel Müdürün telefon görüşmelerini sağlamak ve randevu taleplerini iletmek.
- Genel Müdürün talimatı doğrultusunda birimlerin çalışmaları ile ilgili bilgi akışını sağlamak.
- Genel Müdürün katılacağı toplantıları organize ve takip etmek.
- Gerekli durumlarda Genel Müdürün sunum ve konuşma metinlerinin hazırlanmasını sağlamak, kontrol etmek ve Genel Müdüre iletmek.
- Genel Müdür tarafından verilen diğer görevleri yürütmek.”

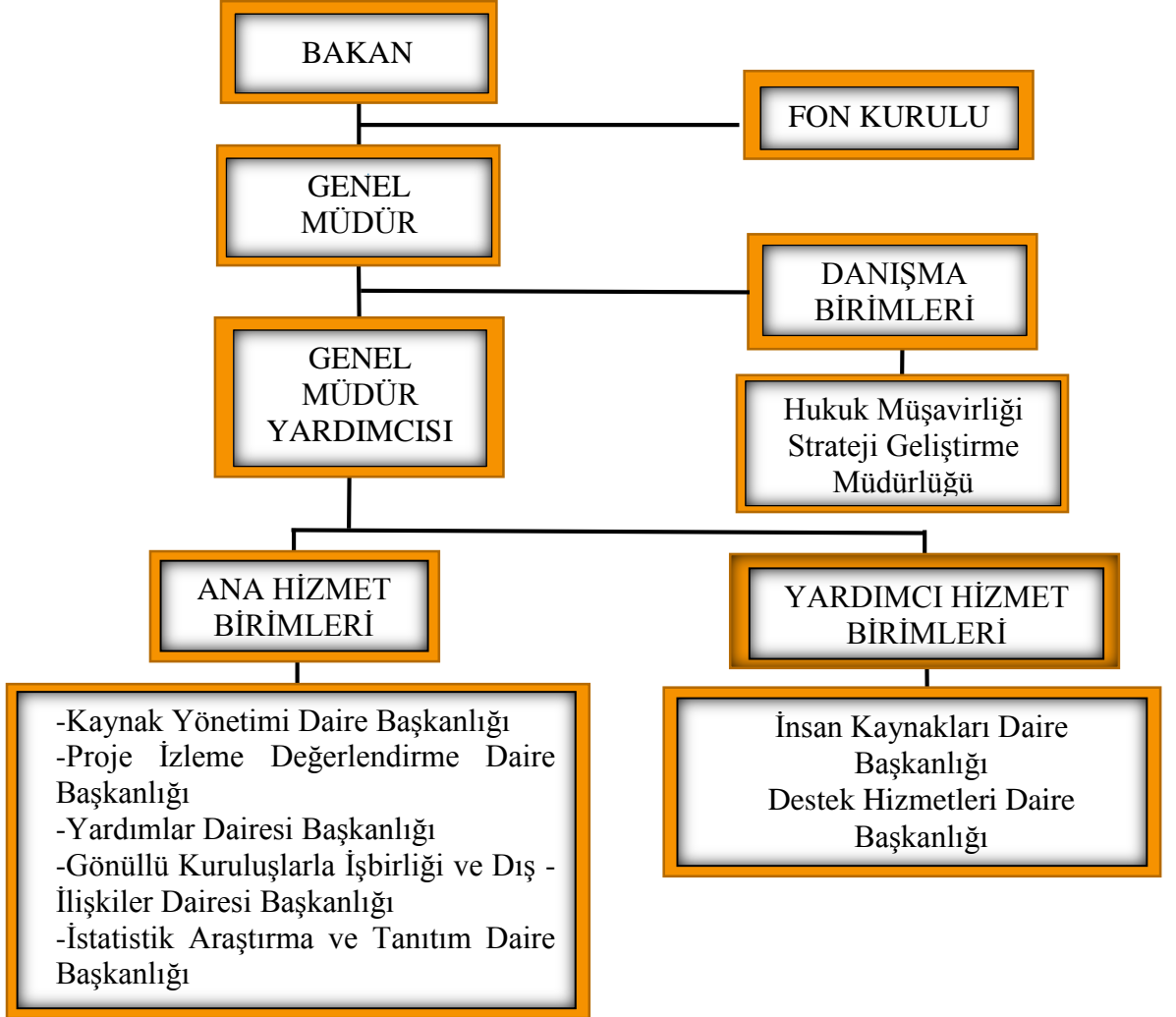
2.1.6.1.2. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Yapısı

Genel Müdürlük merkez teşkilatı vasıtasıyla bir yandan ulusal politika belgelerinde yer alan amaç ve hedeflerin gerçekleşmesine yönelik çalışma ve programları yürütürken, diğer yandan Teşvik Fonu kaynakları ile bu politikalara uygun sosyal yardım faaliyetlerini Vakıflar aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Genel müdürlüğün Ana Hizmet Birimleri; Yardımlar Dairesi Başkanlığı, Proje Değerlendirme ve İzleme Dairesi Başkanlığı, Kaynak Yönetim Dairesi Başkanlığı, Gönüllü Kuruluşlarla İşbirliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, İstatistik, Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığıdır. Danışma Birimleri; Hukuk Müşavirliği, Strateji Geliştirme Müdürlüğüdür. Yardımcı

⁴⁴SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/teskilat-yapisi/genel-mudurluk-sekretarya-birimi>
Erişim Tarihi:25.03.2015

Hizmet Birimleri ise İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı ve Destek Hizmetleri Daire Başkanlığıdır.⁴⁵

Şekil 1: SYGM'nin Teşkilat Yapısı

Kaynak: Ahsen Arıöz Bozkuş, “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları”, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, 2009

⁴⁵Ahsen Arıöz Bozkuş, “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları”, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, 2009), s.67

2.1.6.1.3. SYDGM'nin Misyonu

Adil bir gelir dağılımının sağlanmasına katkıda bulunmak, yoksullukla mücadele kapsamında kaynakların etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun nüfusun en yoksul diliminde yer alan vatandaşlarımızı sosyal yardımlarla desteklemek; üretim ve istihdama yönelik projeleri sürekli kılarak vatandaşların toplumsal hayata entegre olmalarını sağlamak, kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar ve diğer paydaşlar ile eşgüdüm içerisinde çalışarak sosyal yardımların etkin bir biçimde dağıtılmasını sağlamak ve bu doğrultuda sosyal yardım politikaları geliştirmek.⁴⁶

2.1.6.1.4. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün Vizyonu

Katılımcı, şeffaf, etkin bir biçimde hizmet sunmak ve ülkenin sosyal yardım politikalarını belirlemede öncü, uzmanlığa dayalı bir kurum olmak.⁴⁷ Bu vizyonla faaliyetlerine devam eden Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardımlar konusunda yetkili, bütçesi ve teşkilatı olan, bu konuda uzmanlaşmış bir kurumdur. Gerek sosyal yardım politikalarının belirlenmesinde gerekse bu politikaların uygulanması aşamasında hem öncü bir kurum olarak faaliyetlere katılmakta, hem de politikaların uygulanmasını bizzat takip ederek uygulamaları yönetmektedir.

2.1.6.1.5. Taşrada Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü resmi olarak yalnızca merkez teşkilatından oluşan bir kurumdur. Bu nedenle Genel Müdürlüğün doğrudan kendi kurumsal yapısına bağlı taşra teşkilatı bulunmamaktadır. Fakat Genel Müdürlük, bütün il ve ilçelerde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından oluşan kapsamlı bir yapı ile çalışmaktadır.

⁴⁶SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-misyon> , Erişim Tarihi:28.03.2015

⁴⁷SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-vizyon> , Erişim Tarihi: 28.03.2015

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları hem Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nden hem de diğer Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından ayrı bir kurumsal yapıya sahiptir. Genel Müdürlük, vatandaşlar ile tüm ilişkilerini vakıflar üzerinden gerçekleştirmektedir. Her il ve ilçede oluşturulan ve başkanlıklarını mülki idare amirlerinin yaptığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile Türkiye'de ihtiyaç sahibi insanların ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır. Böylece muhtaç bireylerin kendilerini ifade etmeleri için bağlı bulunduğu il veya ilçe vakıflarına gitmeleri yeterli olacak ve devletin sunduğu sosyal destek imkânlarından istifade etmeleri sağlanmış olacaktır.

2.1.6.2.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kanununun 7. Maddesinde belirtildiği gibi ihtiyaç sahibi vatandaşlara yardım etmek amacıyla kurulmuşlardır.

“Madde 7 – (Değişik birinci fıkra: 1.12.2004 – 5263/19 md.) Bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdî ve aynî yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları kurulur.”⁴⁸

3294 sayılı Kanun hükümlerine istinaden kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalar yapmak ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara ayni ve nakdi yardımda bulunmak üzere her il ve ilçede 17.07.1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan 1986/11 sayılı Başbakanlık Genelgesi ekinde yer verilen resmi senetle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.⁴⁹

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kuruluşu ile birlikte devletin sosyal politikalarını uygulamak için halka ulaşması ve hizmetin ihtiyaç sahiplerine en uygun yerde ve en uygun yöntemlerle verilmesi için imkân sağlanmıştır.

⁴⁸SYDTF Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> Erişim Tarihi: 03.03.2015

⁴⁹Bozkuş, a.g.t. s. 80

2.1.6.2.1. Amacı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının amacı her ne şekilde olursa olsun Türkiye'ye gelmiş olan, Türkiye'de yaşayan 3294 sayılı Kanun kapsamında muhtaç durumda olan bireylere, ailelere yardımda bulunmak, sosyal dengeyi sağlamak, gelir eşitsizliğinin önüne geçmek ve sosyal yardımlaşmayı teşvik etmektir.⁵⁰

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının amacı esas olarak toplumun en yoksul kesiminde yer alan, sosyal güvenceden yoksun ve barınma, beslenme, eğitim gibi en temel ve vazgeçilmez ihtiyaçlarını karşılayamayan vatandaşlara yardım etmektir.

2.1.6.2.2. Yönetsel Yapısı

Sosyal yardım programları mülki idare amirlerinin başkanlığında toplam 1000 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kanalı ile gerçekleştirilmektedir. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sosyal yardım ve proje destek programlarının planlanması, uygulanması ve izlenmesi konularında eşgüdümlü çalışmaktadır. Genel Müdürlük ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında hiyerarşi olmayıp Vakıflar Özel Hukuk Tüzel Kişiliğine sahiptir.⁵¹ Yazarın, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü olarak belirttiği Kurumun görevlerinin 08.06.2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirildiği yukarıda belirtilmişti.

Vakıfların karar organları, Vakıf Mütevelli Heyetleri'dir. İl ve ilçelerdeki tüm yardım programları, bu mütevelli heyetlerin kararları ile yürürlüğe girmektedir. Vakıf organizasyonunun tercih edilmesinin bir avantajı da vakıf başkanının vali/kaymakam olması hasebiyle sosyal yardım ve proje destek programlarının idari açıdan bölgedeki en yüksek idari amir tarafından desteklenmesi ve bölgedeki diğer kamu hizmetleri ile

⁵⁰SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/uygulamalar/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari> , Erişim Tarihi: 02.03.2015

⁵¹Öztürk ve Öztürk, a.g.e. s.191

bağlantısının kurulabilmesidir. Sahadaki uygulamalarda görülmektedir ki, vali ve kaymakamlar vakıflar aracılığıyla bir haneye ulaştıklarında ihtiyaç durumuna göre diğer kamu birimlerini (sağlık birimleri, emniyet birimleri veya sosyal hizmetler gibi) de harekete geçirebilmekte veya tam tersi şekilde diğer kamu birimlerinin ulaştığı hanelerden vakıfların da haberi olmakta ve yardım yapılmaktadır.⁵²

Sosyal yardım ve proje destek programları için yapılan başvurularda vakıf çalışanlarının yaptığı merkezi veri tabanı sorgulamaları ve sosyal incelemeler göz önünde bulundurularak nihai karar vakıf mütevelli heyetleri tarafından verilmektedir. Vakıf örgütlenmesinin bir diğer avantajı da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Vakıf mütevelli heyetleri bölgedeki diğer kamu birimlerinin temsilcileri olan atanmış üyeler ile yerel aktörler arasından seçilmiş üyeleri barındırarak yönetim kavramının önemli bir uygulamasını sergilemektedir.⁵³ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının karar organı olan mütevelli heyetleri şu üyelerden oluşturulmuştur:

2.1.6.2.2.1.Vakıf Mütevelli Heyeti

Valilerin başkanlığındaki vakıflarının mütevelli heyetleri;

Belediye başkanı, defterdar, il milli eğitim müdürü, il sağlık müdürü, il tarım müdürü, il sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu müdürü, il müftüsü, biri köy biri mahalle muhtarı olmak üzere 2 muhtar üye, 3294 sayılı Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan iki sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve iki hayırsever vatandaştan oluşmaktadır.

Kaymakamların başkanlığındaki ilçe vakıflarının mütevelli heyetleri ise;

Belediye başkanı, mal müdürü, ilçe milli eğitim müdürü, Sağlık Bakanlığının ilçe üst görevlisi, varsa ilçe tarım müdürü, ilçe müftüsü, biri köy biri mahalle muhtarı olmak

⁵²SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/sydvlerin-yapisi> Erişim Tarihi:27.03.2015

⁵³SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/sydvlerin-yapisi> Erişim Tarihi: 27.03.2015

üzere 2 muhtar üye, 3294 sayılı Kanunda belirtilen amaçlara yönelik faaliyette bulunan bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve iki hayırsever vatandaştan oluşmaktadır.

Tablo 1: Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeleri

VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ DOĞAL ÜYELER	
İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Vali (Vakıf Başkanı)	Kaymakam (Vakıf Başkanı)
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
Defterdar	Mal Müdürü
İL Millî Eğitim Müdürü	İLçe Millî Eğitim Müdürü
İL Sağlık Müdürü	İLçe Sağlık Müdürü
İL Tarım Müdürü	İLçe Tarım Müdürü
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İL Müdürü (İL SHÇEK Müdürü)	İLçe Müftüsü
İL Müftüsü	

Kaynak: Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Tablo 2: Vakıf Mütevelli Heyeti Seçilmiş Üyeleri

VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ SEÇİLMİŞ ÜYELER	
İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Köy Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)	Köy Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
Mahalle Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)	Mahalle Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
STK Temsilcileri (Kendi aralarından seçecekleri iki kişi)	STK Temsilcileri (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
Hayırsever Vatandaşlar (İl genel meclisinin seçeceği iki kişi)	Hayırsever Vatandaşlar (İl genel meclisinin seçeceği iki kişi)

Kaynak: Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Büyükşehir belediyesi bulunan illerdeki il ve ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında, ikinci fıkrada hayırsever vatandaşlar arasından seçileceği belirtilen iki üye; il sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları için doğrudan vali tarafından, ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları için ise kaymakamın teklifi üzerine vali tarafından belirlenir. Ayrıca, il veya ilçede bu Kanunda belirlenen amaçlara yönelik faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşu bulunmaması hâlinde il sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları için doğrudan vali tarafından, ilçe sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları için ise kaymakamın teklifi üzerine vali tarafından üçüncü bir kişi daha belirlenir. İl veya ilçe sınırları içerisinde köy bulunmaması hâlinde, köy muhtarı yerine bir mahalle muhtarı daha mütevelli heyetinde görev yapar. İlde vali, bir vali yardımcısını başkan vekili olarak; büyükşehir belediye başkanı, genel sekreteri veya genel sekreter yardımcısını; il belediye

başkanı da bir belediye başkan yardımcısını toplantılarda kendisini temsil etmek üzere görevlendirebilir. (Ek fıkra: 20/2/2014-6525/18 md.)⁵⁴

Vakıf mütevelli heyetinin görev ve yetkileri Vakıf Resmi Senedinin 10. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Buna göre, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının hizmetlerini ve çalışmalarını yürütmek üzere oluşturulan vakıf mütevelli heyeti;

- “Görev alanı içerisinde muhtaç durumda olan kişileri tespit etmek,
- Muhtaç kişilerin sağlık ve tedavi giderlerini karşılamak ve bunun için sağlık kuruluşlarıyla işbirliği yapmak,
- Geçici olarak küçük yardım veya eğitim ve öğretim sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilerin müracaatlarını değerlendirmek, bunlara gerekli yardımları yapmak ve yardım sonrası takip etmek,
- Bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu, bütçe ve yıllık programları hazırlamak,
- Mahalli şartlara uygun olarak vakıf gelirlerinin dağıtımının usul ve esasları ile yardım miktarlarını tespit etmek,
- Vakıf işlerinde uygulanacak prensipleri tespit etmek ve vakfin amacına ulaşabilmesi için gerekli kararları almak,
- Vakfin amacına ulaşabilmesini sağlamak için bağış yapılmasını teşvik etmek ve bunları kabul etmek, vakfa menkul ve gayrimenkul mal almak ve satmak, bunları işletmek ve mevcut gelirlerin artması için her nevi kararları almak,
- Vakıf personel ihtiyacı ve kadrosunu tespit ve tayin etmek, bunlara ödenecek ücretleri belirlemek ve gerektiğinde mevzuattaki nedenlere dayanarak görevlerine son vermek,

⁵⁴SYDTF Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> ,Erişim Tarihi 07.03.2015

• Vakfın amacının gerçekleşebilmesi için sağlık ve sosyal yardım tesisleri kurmak, işletmek ve işlettirmek,⁵⁵ görev ve yetkilerine haizdir.

Vakıf mütevelli heyeti, çoğunlukla toplanır ve çoğunlukla karar alır. Karar almada oylar eşit çıktığı takdirde, başkanın oyu iki sayılır (Vakıf Resmi Senedi, Md.11).⁵⁶

2.1.6.2.3.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri

Vakıfların üzerine düşen görevi yerine getirebilmesi için yeterli mali kaynağa sahip olması gereklidir.

Sosyal yardım programları vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak adına düzenlenmiş sosyal destek programlarıdır. 3294 sayılı Kanununun 8. maddesinde,⁵⁷

- “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının gelirlerinin,
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’ndan aktarılacak miktardan,
- Her nevi fitre, zekât, kurban derileri ve bağırsak yardımlarından, (bu bende göre elde edilecek nakdi ve ayni gelirin toplanması ve Türk Hava Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Diyanet Vakfı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları arasında paylaşılması usul ve esasları bir yönetmelik ile düzenlenir.)
- İşletme ve iştiraklerden elde edilecek gelirlerden,
- Diğer gelirlerden, “teşekkül edeceği hüküm altına alınmıştır.”

Kurban derisi, zekât ve fitre dışında yardımsever kişilerce, vakıflara yapılacak her bağış ve yardımlar ile taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilecek gelirler ise vakıfların diğer gelirlerini oluşturmaktadır.

⁵⁵<http://vakcalder.org.tr/goster.php?anid=88&board=19f3cd308f1455b3fa09a282e0d496f4&msgn=209&kmen=2> ,Erişim Tarihi:31.03.2015

⁵⁶Vakıflar Genel Müdürlüğü, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=127> Erişim Tarihi:26.03.2015

⁵⁷SYDTF Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> Erişim Tarihi:27.03.2015

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon'undan aktarılabacak paylar(periyodik pay), vakıfların en önemli, düzenli ve ana gelir kaynağını oluşturmaktadır. Fonda toplanan kaynak, Fon Kurulu kararları ile vatandaşa en yakın noktada ve esnek bir anlayışla faaliyet gösteren her il ve ilçede kurulu bulunan 1000 vakfa her ay periyodik olarak aktarılmaktadır.

2.1.6.2.4.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Bazı Giderleri

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının giderleri; yönetim giderleri ve amaca yönelik giderler olarak ikiye ayrılabilir. Yönetim giderleri başlığı altında; personel ödemeleri, kira, yakıt, elektrik, PTT giderleri, kırtasiye ve temizlik giderleri mevcuttur. Amaca yönelik giderler ise muhtaç bireylere yapılan her türlü ayni ve nakdi yardımları içerir.

2.1.6.2.5. Vakfın Muafiyetleri

3294 sayılı Kanun'un 9. maddesi gereğince Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları;

- “Kurumlar Vergisinden, (iktisadi işletmeler hariç),
- Yapılacak bağış ve yardımlar sebebiyle Veraset ve İntikal Vergisinden,
- Sahip oldukları taşınır ve taşınmaz mallar ve yapacakları tüm muameleler dolayısıyla her türlü vergi, resim, harç ve fonlardan,
- Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğünce vakıflardan tahsil edilen teftiş ve denetleme masraflarına katılma paylarından muaftır.”⁵⁸

2.2. Sosyal Yardım Programları

Sosyal yardım programları, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak adına düzenlenmiş sosyal destek programlarıdır. Yapılan yardımlar karşılıksızdır. Yardımlar ile refah seviyesini artırmak ve gelir dağılımını dengelemek amaçlanmıştır.

⁵⁸SYDTF Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> Erişim Tarihi:28.03.2015

Sosyal yardım programları niteliklerine göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlar; süreli ve düzenli yardımlardır. Süreli yardım programları; gıda, yakacak, barınma, eğitim, sağlık, engelli ihtiyaç, özel amaçlı, giyim, diğer aile ve tek seferlik yardımlardır. Düzenli yardımlar ise GSS prim desteği hariç; Şartlı eğitim, şartlı sağlık, şartlı gebelik yardımları, eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yardımlar, ihtiyaç sahibi asker ailelerine yönelik yardımlar, 2022 sayılı Kanun kapsamındaki yardımlardır. Şimdi bu yardımlar tek tek ele alınarak incelenecektir.

2.2.1.Aile Yardımları

Muhtaç ailelere yapılan yardımları kapsar. Gıda, yakacak ve barınma yardımlarının geneli aile yardımlarını oluşturmaktadır. Yoksullukla mücadele konusunda en çok ihtiyaç duyulan yardımlar bu yardımlardır.

2.2.1.1.Gıda Yardımları

İhtiyaç sahibi ailelerin gıda, giyim vb. temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla her yıl alınan Fon Kurulu kararı ile ramazan ayı ve Kurban Bayramı öncesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (merkez nüfusu olmayan büyükşehir vakıfları hariç) birer periyodik pay tutarında kaynak aktarılması şeklinde yürütülen yardım programıdır.⁵⁹

Dağıtılacak olan gıda yardımları toptan alındığı için yardımcı olunan bireylerin alımlarına göre daha ucuz olacağından genellikle aynı olarak yapılmaktadır. Aynı zamanda Genel Müdürlüğün alışveriş çeki gibi alternatif yöntemleri de bulunmaktadır. Ancak bazı SYDV'lerin farklı nedenlerle bu yardımları nakdi olarak yaptığı da görülmektedir.

2.2.1.2.Barınma Yardımları

Oturulamayacak derecede eski, bakımsız ve sağlıksız evlerde yaşayan ihtiyaç sahibi vatandaşlara evlerinin bakım-onarımı ve ev eşyası alımı için aynı veya nakdi olarak

⁵⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.76

yapılan yardımlardır.⁶⁰ Yoksullukla mücadele ederken amaç, ihtiyaç sahiplerini asgari bir yaşam düzeyinin üzerine çıkarmaktır. Bunun için gerekli olan en önemli sosyal yardım programları, gıda ve barınmaya yönelik uygulanan programlardır. Barınma yardımlarıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlar, sağlıklı evlerde yaşama imkânına sahip olmaktadır.

2.2.1.2.1.Sosyal Konut Projesi

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) ile T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) işbirliğinde yürütülen Sosyal Konut Projesinde 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında bulunan sosyal güvenceden yoksun fakir ve muhtaç durumdaki vatandaşlara yönelik, geri ödemeli olarak sosyal konut yapımı hedeflenen projedir. Amaç; fakir ve muhtaç vatandaşların en temel ve zaruri ihtiyaçlarından biri olan barınma ihtiyacının karşılanması ve onlara insanca yaşam standartları çerçevesinde barınma imkânı sunulmasıdır. Sosyal Konut Projesi'nin 23.01.2012 tarihli Ek Protokol'deki yaklaşık maliyeti 1.596.255.100 TL olup finansmanı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan (SYDTF) karşılanmaktadır. TOKİ, protokol konusu sosyal konutları yer teslimine müteakip en geç 30 ay içerisinde SYGM'ye teslim etmesi, SYDTF ise konut bedellerini 5 yıl içerisinde TOKİ'ye ödemesi planlanmıştır. Proje yararlanıcıları, 3294 sayılı Kanun kapsamındaki vatandaşlardan seçilmesi ve 3294 kapsamında olup da % 50 engelli olan vatandaşlara % 10 oranında kontenjan ayrılması planlanmıştır. Hak sahiplerinden kefil istenmemekte ve proje başlangıcında peşinat veya herhangi bir isim altında bedel talep edilmemektedir. Geri ödemeler 270 ayda tamamlanacak ve hak sahipleri konutlarını (borçlarının tamamını ödeseler bile) 10 yıl geçmedikçe bir başkasına devredemeyecek ve kiraya veremeyeceklerdir.⁶¹

2.2.1.3.Yakacak Yardımları

2003 yılından itibaren, Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömür, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarınca belirlenen ihtiyaç sahibi ailelere en az 500 kg

⁶⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.76

⁶¹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.76-77

olmak üzere ve standartlara uygun torbalanarak evlere teslim edilmek suretiyle bedelsiz olarak ulaştırılmaktadır. Kömürün illere kadar ulaştırılması Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Kömürün ihtiyaç sahibi ailelere dağıtımını ise valiliklerin sorumluluğunda Vakıflar tarafından gerçekleştirilmektedir.2014 yılında 2.159.190 aileye 2.240.993 ton; 2015 yılında ise 2.139.667 aileye 2.608.671 ton kömür dağıtılması planlanmıştır. Kömürün muhtaç durumda olan vatandaşlarımıza dağıtım sürecinde oluşan nakliye, hamaliye vb. giderler için 2015 yılında SYD Vakıflarına Fondan 7.701.958-TL kaynak aktarılmıştır. ⁶²

Yakacak yardımları 25.12.2013 tarih 47063854-010.06-137697 sayılı Kömür Yardımı konulu genelgede 3294 sayılı Kanun'un 1. maddesindeki hükme göre ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır.⁶³

Yakacak yardımları, Vakıf Mütevelli Heyeti tarafından Teşvik Fonunun en az her hane için500 kg olarak belirlediği miktar, iklim koşulları da göz önünde bulundurularak artırılabilir.

2.2.1.4.Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar

Düzenli nakdi sosyal yardım programı çerçevesinde muhtaç durumdaki eşi vefat etmiş kadınlara şartları devam ettiği süre içerisinde aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 500 TL düzenli yardım verilmektedir. 29.12.2011 tarih ve 2011/8 sayılı Fon Kurulu kararı ile 2012 Şubat ayı itibarıyla yardım programı başlatılmıştır. Ödemeler Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden doğrudan kadınların PTT hesaplarına aktarılmaktadır. Hak sahipleri ödemelerini, herhangi bir ücret kesintisi olmaksızın PTT şubelerinden, Sosyal Yardım Kartlarını kullanarak ATM'lerden çekebilmekte veya kartlarını alışverişlerinde ödeme aracı olarak kullanabilmektedirler.⁶⁴

⁶²T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu), s.121

⁶³SYGM,[http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/yakacak_yardimlari_genelge_2013_23-24 .pdf](http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/yakacak_yardimlari_genelge_2013_23-24.pdf) Erişim Tarihi:05.04.3015

⁶⁴T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.80-81

2.2.1.5.İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar

Vatani görevini yerine getirmekte olan askerlerin, sosyal güvencesi olmayan ve ihtiyaç sahibi ailelerinin askerlik görevi süresince desteklenmesi için aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 500 TL düzenli yardım verilmektedir. 2013 yılı Mart ayı itibarıyla yardım programı başlatılmıştır. Yardım programının hak sahibi, asker evliyse eşi, evli değilse annesi veya babasıdır. Milli Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde 2013 Mart döneminden itibaren veri paylaşım alt yapısı hazırlanmış olup, başvuranlardan askerliğe ilişkin herhangi bir belge talep edilmemektedir. Ödemeler Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden doğrudan hak sahiplerinin PTT hesaplarına aktarılmaktadır. Hak sahipleri ödemelerini, herhangi bir ücret kesintisi olmaksızın PTT şubelerinden, Sosyal Yardım Kartlarını kullanarak ATM'lerden çekebilemekte veya kartlarını alışverişlerinde ödeme aracı olarak kullanabilmektedirler.⁶⁵

2.2.1.6.Doğum Yardımı

Doğum Yardımı Programı, 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek-4. maddesi doğrultusunda 15 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Bu hükme göre Türk vatandaşlarına, canlı doğan birinci çocuğu için 300 TL, ikinci çocuğu için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocukları içinse 600 TL tutarında doğum yardımı yapılmaktadır.2015 yılında 658.663 aileye 241.638.435 TL kaynak aktarılmıştır.⁶⁶

2.2.1.7.Öksüz ve Yetim Yardımı

3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanunu kapsamında annesi veya babası vefat etmiş 18 yaşından küçük çocuklardan muhtaç durumda olanlara yapılan nakdi yardımdır. Aylık ödeme tutarı 100 TL'dir.2015 yılında 35.401 kişiye 22.837.100 TL kaynak aktarımı yapılmıştır.⁶⁷

⁶⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.81

⁶⁶T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu), s.123

⁶⁷T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.123

2.2.1.8. Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı

2015 yılında başlayan bir diğer yardım kategorisi de Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı'dır. 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında muhtaç durumda olan ve babası askerde olan 18 yaşından küçük çocuklara yapılan nakdi yardımdır. Aylık ödeme tutarı 100 TL'dir.2015 yılında 3.803aileye 2.349.300 TL kaynak aktarımı yapılmıştır.⁶⁸

2.2.2.Eğitim Yardımları

Yoksul hanelerin eğitim çağındaki çocuklarına yönelik olarak sağlanan eğitim yardımları, ailelerin ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılamaları için aynı ve nakdi yardım yapılmak suretiyle yürütölen programlardır. Eğitim yardımları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun yardım faaliyetleri içerisinde büyük bir yer tutmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kapsamında yardım programlarına aktarılan kaynaklar incelendiğinde 2002 yılında eğitim yardımlarının payı %23 iken 2014 yılında yaklaşık %28 olarak gerçekleşmiştir.⁶⁹

1997 yılında başlayan 8 yıllık eğitim kapsamında okulların bulunduğu yerlere taşınan yoksul öğrencilere verilen öğle yemeği uygulaması 2004 yılına kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile gerçekleştirilmekteydi. Ancak uygulamanın tek elden ve etkin bir şekilde devam etmesi için bu hizmet, kaynağı fondan aktarılmak suretiyle Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir.

2.2.2.1.Eğitim Materyali Yardımları

Yoksul hanelerin kitap dışındaki kırtasiye, önlük, ayakkabı gibi temel okul ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yapılan yardımlardır. Bu yardım programı 2013 yılı Şubat ayına kadar her eğitim ve öğretim yılının başlangıcında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan SYD Vakıflarına kaynak aktarılması şeklinde

⁶⁸T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.123

⁶⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.81-82

yürütülmekteydi. 2013 yılı Şubat ayından itibaren Vakıfların periyodik payları artırılmış olup, yardım programı, ekstra kaynak aktarımı yapılmaksızın yürütülmektedir. Bu kapsamda son olarak 2012-2013 eğitim öğretim yılının ikinci dönemi için 2013 yılı Şubat ayında 65.523.136,58 TL kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir.

2.2.2.2.Şartlı Eğitim Yardımları

Çocuklara yapılan yatırımların geleceğe taşınma özelliğinden hareketle çocukları hedefleyen yardım programları, yoksulluğun nesiller arası transferini önlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmek için çocukların temel eğitim hizmetlerine ulaşımını artırmak suretiyle beşeri sermaye birikimi sağlanabilecektir. Bu gereklilikler dünyada, ülkemizle beraber 20'yi aşkın ülkede uygulanmakta olan Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) Programları ile sağlanabilmektedir. ŞNT, yoksulluk riski altındaki ailelerin çocuklarını düzenli okula göndermelerini hedefleyen nakdi bir sosyal yardım programıdır.⁷⁰

Yardım programına ilişkin tutarlar şu şekildedir:

- “İlköğretim (1-8’inci sınıflar arası) erkek öğrenci için aylık 35 TL, kız öğrenci için aylık 40 TL
- Ortaöğretim (8-12’inci sınıflar arası) erkek öğrenci için aylık 50 TL, kız öğrenci için aylık 60 TL”⁷¹

Programın şartlarının sağlanmasında programdan faydalananların aktif katılımının yanı sıra temel eğitim hizmetlerini sağlayan kurumların desteği gereklidir. Bu kuruluşlar ile SYGM arasında koordinasyonun sağlanabilmesi için;

- “Milli Eğitim Bakanlığı E-Okul Sistemine ilişkin,
- PTT’den yapılacak ödemelere ilişkin veri alışverişi mekanizması oluşturulmuştur.”⁷²

⁷⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e), s.82

⁷¹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.83

⁷²T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.83

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemindeki ŞNT Modülü sayesinde; başvuruların alınması; online veri paylaşımı yoluyla gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi kayıtlı bilgilerin sorgulanması; şartlılık ilkesinin yerine getirilip getirilmediğinin yukarıda sayılan sistemler üzerinden kontrol edilmesi ve ödemelerin yapılması şeklindeki aşamaların hepsinde merkezi bir yazılım kullanılması sağlanmıştır. Ödemeler, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılarak kadınların kendi sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamaları ve aynı zamanda aile içinde ve toplumda kadınların statülerinin yükseltilmesi sağlanmaktadır. Hak sahibi kadınlar, ödemelerini PTT şubelerinden çekebilir veya debit kart özellikli Sosyal Yardım Kartlarını kullanarak yardım ödemelerini alışverişlerde kullanabilmektedirler.⁷³

13.02.2014 tarih ve 2014/1 sayılı Fon Kurulu Kararı ile “Sosyal Yardım ve İstihdam Arasındaki Bağlantının Etkinleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar” kabul edilmiştir. Buna göre hak sahibi olan hane içerisindeki kişi ya da kişilerin, sosyal güvenliği olan bir işe girmeleri durumunda Şartlı Eğitim Yardımlarının devam etmesine karar verilmiştir. 17.10.2014 tarih ve 2014/6 sayılı Fon Kurulu Kararı ile bu usul ve esaslara son şekli verilmiştir. 01.01.2015 ile 31.12.2015 tarihleri arasında geçerli olmak üzere; Şartlı Eğitim Yardımından faydalanmakta olan kişilerin ya da bu kişilerin hanesinde bulunan herhangi birisinin/birilerinin sosyal güvenlikli bir işe yerleşmiş olmaları durumunda, 01.01.2015- 31.12.2015 tarihleri arasında Şartlı Eğitim Yardımları sosyal güvenlikli dolay kesilmemiştir.

2.2.2.3.Öğle Yemeği Yardımı

1997 yılında başlatılan 8 yıllık temel eğitimdeki taşınabilir eğitim uygulaması kapsamında, okulların bulunduğu merkezlere taşınan yoksul öğrencilere öğle yemeği verilmesini içeren bu program, 2003–2004 eğitim öğretim yılından itibaren kaynağı

⁷³T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.83

Fondan karşılanmak üzere il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.⁷⁴

2.2.2.4.Ücretsiz Ders Kitabı

2003–2004 eğitim-öğretim yılından itibaren kaynağı Fondan aktarılmak suretiyle MEB tarafından ilköğretim öğrencilerinin kitapları ücretsiz verilmektedir. Bu kapsamda ayrılan kaynak, Milli Eğitim Bakanlığına doğrudan aktarılmaktadır.⁷⁵Uygulamayı Milli Eğitim Bakanlığı yaptığı için bu yardımın Milli Eğitim Bakanlığının bütçesinden karşılandığı bilinmesine karşın, Fon'un bütçesinden para aktarılmak suretiyle yapılan bu hizmet, eğitim alanında son dönemlerde başarıyla uygulanan bir sosyal yardım programı olarak ön plana çıkmaktadır.

2.2.2.5.Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı

Taşımali sistem dışında kalan ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin ulaşım, barınma vb. ihtiyaçlarına yönelik SYD Vakıflarınca verilen desteklerdir. ⁷⁶ İlköğretim ve Ortaöğretimlerde eğitim kurumlarının en yakın olduğu yere öğrencilerin taşınmasını öngören sistem, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kendisine ayrılan bütçe ile yapılmaktadır. Ancak burada gerek sayı gerekse fiziki koşulların engellediği durumlarda, Fon'un bütçesinden yapılan yardımlarla taşıma sorunu giderilmektedir.

2.2.2.6.Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması

Özel bir eğitime ihtiyaç duyan engelli öğrencilerin okullarına ücretsiz olarak ulaşmaları sağlanmaktadır. Bu yardım programı; engelli öğrencilerin okullarına daha kolay ulaşmalarının sağlanmasını, okula gitme oranlarının artırılmasını, eğitim ve öğretimin teşvik edilmesini, ulaşımında yaşadıkları sorunların giderilmesini, engelli bireylerin öncelikli olarak eğitilmesini ve sosyal hayatın her bölümünde kendilerine yer bulabilmelerini hedeflemektedir.

⁷⁴T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.84

⁷⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.84

⁷⁶T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.84

Uygulama, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYHGM) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) işbirliği ile yürütülmektedir. 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında uygulama, sadece zihinsel engel ve otistik engel gruplarını kapsayacak şekilde yürütülmekte iken, 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında kapsama tüm engel grupları (görme, işitme, ortopedik, otistik, zihinsel ve özel eğitim sınıfları) dâhil edilmiştir.⁷⁷

2.2.2.7.Diğer Eğitim Yardımları

İlk ve ortaöğretim okullarında eğitimlerine devam eden ilköğretim öğrencileri için TEOG, ortaöğretim öğrencileri için LYS-YGS sınavlarına hazırlanırken ihtiyaç duydukları kaynakları tedarik etmeleri konusunda maddi destek sağlanmaktadır.

Ayrıca Adalet Bakanlığı ile imzalanan protokol gereğince tutuklu ve hükümlülerin açık öğretim kayıt ve sınav giderleri karşılanmaktadır. Bu kapsamda 2015 yılında Fondan toplam 529.931TL kaynak aktarılmıştır.⁷⁸

2.2.3.Sağlık Yardımları

Sağlık Yardımları, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından uygulanan en önemli sosyal yardım programlarından biridir. Şimdi bu yardım programları ayrı ayrı incelenecektir.

2.2.3.1.Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY)

Çocuklara yapılan yatırımların geleceğe taşınma özelliğinden hareketle çocukları hedefleyen yardım programları, yoksulluğun nesiller arası transferini önlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmek için çocukların temel sağlık hizmetlerine ulaşımını arttırmak yoluyla beşeri sermaye birikimi sağlanabilmelidir. Bu gereklilikler dünyada, ülkemizle beraber 20'yi aşkın ülkede uygulanmakta olan Şartlı Nakit Transferi (ŞNT) Programları ile sağlanabilmektedir. Şartlı sağlık yardımları, yoksulluk riski altındaki ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerinden düzenli olarak

⁷⁷T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.84

⁷⁸T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu), s.128

faydalanmalarını, gebelerin düzenli sağlık kontrollerini yaptırmalarını ve doğumlarını sağlık kurumlarında yapmalarını hedefleyen nakdi bir sosyal yardım programıdır.⁷⁹

“Yardım tutarları:

- Şartlı Sağlık Yardımları: Çocuk için aylık 35 TL

- Şartlı Gebelik Yardımları:

- Doğumun hastanede yapılması halinde bir seferlik 75 TL,
- Gebelik döneminde aylık 35 TL’dir.”⁸⁰

“Programın şartlarının sağlanmasında programdan faydalananların aktif katılımının yanı sıra temel sağlık hizmetlerini sağlayan kurumların desteği gereklidir. Bu kuruluşlar ile SYGM arasında koordinasyonun sağlanabilmesi için;

- Sağlık Bakanlığı Sağlık Net Bilgi Sistemi veri paylaşımına ilişkin Sağlık Bakanlığı ile 2014 yılı içerisinde yeni bir protokol imzalanmış,
- PTT’den yapılacak ödemelere ilişkin veri alışverişi mekanizması oluşturulmuştur.”⁸¹

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemindeki ŞNT Modülü sayesinde; başvuruların alınması; online veri paylaşımı yoluyla gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi kayıtlı bilgilerin sorgulanması; şartlılık ilkesinin yerine getirilip getirilmediğinin yukarıda sayılan sistemler üzerinden kontrol edilmesi ve ödemelerin yapılması şeklindeki aşamaların hepsinde merkezi bir yazılım kullanılması sağlanmıştır. ŞNT ödemeleri, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılmaktadır. Kadınların kendi sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının bakım, sağlık ihtiyaçlarını karşılamaları ve aynı zamanda aile içinde ve toplumda statülerinin yükseltilmesi sağlanmaktadır. Hak sahibi kadınlar ödemelerini PTT şubelerinden çekebilmekte veya

⁷⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.128

⁸⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.128

⁸¹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.128

debit kart özellikli Sosyal Yardım Kartlarını kullanarak yardım ödemelerini alışverişlerinde kullanabilmektedirler. 13.02.2014 tarih ve 2014/1 sayılı Fon Kurulu Kararı ile “Sosyal Yardım ve İstihdam Arasındaki Bağlantının Etkinleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar” kabul edilmiş olup, hak sahibi olan hane içerisinde kişi ya da kişilerin sosyal güvenli olarak işe girmeleri durumunda, Şartlı Eğitim Yardımlarının devam etmesine karar verilmiştir.⁸²

2.2.3.2.Tedavi Destek Yardımları

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun geçici 12. maddesinin ikinci fıkrası gereği tedavi yardımları yeşil kart verilmek suretiyle sağlanan kişilerin, 01.01.2012 tarihi itibarıyla genel sağlık sigortası kapsamına alınmaları ve anılan Kanunun 106. maddesi ile 3816 sayılı Kanunun 01.01.2012 tarihinde yürürlükten kaldırılması nedeniyle aynı Kanunun “Bu kanuna göre Yeşil Kart alacak durumda olmayanların ödeme gücünü aşan sağlık hizmetleri ile bu Kanun kapsamında olmayan sağlık hizmetleri ile bu Kanun kapsamında olmayan sağlık hizmetlerinin ücret ve bedellerinin karşılanmasında 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Kanununun hükümleri uygulanmaya devam edilir” hükmü uyarınca, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına verilen görev yürürlükten kalkmıştır. Ayrıca 3294 sayılı Kanunun 2. maddesinde ifade edilen “Ancak, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde sayılan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin 5510 sayılı Kanun gereği ödedikleri katılım payları bu Kanun kapsamındadır. Ancak yıl içinde ödenen tutarlar, takip eden yılda Hazine tarafından Fona geri ödenir” hükmü uyarınca; bahsi geçen vatandaşlar ödedikleri katılım paylarını SYD Vakıflarından talep edebilmektedirler.⁸³

⁸²T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.129

⁸³T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.130

2.2.3.3.GSS Gelir Tespiti ve Prim Desteği

633 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ve 28 Aralık 2011 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Genel Sağlık Sigortası (GSS) Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik doğrultusunda, GSS gelir testi işlemleri 01.01.2012 tarihinden itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi üzerinden yürütölmektedir. Vakıflara başvuru yapan kişilerin sistem üzerinden merkezi veri tabanlarında kayıtlı mal varlığı bilgileri ve gelir durumları incelenmektedir. Ayrıca haneler, mahallinde ziyaret edilerek sosyo-ekonomik durum değerlendirmeleri yapılmaktadır. Bahse konu bilgiler çerçevesinde SYDV müteveli heyetleri hanelerin ortalama aylık gelirlerinin seviyesini aşağıda yer alan sınıflandırma doğrultusunda belirlemektedir.⁸⁴

Ayrıca, GSS tespitinde sınıflandırmalar belirlenirken brüt asgari ücrete göre işlem yapıldığı için brüt asgari ücretin tutarı önem arz etmektedir. 31/12/2015 tarihli ve 29579 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararına göre 01/01/2016 – 31/12/2016 tarihleri arasında uygulanacak brüt asgari ücret 1.647,00 TL olarak belirlenmiştir.

Bu itibarla, bahse konu Yönetmeliğın 11. maddesinin hükümleri doğrultusunda; SYD Vakıflarınca 2016 yılı aile içindeki gelirin kişi başına düşen aylık tutarının tespitinde kullanılacak tablo aşağıdaki gibidir:

⁸⁴T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.130-131

Tablo 3: Gelir Seviyesi Sınıfları

Gelir		Gelir Aralığı (TL)
Kodu	Kişi Başına Aylık Gelir Durumu	2016 Ocak-Aralık
G0	Brüt asgari ücretin üçte birinin Altında	0-549,00
G1	Brüt asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında	549,00 – 1.647,00
G2	Brüt asgari ücret ile asgari ücretin iki katı arasında	1.647,00-3.294,00
G3	Brüt asgari ücretin iki katından Fazla	3.294,00 - ∞

Kaynak: Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Mütevelli Heyetlerince alınan kararlar Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden SGK'ya iletilmektedir. Bildirim, tescil, tebligat ve prim tahsilâtı işlemleri SGK tarafından takip edilmektedir. Zorunlu Genel Sağlık Sigortasının başlatıldığı Ocak 2012 tarihinden Aralık 2015 tarihine kadar toplam 23.434.246 vatandaşın gelir testi sonuçları SGK'ya iletilmiştir.

2.2.3.4.Engelli İhtiyaç Yardımları

3294 sayılı Kanun kapsamındaki yoksul engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç-gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen bir sosyal yardım programıdır. Söz konusu yardım programı kapsamındaki iş ve işlemler, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri gereğince Genel Sağlık Sigortası uygulamasının yürürlüğe girmesiyle birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yürütülmektedir. Fon kaynakları içinde Engelli İhtiyaç Yardımı için ayrıca kaynak gönderilmemektedir. Vakıfların Periyodik Paylarından yıl içerisinde yaptıkları engelli ihtiyaç yardımları dikkate alındığında 2015 yılında toplam 716 hanede yaşayan 743 kişi için 1.038.263 TL kaynak kullanılmıştır.⁸⁵

2.2.4.Özel Amaçlı Yardımlar

Aşevleri, afet(acil durum) yardımları, diğer muhtelif yardımlar özel amaçlı yardımlardandır. Şimdi de kısaca bu yardımlar ele alınacaktır.

2.2.4.1.Aşevleri

Aşevleri, işsizliğin ve yoksulluğun belirgin olarak yaşandığı yerlerde, yaşlı, engelli, kimsesiz, hasta ve evinde yemek yapabilecek durumda olmayan vatandaşlara günlük sıcak yemek verilmesi amacıyla hizmet vermektedir.⁸⁶ Bu konuda, çok sayıda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından açılan aşevleri marifetiyle toplumunun en ihtiyaçlı üyelerine günlük sıcak yemek verilerek onların en acil ihtiyaçları giderilmektedir.

⁸⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.134

⁸⁶T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.134

2.2.4.2.Afet (Acil Durum) Yardımları

Umumi hayatı etkileyen deprem, sel, yangın vb. doğal afet nedeniyle mağdur olan vatandaşların gıda, giyim, barınma vb. temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Vakıflara periyodik pay aktarılması suretiyle gerçekleştirilen desteklerdir. Bu kapsamda Fondan 2013 yılında 2.414.417 TL, 2014 yılında 4.550.978 TL ve 2015 yılında 6.523.356 TL kaynak aktarılmıştır.⁸⁷

2.2.4.3.Diğer Muhtelif Sosyal Yardımlar

Diğer özel amaçlı sosyal yardımlar; acil durum nedeniyle mağdur olan vatandaşlar ile Suriyeli misafirler gibi yabancı uyruklu şahısların gıda, giyim, barınma vb. temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Vakıflara ek kaynak gönderilmesi suretiyle gerçekleştirilen destekler ile muhtelif diğer yardımlardır. Fondan bu yardımlar için 2013 yılında 167.520 kişi/aile için 15.342.757 TL, 2014 yılında 12.946.680 TL ve 2015 yılında 24.352.288 TL kaynak aktarılmıştır.⁸⁸

2.2.5.Yaşlı ve Engelli Yardımları

65 yaşını doldurmuş bakıma muhtaç, kimsesiz ve yoksul kimselerle engelli bireyleri kapsayan yardım türüdür. Bu yardım türü de hedef kitlesi bakımından çok önemli ve sosyal devlet olmanın gereğidir.

2.2.5.1. 2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince; herhangi bir Sosyal Güvenlik Kurumundan bir gelir veya aylık hakkından faydalanmayan ve hane içinde kişi başına düşen geliri, 16 yaşından büyükler için belirlenmiş olan asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ünden (2015 Temmuz-Aralık dönemi için 303,48-TL) az olan Türk vatandaşlarından, 65 yaşını doldurmuş yaşlılar ile 18 yaşından büyük engelliler ve

⁸⁷T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.94 ve (2015 Yılı Faaliyet Raporu), s.134

⁸⁸T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.94 ve (a.g.e.), s.134

Kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşını tamamlamamış engelli yakını bulunan kimselere (engelli olan yakınına fiilen bakmak şartı ile) aylık bağlanmaktadır. 6111 sayılı Kanunun geçici 2. maddesiyle sosyal güvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, sosyal güvenlik kurumlarından ya da yabancı bir ülke sosyal güvenlik kurumundan her ne ad altında olursa olsun herhangi bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gücünü en az % 15 kaybettiğine Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespiti hükümleri çerçevesinde karar verilen kişilere aylık bağlanması imkânı getirilmiştir. 2022 sayılı Kanun kapsamında ödenen aylıklar ile silikozis aylıkları her yılın mart, haziran, eylül ve aralık aylarında olmak üzere üç ayda bir peşin olarak ödenmektedir. 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü, Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte kapatılmış ve 2022 sayılı Kanun kapsamındaki işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaya başlanmıştır.⁸⁹

2.2.6. Evde Bakım Yardımı

19.02.2014 tarihli ve 28918 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6518 sayılı Kanunla 2828 sayılı Kanunun Ek 7. maddesinde değişiklik yapılmış, bu Kanuna geçici 10. madde eklenmiştir. 2828 sayılı Kanunun ek 7. maddesinde yapılan söz konusu değişiklikle, evde bakımla ilgili ödemeler, hane yaklaşımı çerçevesinde engellilerin evde bakımının desteklenmesi amacıyla yapılacak bir sosyal yardım olarak tanımlanmıştır. Kanun hükmündeki değişiklik doğrultusunda çıkarılması gereken Yönetmeliğe ilişkin gerekli çalışmalara başlanmıştır, konuya ilişkin Maliye Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı nezdinde yazışmalar yapılmıştır. Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardımlara ilişkin 2014/7 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Genelgesi yayınlanmış, söz konusu Genelgeyle evde bakıma ilişkin iş ve işlemlerin İl Müdürlükleri tarafından yürütülmesine devam edileceği belirtilmiş, ödenek aktarma

⁸⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı Faaliyet Raporu), s.135

işlemleri 31.12.2014 tarihine kadar Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.⁹⁰

Bakıma ihtiyacı olan engellilerin evde bakımına destek için yapılacak sosyal yardımlara ilişkin ödenek aktarma işlemleri 01/01/2015 tarihinden itibaren Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünce yapılmaya başlanmıştır. 2015 Temmuz-Aralık dönemi için evde bakım yardımının aylık tutarı 830,84 TL'dir.⁹¹

2.2.7. Proje Destekleri

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından 3294 sayılı Kanun kapsamındaki vatandaşların üretken duruma geçirilmesine ve sosyal hayata entegrasyonuna yönelik proje destekleri verilmektedir. Bu kapsamda bir yandan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen, geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğrenim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale gelebilecek, üretken duruma geçebilecek kişilere yönelik Gelir Getirici Proje Destekleri verilmektedir. Diğer yandan dezavantajlı konumdaki vatandaşlarımızın sosyal hayata katılımlarını artırıcı Sosyal Hizmet Projeleri de desteklenmektedir. Böylelikle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nda toplanan kaynaklar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları eliyle yoksul vatandaşlarımıza aktararak, yoksul vatandaşlarımızın asgari yaşam standartlarını sağlamaya yönelik sosyal yardımların yanı sıra, sürdürülebilir gelir elde etmeleri de sağlanmaktadır.⁹²

Bu kapsamda yürütülen faaliyetleri iki ana başlık altında toplamak mümkündür:

“a) Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğine gidilerek yapılan Gelir Getirici Projeler ile mesleki eğitim ve istihdama yönelik projelerdir. Söz konusu projelerin hazırlanması, değerlendirilmesi, uygulanması, izlenmesi yapılmaktadır.

⁹⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.95

⁹¹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu), s.136

⁹²T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.136

b) Vakıflar aracılığıyla gerçek kişilerden, sivil toplum kuruluşlarından ve kamu kurum kuruluşlarından alınan Gelir Getirici Projeler, Sosyal Hizmet Projeleri, Toplum Kalkınması Projeleridir.”⁹³

2.2.7.1.Gelir Getirici Proje Destekleri

Sosyo-ekonomik yoksunluk içinde bulunan vatandaşların toplumsal ihtiyaçları karşılanarak topluma entegre olmaları ve ekonomide aktif üretken duruma geçerek, sürdürülebilir bir gelire ulaşmaları amacıyla, kentsel alanda iş kurmaya yönelik, kırsal alanda yöre şartlarına uygun, üretim içerikli sürdürülebilir faaliyetlere yönelik gelir getirici proje desteklerine özel önem verilmektedir. Gelir getirici projelerin amacı, yoksul birey ya da hanelerin kendi geçimlerini sağlayacak işleri kurmaları, gelir elde etmeleri ve başlattıkları çalışmalarını uzun süre devam ettirebilmeleridir. Uygulanacak projelerin teknik ve ekonomik olarak yerel koşullara uygunluğunun yanında, proje konusunun üretime yönelik bir alanda, emek yoğun ve beceri gerektiren konularda olması ve üretilecek ürün veya hizmetin yöresel satış ve pazarlama olanaklarının bulunması da gerekmektedir. Bitkisel-hayvansal üretim, tarımsal ürün işleme, kuaförlük, terzilik, lokantacılık, tornacılık, doğalgaz-sıhhi tesisatçılık vb. konulardaki projelere destek verilmektedir. Gelir getirici projeler için kırsal ve kentsel ayrımı gözetmeksizin kişi başına 15.000 TL destek sağlanmaktadır. Gelir getirici projelerde geri dönüşler; ilk iki yıl ödemesiz, geri kalan altı yılda altı eşit taksit şeklinde 8 yıl vade ile faizsiz olarak gerçekleştirilmektedir. Gelir getirici projeler kapsamında desteklenen meyvecilik projelerinde ise, proje konusu faaliyetin uzun vadede gelir getirecek türden bir ekonomik faaliyet alanı olması nedeniyle geri ödemeler, ilk beş yıl ödemesiz, geri kalan altı yılda altı eşit taksit şeklinde 11 yıl vade ile faizsiz olarak düzenlenmiştir. Gelir Getirici Projeler kapsamında hayvancılık (süt sığırcılığı, koyunculuk) projeleri önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu projelerin grup bazlı olması ve proje toplam tutarının koyunculuk projelerinde 50.000 TL’yi, süt sığırcılığı projelerinde 150.000 TL’yi aşmaması gerekmektedir. Süt sığırcılığı projeleri, hayvansal ürün sanayi gelişme potansiyeli olan bölgelerde talep edilmesi halinde, ahır olan kişiler için 2-5 baş kültür ırkı en az 3 aylık

⁹³T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.137

gebe düve, bir yıllık yem ihtiyacı ve 1 yıllık hayvan hayat sigorta bedeli karşılanarak İl/İlçe Tarım Müdürlüğünden projeye teknik destek sağlanacağına ilişkin taahhüt alınması şartıyla desteklenmektedir. Koyunculuk projelerinde ise 1 yıllık hayvan hayat sigorta bedeli karşılanarak İl/İlçe Tarım Müdürlüğünden projeye teknik destek sağlanacağına ilişkin taahhüt alınması şartıyla 10-25 baş koyun ve 1 koç desteği verilmektedir. Projeden yararlananların sürdürülebilir gelir elde edebilmelerinin sağlanması amacıyla projelerin grup bazlı olarak oluşturulmaları ve vatandaşların müteselsil kefalet yoluyla birbirlerine bağlanmaları gerekmektedir. Ayrıca 50.000 TL ve altı proje destekleri kapsamında Saanen Keçi Yetiştiriciliği projelerine destek verilebilmektedir. Söz konusu projeler Fon Kurulu'nun 2011/4 sayılı kararıyla uygulamaya giren Proje Destek Esasları ve ilgili genelgeler çerçevesinde uygulanmaktadır.2015 yılında; 2014 yılında Fon Kurulunca kabul kararı alınan 412 projeye 701 kişi için toplam 6.842.644 TL kaynak aktarılmıştır.⁹⁴

2.2.7.2.Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (Kasdep)

2003 yılında başlatılan Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi ile kırsal alanda ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan kişi ve ailelerin en uygun organizasyonla üretime katılmaları, üretilen tarımsal ürünleri mahallinde değerlendirme ve pazarlamaları, gelir seviyelerini yükseltmeleri ve üretimde sürekliliklerinin sağlanması amaçlanmıştır. Proje kapsamında, tarımsal üretim yapabilmek için yeterli kaynağa sahip olmayan ve süt sığırcılığı, koyunculuk ve seracılık yaparak gelir elde etmek isteyen vatandaşlarımızın bir kooperatif bünyesinde birleşmeleri sağlanarak destek verilmektedir.⁹⁵

Projeden yararlanacak vatandaşlar, ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından belirlenmekte, kooperatif şeklinde koordine edilmesi ise İl Tarım Teşkilatı tarafından gerçekleştirilmektedir. Kooperatifler; süt sığırcılığı konusunda en az 30 en fazla 120 ortak için 4'er baş inek, koyunculuk konusunda 50 ortak için 25'er baş koyun ve 1 koç, seracılık konusunda ise en az 50 en fazla 120 ortak için 500 metrekare sera yapımı şeklinde desteklenmektedir. Ayrıca küçük gruplar mevcut kooperatiflere

⁹⁴T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.138

⁹⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.138

katılmaları sonucunda proje desteğinden yararlanabilmektedir. Fayda sahipleri proje bedelini faizsiz olarak ilk iki yıl ödemesiz, sonraki altı yıl altı eşit taksitte olmak üzere 8 yıl vade ile gerçekleştirmektedir. Borçlanma ve ödemelerin takibi ise Vakıf adına Ziraat Bankası'nın ilgili şubeleri kanalıyla gerçekleştirilmektedir. Proje uygulamaları ve izlenmesi, merkezde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ile Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, yerelde ise ilgili Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, Tarım İl Müdürlükleri ve Ziraat Bankası Mahalli Şubeleri tarafından yürütülmektedir.⁹⁶

Projelerin teknik değerlendirilmesi (uygun iklim özellikleri, mera alanlarının yeterliliği, arazi şartlarının uygunluğu gibi kriterler) ise Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Proje kapsamında 2010 yılında 167 kooperatif programa alınmıştır. 2003 yılında uygulanmaya başlayan KASDEP, 10.06.2010/4 sayılı Fon Kurulu kararı ile 2010 yılı itibariyle sona erdirilmiş olup, bu tarihten önce programa alındığı halde ödemesi tamamlanmayan projelerin kaynak aktarımına devam edilmektedir.⁹⁷

2.2.7.3. Sosyal Hizmet Projeleri

“Sosyal hizmet projelerinin amacı, dezavantajlı grupların dışlanma riskinin azaltılması, sosyal adaletin sağlanmasına katkı sağlanması, sokakta çalışan/yaşayan çocuklara, engellilere, yaşlılara, korunmasız kadın ve erkeklere, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılmasıdır. Sosyal hizmet projeleri geri ödemesiz olarak uygulanmaktadır.

Sosyal Hizmet Projeleri kapsamında desteklenen proje konuları:

- Engellilere yönelik projeler,
- Sokak çocuklarının rehabilitasyonu,
- Yaşlı ve hastaların evde bakımı,

⁹⁶T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.138-139

⁹⁷T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.139-140

- Aile Destek Merkezleri Projeleridir (alt gelir gruplarındaki yoksul kadınların toplumsal entegrasyonunu arttırmak amacıyla açılan merkezlerde sosyal, sportif, kültürel ve mesleki kurslar düzenlenmekte, aynı zamanda sosyal ve kültürel faaliyetler gerçekleştirilmektedir.)”⁹⁸

2.2.8. Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısı ve İstihdam Yardımları

1 Nisan 2010 tarihli Ekonomi Koordinasyon Kurulu kararı ile kabul edilen Sosyal Yardım Sisteminin İstihdam ile Bağlantısının Kurulması ve Etkinleştirilmesi Eylem Planı'nın 2. maddesinde yer alan eylem çerçevesinde 28.04.2010 tarihinde Sosyal Yardımlar-İstihdam Bağlantısı İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Söz konusu Eylem Planı ve Protokol çerçevesinde sosyal yardım alan ve başvuru yapan kişiler SOYBİS ve Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi üzerinden İŞKUR veri tabanına kaydedilmeye başlanmıştır.

İstihdama yönelik mevzuat çalışmaları kapsamında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu tarafından, sosyal yardım sisteminin istihdam ile bağlantısının kurulması ve etkinleştirilmesine yönelik olarak 02.07.2015 tarih ve 2015/4 sayılı karar alınmıştır. Bu kapsamda yürürlüğe giren 17.08.2015 tarih ve 2015/3 sayılı genelge ile sosyal yardım faydalanıcılarının istihdama kazandırılması hedeflenmiştir.

Yukarıda belirtilen genelgeye göre Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi ile İŞKUR Kayıt Sisteminin uyumu sağlanmış ve 14.07.2014 tarihinden itibaren tüm Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında sosyal yardımlardan yararlanan bireylerin istihdama kazandırılması kapsamında çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmalarla ilgili bazı kavramlar ve görevler aşağıda açıklanmıştır.

“Geçici İstihdam Görevlisi: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanı tarafından, istihdam görevleri listesinde yer alan sosyal yardım yararlanıcılarını istihdama yönlendirmekle görevlendirilmiş bir Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi ya da Büro Görevlisidir. İstihdam görevleri listesi, Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi

⁹⁸T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.141

Sisteminde Gelir testi sonucu G0 kararı verilmiş, çalışanı bulunmayan hanelerde 18-45 yaş arası engelli aylığı almayan kişilere göre oluşturulan listedir.

İstihdam Görüşmeleri: Geçici İstihdam Görevlisinin istihdam görevleri listesinde yer alan sosyal yardım yararlanıcılarıyla yaptıkları görüşmelerdir.

İŞKUR'a Kaydetme/Kaydı Güncelleme: Geçici İstihdam Görevlisi tarafından sosyal yardım yararlanıcıları ile yapılan görüşme neticesinde, çalışabilir nitelikte olduğuna karar verilen kişilerin İŞKUR portalı üzerinden kayıtlarının yapılması ve güncellenmesidir.

İşe Yönlendirme: Geçici İstihdam Görevlisi tarafından sosyal yardım yararlanıcıları ile yapılan görüşme sonrasında sosyal yardım yararlanıcılarının durumlarına uygun açık işlerin sorgulanması ve durumlarına uygun açık işlere yönlendirilmesidir.

İşe Yönlendirme Yardımı: Kişinin iş görüşmesine gitmesi ve işe kabul edilmesi durumunda gereken yol masrafı, sağlık raporu, fotoğraf vb. giderler için, bir yıl içinde; azami 3 kere olmak üzere 40 TL ile 100TL arası İşe Yönlendirme Yardımı verilmesidir.

İşe Başlama: Geçici İstihdam Görevlisi tarafından durumuna uygun açık bir işe yönlendirilen sosyal yardım yararlanıcısının kayıtlı istihdamda çalışmaya başlamasıdır.

İşe Başlama Yardımı: Geçici İstihdam Görevlisi tarafından işe yönlendirilen kişilerin, işe yerleşmesi durumunda, aynı yıl içinde bir defaya mahsus olmak üzere, aylık brüt asgari ücretin 1/3'ü kadar tutar, İşe Başlama Yardımı olarak verilir.

Kursa Yönlendirme: İŞKUR sistemde kayıtlı açık işler için yeterli donanıma sahip olmayan sosyal yardım yararlanıcılarının, İŞKUR portalında yer alan mesleki kurslar sorgulanarak, uygun kurslara yönlendirilmesidir.

Müeyyide: Sosyal yardım yararlanıcısının, istihdama ve istihdam kazandırıcı faaliyetlere haklı bir neden olmadan katılım sağlamaması durumunda, düzenli merkezi

yardımlar ve aynı yardımlar dışında Mütevelli Heyetince herhangi bir nakdi yardım yapılmamasıdır.”⁹⁹

2015 yılında İşe Başlama Yardımı adı altında 715 kişiye 291.510 TL ve İşe Yönlendirme Yardımı adı altında ise 869 kişiye 66.410 TL kaynak aktarılmıştır.

2.2.9. Sosyal Yardım Alanını Düzenlemeye Yönelik Projeler

SYDGM, 3294 sayılı Kanun’un hedef kitesinde bulunan sosyal güvencesi bulunmayan fakir ve muhtaç vatandaşların gıda, yakacak, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik sosyal yardımlar ile çalışabilir durumda bulunan vatandaşların üretken hale getirilmeleri yönünde proje destekleri vermektedir. 2009 yılı Yatırım Programına sunulan ve Devlet Planlama Teşkilatı tarafından onaylanarak bütçeden onay alınarak hayata geçirilen projeler şunlardır:

- Bütünleşik Sosyal Yardım Projesi
- Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS)
- Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Puanlama Formülünün Geliştirilmesi Projesi
- Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Bir Nakit Sosyal Yardım Programı Geliştirilmesine Yönelik Araştırma Projesi
- Türkiye’de uygulanan Şartlı Nakit Transferi Programı’nın Değerlendirilmesi Projesi
- Alo Sosyal Yardım Hattı Projesi
- Ücretsiz İnternet Telefonu Projesi

2.2.9.1. Bütünleşik Sosyal Yardım Projesi

“Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS); yoksul ve muhtaç kişilerin başvurularının alınması, hane dosyalarının oluşturulması, kişisel verilerinin ve sosyo-ekonomik bilgileri ile servet unsurlarının merkezi veri tabanlarından sorgulanması, hanenin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin mahallinde yapılan sosyal incelemeye ilişkin

⁹⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (a.g.e.), s.143

raporların tutulması, muhtaçlık kararının verilmesi, yardım ödemelerine ilişkin banka talimatlarının verilmesi ve gerçekleştirilen tüm yardımlara yönelik otomatik muhasebeleştirme eylemlerinin tamamının elektronik ortamda yürütüldüğü bir süreç, yönetim ve bilgi (bilişim) sistemidir. Sistem, 2009 yılı Yatırım Programında yer alan Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi çerçevesinde TÜBİTAK ile işbirliği içerisinde hayata geçirilmiştir.

Projede mevcut durumda tamamlanan Modüller;

- Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımları Modülü (Eylül 2010)
- Yardımlar ve Kaynak Yönetimi Modülü (Ekim 2011)
- Genel Sağlık Sigortası Modülü (Ocak 2012)
- Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Nakit Destek Modülü (Nisan 2012)
- Vakıf İnsan Kaynakları Modülü (Nisan 2012)
- 2022 Modülü (Kasım 2012)
- Sosyal Konut Modülü (Nisan 2013)
- Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Modülü (Temmuz 2013)
- Proje Destekleri Modülü (Eylül 2013)
- Evde Bakım Modülü (Eylül 2013)
- Dış Kullanıcılarla Entegrasyon Modülü (Sosyal Yardım Portalı) (Ocak 2015)
- Vakıf Demirbaş ve Stok Yönetimi Modülü (Aralık 2015)
- SYGM Kaynak Yönetimi Modülü (Aralık 2015)¹⁰⁰

2.2.9.2. Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS)

Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS), yardım başvurusu yapan vatandaşların muhtaçlıklarını ve kişisel verilerini merkezi veri tabanlarından temin/tespit etme ve hatalı yardımların önlenmesine yönelik olarak kurumlar arası veri paylaşımını sağlama amacıyla SYDGM tarafından hayata geçirilmiş bir E-Devlet uygulamasıdır. TC Kimlik Numaraları vasıtasıyla hâlihazırda aktif olan sistemden 13 başlık altında 28 ayrı sorgulama kısa bir süre içinde yapılabilmektedir. SOYBİS ile bireyler, muhtaçlıklarını

¹⁰⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.109

ispatlama külfetinden kurtarılmış, kamu kurumlarında oluşan iş yükü azalmış, sosyal yardım politikaları geliştirilmesine yönelik gereken sağlıklı istatistikî bilgi için alt yapı oluşmuştur.

“Kişisel veri güvenliğinin sağlanması için:

- Sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşlardan ilgili sorgulamaların yapılabilmesi için rıza içeren dilekçe alınmaktadır,
- Uygulamayı kullanan tüm son kullanıcıların bireysel kullanıcı adı ve şifreleri bulunmaktadır,
- Sistemden hangi tarihte ve hangi bilgilerle hangi kullanıcı tarafından sorgulama yapıldığı veri tabanında kayıt altına alınmaktadır,
- Bütün sorgular sorgunun kim tarafından ne zaman ve hangi bilgilerle sorgulandığını gösteren barkotlarla kayıt altına alınmaktadır,
- Vakıflarla Genel Müdürlüğümüz arasında oluşturulan VPN (Sanal Özel Ağ) omurga sayesinde söz konusu uygulamaya Vakıflarda bulunan bilgisayarlar dışında erişim yapılamamaktadır,
- Genel Müdürlüğümüz üzerinden sağlanan veri akışı uluslararası standartlara göre şifrelenmekte ve bu sayede söz konusu verilerin üçüncü şahıslar tarafından elde edilmesi engellenmektedir.”¹⁰¹

¹⁰¹ SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/uygulamalar/soybis> Erişim Tarihi: 15.03.2015

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

AYBASTI SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI FAALİYETLERİNİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDEKİ ETKİLERİ

3.1. Aybastı'nın Tanıtımı

1923 yılına kadar Trabzon'un bir bucağı olan Aybastı, Cumhuriyetin ilk yıllarında Gölköy ilçesine bağlı bir nahiyeydi. 1957 yılında çıkarılan bir kanunla ilçe teşkilatı kurulmasına karar verilmiş, 1959 yılında ise ilçe teşkilatı tamamlanmıştır. Yüzölçümü 378 km²'dir. Doğusunda Gölköy, batısında Korgan, kuzeyinde Kabataş ve güneyinde Reşadiye ilçeleri ile çevrilidir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 730 metredir.¹⁰²

2015 yılı verilerine göre ilçe nüfusu 25.900'dur. Nüfusun 13.023'ü erkek, 12.877'si kadındır.¹⁰³ Nüfus yoğunluğu bakımından km²'ye 60 kişi düşmektedir. İlçede toplam 21 mahalle muhtarlığı bulunmaktadır.

Aybastı'da sosyal yaşam geleneksel Anadolu kenti hüviyetindedir. İlçe 1970'li yıllardan itibaren yurt dışına ve özellikle İstanbul olmak üzere büyükşehirlere göç vermiştir. İlçe ekonomisi ana hatlarıyla hayvancılık, tarım ve küçük ticarete dayanmaktadır. İlçede hayvancılık üzerine küçükbaş, büyükbaş hayvancılık ve arıcılık yapılmakta olup alabalık çiftlikleri bulunmaktadır. Süt mamulleri üzerine fabrika ve mandıra bulunmaktadır. İlçede besi ve ahır hayvancılığı, temel geçim kaynakları arasında önemli bir yere sahip iken son yıllarda besicilik maliyetlerindeki artışlar dolayısıyla gerilemiştir.

Tarımsal faaliyetler arasında başta fındık olmak üzere patates, mısır, fasulye, karalahana yetiştiriciliği yapılmaktadır. Fındık yetiştiriciliği ilçe halkının önemli geçim

¹⁰²Aybastı Kaymakamlığı 2015 Yılı Brifingi, s.2

¹⁰³Türkiye İstatistik Kurumu <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 16.04.2016

kaynakları arasında yer almaktadır. Aybastı'daki ekonomik hayat hayvancılık ve tarıma dayalı olduğu için ülke genelinde bu alanlardaki dalgalanmalardan yüksek düzeyde etkilenmektedir. Sanayinin yeterince gelişmemiş olması ve bu sebeple istihdam alanının dar olması, ilçe halkının yurt içine ve yurt dışına sürekli göç vermesine neden olup bu göçler de halen devam etmektedir.¹⁰⁴

3.1.1 Aybastı'da Yoksulluğun Nedenleri

Yukarıda belirtildiği gibi Aybastı'nın coğrafi konumu ve uğraş alanları göz önüne alındığında yoksulluk nedenlerini 3 ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; tarım ve hayvancılık alanlarındaki dalgalanmalar, ulaşım ve sanayi ile hizmet sektörünün yeterli olmayışı ve mesleki eğitim seviyesinin düşüklüğüdür.

3.1.1.1. Tarım ve Hayvancılık Alanlarındaki Dalgalanmalar

Aybastı ilçesinin en önemli iki gelir alanı olan tarım ve hayvancılıkta meydana gelen dalgalanmalar yöre halkını etkilemektedir. Tarımsal ve hayvansal ürünler serbest piyasa şartlarında alınıp satıldıkları için bu ürünlerin fiyatlarında sürekli dalgalanmalar meydana gelmektedir. Ürünlerin fiyatlarındaki bu dalgalanmalar ilçede tarım ve hayvancılıkla uğraşan kesimin başka alanlara yönelmesine veya göç etmesine neden olmaktadır.

¹⁰⁴Aybastı Kaymakamlığı 2015 Yılı Brifingi, s. 5

Tablo 4: Aybastı İlçesi Hayvan ve İşletme Sayıları

Aybastı İlçesi Hayvan ve İşletme Sayıları				
Yıl	Büyükbaş Hayvan ve İşletme Sayıları		Küçükbaş Hayvan ve İşletme Sayıları	
	İşletme	Hayvan	İşletme	Hayvan
2012	2.562	16.000	175	15.021
2013	2.542	14.500	173	14.728
2014	2.512	11.885	171	14.346
2015	2.487	12.630	170	14.211

Kaynak: Aybastı İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2012-2015 İstatistiksel Verileri

Aybastı’da yıllar içerisinde tarım ve hayvancılıkta büyük dalgalanmalar meydana gelmiştir. Hayvanlarda çiçek ve şap hastalıkları, yem fiyatlarında artış vb. gibi nedenlerle besi hayvancılığı olumsuz yönde etkilenmiştir. Son 4 yılda büyükbaş hayvan işletme sayısı azalmıştır. 2012 yılında büyükbaş hayvan sayısı 16.000 iken 2015 yılında 12.630’a kadar düşerek 3.370 hayvanın azaldığı görülmüştür. Aynı şekilde küçükbaş hayvan işletme ve hayvan sayılarında da azalmalar görülmektedir.

Tarım alanında ise ilçe ekonomisinde büyük rol oynayan fındığın iklim koşullarına olan hassasiyeti sebebiyle piyasadaki dalgalanmalardan çok çabuk etkilendiği görülmektedir. 2014 yılında ilçenin temel geçim kaynağı olan fındığın don olayına maruz kalarak ürün vermemesiyle birlikte geçimini sadece fındıktan sağlayan haneler olumsuz etkilenmiştir. Fındıktan gelir elde edemeyen bu haneler yoksullukla karşı karşıya kalmışlardır. Bu durum yoksulluğun sonucu olarak göç olayına neden olmuştur.

3.1.1.2.Ulaşım ve Sanayinin Yeterli Olmayışı

Aybastı, Karadeniz Sahil Yolu'na 50 km uzaklıkta iç kesimde bulunmaktadır. Ordu il merkezine ise 88 km uzaklıktadır.¹⁰⁵ İlçeye ulaşımın sadece karayoluyla sağlanması ve karayollarının gelişmemiş olması nedenleriyle ilçede sanayi gelişmemiştir. Aybastı'da ulaşımın ve sanayinin yeterli olmayışı ayrıca pazar alanının da dar oluşu ilçede yetişen fındığın işlenmeden ilçe dışına çıkarılmasına sebep olmuştur. İstihdam alanının darlığı, sektörel kısırlık ve tesis yetersizliği (fabrika, atölye vb.) ilçedeki yoksulluğun artmasının nedenleri arasında sayılmaktadır.

3.1.1.3.Hizmet Sektörünün Yeterli Olmayışı

Hizmet alanları konusunda ilçe genel olarak zayıf durumdadır. İlçe hastanesinde ihtiyaç duyulan bölümlerin olmayışı, yükseköğrenim kurumlarının olmayışı, askerlik şubesinin olmayışı ilçe halkını en yakın sahil ilçesi olan Fatsa ve il merkezine bağımlı hale getirmiştir. Ayrıca vatandaşların yukarıda bulunan kurumlara gidişleri maddi açıdan azımsanmayacak derecede kayıplara yol açmaktadır.

Sağlık, eğitim vb. gibi nedenlerle yoksul duruma düşen bireyler İlçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına, Belediyeye veya ilçe merkezinde bulunan Türk Kızılay Şubesi'ne yönelmektedir.

3.1.1.4. Mesleki Eğitim Seviyesinin Düşüklüğü

Mesleki eğitim seviyesinin düşüklüğü yoksulluğun hem sebebi hem de sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. İlçede mesleki alanda eğitim veren yeterli kuruluş bulunmadığı için ilçe genelinin mesleki eğitim seviyesi düşüktür. Bu sebeple kişiler alternatif iş arayışında bulunmayıp yörede kalıplaşmış (inşaat, hayvancılık, tarım vb.) mesleklerde çalışmakta veya iş imkânları daha iyi olan bir yerlere göç etmektedirler.

¹⁰⁵Aybastı Kaymakamlığı, http://www.aybasti.gov.tr/default_B1.aspx?content=186

3.2. Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Faaliyetleri

Bu başlık altında Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuru yöntemleri hakkında bilgi verildikten sonra Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın faaliyetleri incelenecektir.

3.2.1. Aybastı SYDV

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sadece sosyal yardım hizmeti veren bir yapı olmayıp yardıma gelen bireyleri vakıflara bağımlı olmaktan kurtarıp bireylerin sosyal hayata aktif bir şekilde katılmalarını sağlayan bir işlevi de yerine getirmektedirler.

Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı; Esenli Mahallesi, Fatsa Caddesi, 35 numaralı Kaymakamlık Binası'nın ikinci katında hizmet vermektedir. Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 1 Müdür, 4 Sosyal Yardım İnceleme Görevlisi, 1 Büro Görevlisi, 1 Yardımcı Hizmetli olmak üzere toplam 7 personel ile hizmet vermektedir.¹⁰⁶ Vakfa ait bir adet hizmet aracı bulunmakta olup yaklaşık 3.200 aktif hane dosyası mevcuttur.¹⁰⁷

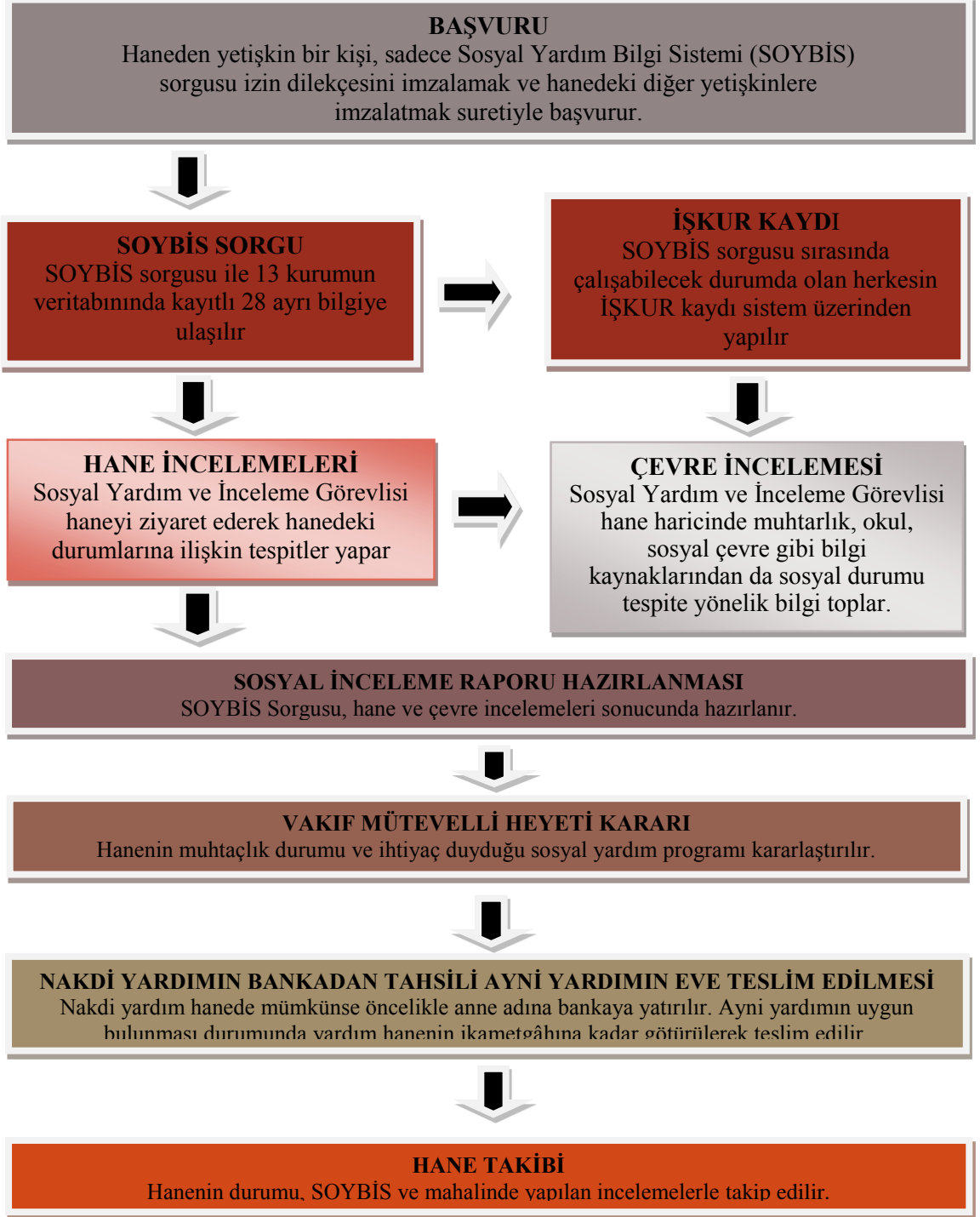
3.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na Başvuru Yöntemleri

Aybastı SYDV'ye başvuru yöntemleri diğer tüm vakıflarda uygulandığı gibidir. İlçe SYDV'ye gelen vatandaşın müracaat için kimliği yeterli olmaktadır. Aşağıda, başvuru aşamasından karar aşamasına kadar geçen süreç şekil yoluyla açıklanmıştır.

¹⁰⁶Aybastı Kaymakamlık, 2015 Yılı Brifingi, s. 4

¹⁰⁷Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Şekil 2: Sosyal Yardımlara Nasıl Başvurulur

Kaynak: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/sosyal-yardim-programlari-brosuru>

Yardım başvurusunda bulunan haneler genellikle yaşlı ve engelli vatandaşlardan oluşmaktadır. Başvurulara müteakiben hanelerinde yapılacak inceleme sonucunda yardım alma konusunda uygun şartları taşıdığı tespit edilenlerin inceleme raporu doğrultusunda İlçe Kaymakamı Başkanlığında toplanan Vakıf Mütevelli Heyeti talepleri mevzuat çerçevesinde değerlendirilerek muhtaç hanelerin ayni veya nakdi yardımlardan faydalandırılmaları kararını almaktadır. Yapılacak yardımlar ivedilikle hedef kitleye ulaştırılmaktadır. Sosyal yardım başvurusu yapan vatandaşlarımızın muhtaçlıklarını ve kişisel verilerini merkezi veri tabanlarından temin/tespit etme ve mükerrer yardımların önlenmesine yönelik olarak kurumlar arası (online) veri paylaşımını sağlama amacıyla SYDGM tarafından hayata geçirilen SOYBİS uygulaması ile vakıflarda yaşanan yoğunluk ve kamu kurumlarında oluşan iş yükü azaltılmıştır. Bürokrasi en aza indirilmiş ve kamu kaynaklarının etkin kullanılmasına katkıda bulunulmuştur.¹⁰⁸

TÜİK, Sendikalar, Ticaret Odaları vb. gibi kuruluşların belirledikleri yoksulluk sınırları birbirinden farklıdır. Bu yoksulluk sınırları çok yüksek rakamlar olduğu için vakıfların muhtaçlık hesaplamalarında baz alınmamıştır. 31 Aralık 2015 tarihli ve 29579 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan Asgari Ücret Tespit Komisyonu Kararında asgari ücretin günlük brüt tutarı 01 Ocak 2016 - 31 Aralık 2016 tarihleri arasında 54,90 TL olarak belirlenmiştir. Buna göre, 2016 yılında bir aylık brüt asgari ücret tutarı 1.647,00 TL’dir. Bu brüt ücretlerden net ücretler hesaplanırken asgari geçim indirimi uygulanmamakta olup, asgari geçim indirimi (123,53 TL) düşülerek hesaplanmış bir aylık net asgari ücret 1.177,46 TL’ dir. Bu itibarla, sosyal güvenlik kapsamındaki muhtaç vatandaşlarımızın tespitinde kullanılan muhtaçlık sınırı aylık net asgari ücretin 1/3’üdür. Yani muhtaçlık sınırı, 01 Ocak 2016-31 Aralık 2016 tarihleri arasında **392,49 TL**’dir.

3.2.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Faaliyetleri

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu kaynağı kullanılarak 3294 sayılı Kanun kapsamında yer alan vatandaşlara yönelik çeşitli sosyal yardım programları uygulanmaktadır.¹⁰⁹Yukarıda

¹⁰⁸SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/projeler/soybis> Erişim Tarihi: 02.03.2015

¹⁰⁹T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu) s.118

belirtilen muhtaçlık sınırına göre Aybastı SYDV tarafından yapılan yardım kategorileri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Tablo 5: Aybastı SYDV Yardım Programı Listesi

Aile Yardımları	Eğitim Yardımları	Sağlık Yardımları	Özel Amaçlı Yardımlar	Engelli ve Yaşlı Yardımları
Gıda yardımları	Şartlı Eğitim Yardımı	Şartlı Sağlık Yardımı	Tek Seferlik Yardım	Engelli Aylığı
Barınma Yardımları	Diğer Eğitim Yardımı	Diğer Sağlık Yardımı	Afet Yardımları	Engelli Yakını Aylığı
Yakacak Yardımları				Yaşlı Aylığı
Diğer Aile Yardımları				
EVEK Yönelik Yardımlar				
MAAY Yardımlar				
Öksüz ve Yetim Yardımları				
MAÇY Yardımları				

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu,118

Yapılan bu yardımların bir kısmı SYDV'nin öz kaynaklarından karşılanırken bir kısmı da SYGM tarafından karşılanmaktadır. Düzenli olarak yapılan yardımlar aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 6: Aybastı SYDV'de Düzenli Yardım Programı Listesi

Aile Yardımları	Eğitim Yardımları	Sağlık Yardımları	Engelli ve Yaşlı Yardımları
EVEK Yönelik Yardımlar	Şartlı Eğitim Yardımları	Şartlı Sağlık Yardımları	Engelli Aylığı
MAAY Yardımlar			Engelli Yakını Aylığı
Öksüz ve Yetim Yardımları			Yaşlı Aylığı
MAÇY Yardımlar			

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu,118

Bu yardımlar genel merkezden vatandaşların PTT'de adlarına açılmış hesaplarına yatırılarak yapılmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yardımlar dışında da faaliyetleri bulunmaktadır. 01 Ocak 2012 tarihinden itibaren 5510 sayılı Kanun ile genel sağlık sigortası uygulaması SYGM Sağlık ve Düzenli Yardımlar Daire Başkanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülmektedir.¹¹⁰

2014 yılı itibari ile sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama kazandırılması amacıyla çeşitli sosyal yardımlarla istihdamın teşvik edilmesi için SYDV personelinden bir kişinin Geçici İstihdam Görevlisi şeklinde çalıştırılması uygun görülmüştür ve İşe

¹¹⁰Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Genel Sağlık Sigortası Gelir Tespitine İlişkin Usul ve Esaslar (Genelge 2012/07), <http://www.aile.gov.tr/mevzuat/mevzuat> Erişim Tarihi:18.03.2015

Yönlendirme Yardımı İşlemleri için de yeni bir kategori eklenmiştir.¹¹¹ Bir diğer hizmet alanı ise muhtaç vatandaşları vakfa bağımlıktan kurtarmak amacıyla projeler yapmak ve onların çalışma hayatına atılmalarına yardımcı olmaktır.

3.2.3.1. Aile Yardımları

Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını sağlıklı olarak sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan ayni ve nakdi yardımları kapsamaktadır. Aile Yardımları adı altında yapılan yardımların tümünde muhtaçlık sınırı baz alınarak müteveli heyetin takdiri ile karar verilmektedir. Aile yardımları hanedeki vatandaşların tümünün birden yararlandığı yardım programıdır.

3.2.3.1.1. Gıda Yardımları

İhtiyaç sahibi hanelerin SYDV vasıtası ile Kurban ve Ramazan Bayramları öncesinde gıda ve giyim ihtiyaçlarının karşılanması için Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen periyodik paydan oluşur. 2012 yılından bu yana gönderilen periyodik paylar aşağıda yer almaktadır.¹¹²

Tablo 7: Aybastı SYDV'de Gıda Yardımı İçin Aktarılan Periyodik Paylar

Periyodik Pay	
Yıl	Aktarılan Miktar(TL)
2012	85.000
2013	99.600
2014	142.600
2015	156.210

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2015 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

¹¹¹Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısının Etkinleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller (Genelge 2014/4), <http://www.aile.gov.tr/mevzuat/mevzuat> Erişim Tarihi:19.03.2015

¹¹²SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/sosyal-yardim-programlari-brosuru> Erişim Tarihi: 19.03.2015

Yıl içinde Ramazan ve Kurban Bayramları öncesinde vakıf bütçelerine gönderilen ek periyodik paylar nakit olarak yoksul vatandaşlara ulaştırılmaktadır. Bu sayede 2012 yılında 85.000 TL, 2013 yılında 99.600 TL, 2014 yılında 142.600 TL ve 2015 yılında 156.210 TL Aybastı'daki muhtaç ve/veya yoksul vatandaşların istifadesine sunulmuştur. 2015 yılında gerçekleşen yardımlara bakıldığında vakıf tarafından ayni ve nakdi olmak üzere vakfın öz kaynaklarından yapılan yardımların toplamı 1.358.544,28 TL, merkezi olarak yapılan yardımların toplamı ise 3.810.585,02 TL olduğu görülmektedir. 2014 yılında gönderilen 2 adet periyodik pay toplam yıl boyunca yapılan yardımların %2,77'ini oluşturmaktadır.

Aybastı SYDV'ye bayram öncesi gönderilen bir periyodik pay tutarındaki miktar, vatandaşlara hanede bulunan kişi sayısına orantılı olarak dağıtılmaktadır. Bu sayede bayram öncesinde hanelerin gıda ihtiyaçları karşılanarak mağduriyetleri giderilmeye çalışılmaktadır. Aybastı ilçesi SYDV faaliyet raporuna göre yıllar bazında gıda yardımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 8: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Gıda Yardımları

Gıda Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	1395	80.300
2013	1334	108.850
2014	1153	146.250
2015	1117	156.210
2016/Mart	-	-

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Yıllar boyunca artan bu hareketlilik Fon Kurulu'nun 2013/5 sayılı kararı ile eğitim materyali yardımı olarak gönderilen 2 adet periyodik pay, her ay gönderilen periyodik pay ile birleştirilmiştir.

Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yapılan gıda yardımları ve diğer yardımlar ilçe içerisinde harcanmakta ve bu durum ilçe esnafının da ekonomik olarak rahatlamasına yardımcı olmaktadır. Örnek olarak, gıda yardımlarıyla ilgili olarak vatandaşların tercih ettiği marketlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde, A market işletme yöneticisi, vakfin yardımlarıyla alışverişe gelen vatandaşlardan elde ettiği gelirin yıllık cirosunun % 10'u kadar olduğunu belirtmiştir. Diğer gıda ve giyim işletmecileriyle yapılan yüz yüze görüşmelerde işletmeciler, muhtaç ve/veya yoksul vatandaşların Ramazan ve Kurban Bayramları öncesinde daha fazla alışveriş yaptıklarını ve kendilerinin de bundan son derece memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bayram öncesinde Aybastı ekonomisinde hareketliliğe neden olan etkenlerden biri de, Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yaptığı yardımlardır.

3.2.3.1.2. Barınma Yardımları

Evleri durulamayacak kadar eski, bakımsız ve sağlıksız olan hanelere ev yapım, onarım ve eşya alımı için yapılan ayni ve nakdi olarak vatandaşa ulaştırılabilen yardım türüdür.¹¹³

Barınma yardımları için vakfa müracaat eden bireylerin haneleri vakıf personelleri tarafından incelenmektedir. Ayrıca gerek görüldüğü takdirde uzman ekipler tarafından hanenin fiziki durumu incelenip barınma yardımı Mütevelli Heyeti kararıyla sonuçlanmaktadır. Barınma yardımlarından hanesinde çalışabilecek durumda bireyi olmayan, yaşlı, engelli ve bakıma muhtaç bireyler öncelikli olarak faydalanmaktadır. Aybastı SYDV tarafından barınma yardımlarıyla ilgili yapılan yardımlar şu şekildedir:

¹¹³SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/sosyal-yardim-programlari-brosuru> Erişim Tarihi: 20.03.2015

Tablo 9: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Ev Yapımı Yardımları

Ev Yapım Yardımı			
Yıl	Hane Sayısı	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	2	9	40.000
2013	6	23	91.500
2014	9	31	180.000
2015	2	9	50.000
2016/Mart	2	6	50.000

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Tablo 10: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Diğer Barınma Yardımları

Diğer Barınma Yardımı			
Yıl	Hane Sayısı	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	13	30	65.700
2013	1	3	25.000
2014	3	11	60.000
2015	2	2	8.500
2016/Mart	-	-	-

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Tablo 11: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Ev Onarım Yardımları

Ev Onarım Yardımı			
Yıl	Hane Sayısı	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	1	2	1.200
2013	5	30	25.650
2014	14	48	78.450
2015	21	88	141.200
2016/Mart	-	-	-

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.2

Aybastı SYDV, 2012 yılından 2016 yılı Mart ayı sonuna kadar barınma yardımı olarak (ev yapımı, ev bakım onarımı, kira ve eşya gibi) toplamda 81 hane olmak üzere 292 vatandaşa ulaşmış olup, 817.200,00 TL harcamıştır(Tablo-9, 10 ve 11). Yıllara göre barınma yardım miktarlarında ve ulaşılan kişi sayısındaki artışların sebebi Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nda çalışan personel sayısının 2012 yılında 2 iken daha sonra artarak 7'ye yükselmesi neticesinde incelemelerin daha düzenli, yerinde ve hızlı yapılarak muhtaç vatandaşlara ulaştırılmasıdır. Ayrıca periyodik payda yapılan artış da bu yardım miktarlarının artmasında etkili olmuştur.

Barınma yardımları ayni ve nakdi olarak yapılmakta, bu yardımlar yapılırken ihtiyaçların tamamı ilçe esnaflarından karşılanmakta ve bu durum ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ayrıca inşaatların yapılma aşamasında işçi olarak yine ilçede ikamet eden vatandaşlar çalışmakta ve bu vatandaşlara iş imkânı sağlanmaktadır.

Aybastı SYDV tarafından yapılan barınma yardımlarının ilçe ekonomisine etkilerini incelemek için bazı esnaflarla yapılan mülakatta; İnşaat malzemeleri satan A İşletmesi yıllık cirolarının yaklaşık %5'i, B İşletmesi yıllık cirolarının yaklaşık %1'i, C İşletmesi de yıllık cirolarının yaklaşık %1'nin Aybastı SYDV tarafından muhtaç ve/veya yoksul vatandaşlara yapılan barınma yardımları neticesinde olduğunu belirtmişlerdir. Esnaflar vakıf yardımlarının işlerine canlılık kattığını, ekstra iş hacmi oluşturduğunu, yardımların ilçe ekonomisini hareketlendirdiğini dile getirmişlerdir.

A elektrik işletmecisi barınma yardımlarından faydalanan 15 haneye elektrik tesisatını kurduğunu belirtmiştir. İşletmeci bu işlerle birlikte yıllık cirolarında %5 dolaylarında artış olduğunu belirtmiştir.

Barınma yardımları sayesinde muhtaç vatandaşların yaşam alanlarında yapılan bu iyileştirmeler ile Vakfın sağlıklı bir yuvaya verdiği önem ortaya çıkmaktadır. Barınma yardımının amacı, uzun vadede bireye destek olmak ve hanenin yoksulluktan kurtulmasından ziyade yaşam kalitesinin yükselmesini sağlamaktır.

3.2.3.1.3. Yakacak Yardımları

2003 yılından itibaren Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömür, SYDV tarafından belirlenen ve müracaatta bulunan ihtiyaç sahibi ailelere en az 500 kg olmak üzere ve standartlara uygun olarak vatandaşlara ulaştırılmaktadır.¹¹⁴ Mütevelli Heyeti tarafından ilçenin coğrafi koşulları ve kış mevsiminin uzun süreli geçmesi göz önünde tutularak en az 1.000 kg ve en fazla 1.500 kg olmak üzere vatandaşlara kömür ulaştırılmaktadır. Yakacak yardımlarının aynı olarak yeterli düzeyde yapılması sebebiyle nakdi olarak yakacak yardımının yapılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır. Aybastı SYDV tarafından yapılan kömür yardımları yıllar bazında şu şekildedir:

Tablo 12: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Yakacak Yardımları

TKİ Kömür Yardımı			
Yıl	Hane Sayısı	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	1349	4382	636.309,10
2013	1813	5952	798.462,01
2014	1321	5146	526.623,09
2015	1498	4672	457.614,28
2016/Mart	-	-	-

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları

¹¹⁴SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari>
Erişim Tarihi: 22.03.2015

En çok müracaat edilen yardım türü yakacak yardımıdır. 2015 yılı içerisinde 1498 haneye kömür yardımında bulunulmuştur. Bu hanelerde toplam 4672 kişi yaşamakta olup 2015 yılı içerisinde yakacak yardımlarından faydalanan kişi sayısı ilçe nüfusunun %18'sine tekabül etmektedir. İlçe SYDV'de bulunan hane dosyalarının yaklaşık %40'ı yakacak yardımından faydalanmaktadır. Ayrıca aynı yılda yapılan yardımların genel toplamı içinde yakacak yardımı yaklaşık %10.18'lik bir bölümü oluşturmaktadır.

Aybastı ilçesinde 2012 yılından Mart 2016'e kadar 2.419.008,48 TL tutarında aynı olarak kömür yardımında bulunulmuştur. Özellikle 2013 yılında yakacak yardımı yapılan hane sayısındaki artışın sebebi 2012 yılında yapılacak yakacak yardımının 2013 yılına sarkması sonucu bazı hanelerin yakacak yardımını 2013 yılında teslim almış olmalarıdır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından her yıl muhtaç vatandaşlara rutin bir şekilde yapılan yakacak yardımları en çok ormanlarda yapılan kaçak kesimlerin azalmasına katkı sağlamıştır. Bu sayede hem orman alanlarının korunması sağlanmış hem de vatandaşların orman suçu işleminin önüne büyük oranda geçilmiştir. Konu ile ilgili olarak Aybastı Orman İşletme Şefliğinden alınan verilere göre yıllara göre orman kesim suç oranları aşağıdaki gibidir.

Tablo 13: Aybastı Orman Alanlarında Ağaç Kesme Suçları

Ağaç Kesme Suç Sayıları			
Yıl	Suç Sayıları	Yıl	Suç Sayıları
2002	23	2009	2
2003	22	2010	5
2004	25	2011	12
2005	20	2012	10
2006	16	2013	10
2007	7	2014	14
2008	4	2015	7

Kaynak: Aybastı Orman İşletme Şefliği Verileri

Tabloda 2002 yılından 2010 yılına kadar Aybastı ilçesinde orman kesim suçu sayısının azaldığı görülmektedir. Orman kesim suç oranında genel olarak düşüş olmuştur. Bu düşüşte SYDV'nin yakacak yardımlarının önemli bir etkiye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Yakacak yardımı, düzenli yardımlar programı dışında yıl içerisinde yapılan yardım programlarının büyük kısmını oluşturmaktadır. Yakacak yardımları aynı olarak uygulanan bir program olup, muhtaç ve/veya yoksul vatandaşların yakacak için yıllık olarak yapmaları gereken 1000-2000 TL gibi bir miktarı diğer ihtiyaçları için harcamalarına olanak sağlamaktadır.

3.2.3.1.4. Diğer Aile Yardımı

Yardım kategorilerinin içinde en sık kullanılan programlardan bir tanesi de diğer aile yardımıdır. Bunun nedeni, başvuru yapmak için gelen vatandaşların başvurularını herhangi bir sınıfa koymayarak, genel ihtiyaç için nakit yardım talebinde bulunmalarıdır. Diğer aile yardımları aylık olarak gelen periyodik paydan karşılanmaktadır. Yapılan yardımların amacı haneye sosyal bir destek sağlayarak ailenin acil ihtiyaçlarının giderilmesidir.

Tablo 14: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Diğer Aile Yardımları

Diğer Aile Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	1001	91.800
2013	603	93.840
2014	786	293.650
2015	1665	410.730
2016/Mart	740	152.160

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Yıl boyunca Aybastı ilçe nüfusunun %3 ile %5'i bu yardımdan faydalanmaktadır. Diğer aile yardımları da gıda yardımları gibi nakdi olarak yapılmakta ve yapılan yardımın ilçe içerisinde harcanmasına fırsat vermektedir. Bu durum da ilçe esnafına kısa sürede

olumlu yansıyarak piyasayı canlı tutmaktadır. Tablo 14’te kişi sayısı düşmesine rağmen yardım miktarında bir artış görülmektedir. Bunun sebebi muhtaç hanelerin ihtiyaç tespitinin daha detaylı yapılarak ihtiyaçları oranında destek verilmesidir. Böylece muhtaç vatandaşların mağduriyeti giderilmekte ve yapılan yardımlarla ilçe ekonomisine katkı sunulması sağlanmaktadır.

3.2.3.1.5. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar

2012 yılı Şubat ayı itibariyle SYDV tarafından vatandaşların başvuruları alınmaya başlanmıştır. Tüm SYDV’lerde olduğu gibi Aybastı SYDV’de de düzenli nakdi yardım programı kapsamında uygulanan ve aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlar halinde 500 TL olan tutar, eşi vefat etmiş kadınlar adına PTT’ye yatmaktadır.¹¹⁵ Bu kapsamda Aybastı SYDV tarafından eşi vefat etmiş kadınlara yönelik yapılan yardımları gösteren tablo şu şekildedir:

Tablo 15: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardım		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	127	182.500
2013	157	410.500
2014	177	476.000
2015	174	493.500
2016/Mart	157	97.250

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

¹¹⁵SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/esi-vefat-etmis-kadinlara-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi> Erişim Tarihi: 25.03.2015

Tablo incelendiğinde 2012'den 2016 yılı Nisan ayına kadar yıllık toplamda en az 127 en fazla 177 kişi Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımdan faydalanmıştır. Yıl içerisinde kişi sayılarındaki dalgalanmaların sebepleri arasında; bu yardımdan faydalanan bireylerin vefat etmesi, yardım hakkından feragat edilmesi ve faydalanıcıların emekli olmaları yer almaktadır. 2016 yılı itibariyle programdan faydalanan kişi sayısı 157'dir. Eşi vefat eden kadınlara yönelik son 4 yılda (2016 Mart ayı da dâhil olmak üzere) toplamda 1.659.750,00 TL tutarında yardım yapılmıştır. Bu tutarın Aybastı ilçesine getirisi yıllık olarak ortalama 400.000 TL dolaylarındadır. Bu da yıl içinde yapılan toplam yardımların %7 ile % 8'i arasında değişmektedir.

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımdan yararlanabilecek bazı muhtaç kadınlar, vefat eden eşyle resmi nikâhları olmadıkları için program dışında kalmaktadırlar. Bu durumdaki vatandaşların da ihtiyaçlarının giderilmesi için diğer yardım başlıkları adı altında müracaatları alınarak yardımda bulunmaktadır. Ancak bu durum, vakfın öz kaynaklarının daha kısa sürede harcanmasına sebep olmaktadır.

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik uygulanan yardım programı, fayda sahiplerinin asgari geçim ihtiyaçlarını karşılamakta ve düzenli bir gelir ile hayatlarını idame ettirmeleri sağlanmaktadır.

3.2.3.1.6. İhtiyaç Sahibi Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar

Vatani görevini yerine getirmekte olan askerlerin sosyal güvencesi olmayan ailelerine aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlar halinde 500 TL olarak yapılan yardım türüdür.¹¹⁶2013 Mart ayında başlayan yardımın Aybastı SYDV'deki durumunu gösteren tablo aşağıdaki gibidir:

¹¹⁶ SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/muhtac-asker-ailelerine-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi> Erişim Tarihi:25.03.2015

Tablo 16: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Muhtaç Asker Ailesi Yardımları

Muhtaç Asker Ailesi Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2013	15	19.250
2014	28	45.250
2015	28	60.750
2016/Mart	7	4.000

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Aybastı İlçesinde 2013 yılı Mart ayından 2016 yılı Mart ayına kadar toplamda 78 aileye 129.250TL tutarında kaynak aktarılmıştır. Çalışarak aile bütçesine katkı sağlayan kişilerin askere gidişiyile beraber hanelerinde gelir kaybı ve yoksullaşma meydana gelmektedir. Bu yoksullaşmanın önüne geçmek için asker ailelerine yardım programı uygulanmaktadır. Böylece haneler temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve gelir kaybından dolayı ortaya çıkabilecek yoksullaşmanın önüne geçmek için yapılan bu yardımlar sayesinde hem aileler rahatlamakta hem de ilçenin ekonomisine katkı sağlanmaktadır. Bu sayede ilçe ekonomisine son iki yılda 87.000 TL tutarında nakit paranın girişi sağlanmıştır.

3.2.3.1.7. Öksüz ve Yetim Yardımı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun 2015/2 sayılı 14/04/2015 tarihli kararı gereği, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından Öksüz, Yetim ve Asker Çocuğu Yardım Programı başvuruları 2015 yılı itibariyle başlatılmıştır.

Yardım programı kapsamında, annesi, babası veya her ikisi de vefat etmiş 18 yaşından küçük çocuklardan; 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında muhtaç durumda bulunan çocuklara yapılan yardımdır. Öksüz ve yetim yardım programında, şartları sağlayan hak sahibi kişilere, çocuk başına aylık 100 TL olmak üzere her iki ayda bir düzenli nakdi ödeme yapılmaktadır. Ödemeler, programın hak sahibinin PTT hesabına yatırılarak gerçekleştirilmektedir.

2015 yılında başlayan bu yardım programında 2015 yılında 10 tane çocuğa 6.200 TL kaynak aktarımı yapılmıştır.2016 yılı Mart ayına kadar ise 6 tane çocuğa 1.600 TL ödeme yapılmıştır. Kısa bir sürede ortaya çıkan bu düşüşün sebebi, hak sahibi bireyin sosyal güvencesi olan bir işte çalışmaya başlaması neticesinde aldığı yardımın iptalinin gerçekleşmesidir.¹¹⁷

3.2.3.1.8. Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı

Asker çocuğu yardım programında, şartları sağlayan hak sahibi kişiye, aylık 100 TL olmak üzere her iki ayda bir düzenli olarak nakdi ödeme yapılmaktadır. Bu yardım programı kapsamında yapılan ödemelerin aralıkları ve artış miktarları Fon Kurulu kararıyla belirlenmektedir. Ödemeler, programın hak sahibinin PTT hesabına yapılmaktadır.

Hanede birden fazla asker çocuğu bulunması durumunda, her bir çocuk için yardım başvurusu alınmakta ve şartları sağlaması halinde her bir çocuğa ayrı ödeme oluşturulmaktadır.

2015 yılında başlayan Muhtaç Asker Çocuğu Yardımına Aybastı SYDV'ye bu yardım programıyla ilgili başvuru olmadığından kaynak aktarımı da yapılamamıştır.

Muhtaç Asker Çocuğu ve Öksüz ve Yetim Yardımı programları yakın bir tarihte başlayan yardım programları olması ve şartları sağlayan hak sahiplerinin kısıtlı olması sebebiyle diğer yardım kategorileri içerisinde en az kaynak aktarılan yardım programlarıdır.¹¹⁸

3.2.3.2. Eğitim Yardımı

Yoksul kesimlerin eğitim imkânlarına erişilebilirliğini yükseltmek ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla uygulanan bir sosyal yardım politikasıdır. İhtiyaç sahibi hanelerin eğitim çağındaki çocuklarına yönelik olarak sağlanan eğitim yardımları,

¹¹⁷Aybastı SYDV, (2015-2016 Yılları Faaliyet Raporları), s.1

¹¹⁸Aybastı SYDV, (a.g.e.),s.1

ailelerin ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimde okuyan çocuklarının okul ihtiyaçlarını karşılamaları için aynı ve nakdi yardım yapılmak suretiyle yürütülen programdır.¹¹⁹

3.2.3.2.1. Şartlı Eğitim Yardımları

Yatırımı çocuklara yaparak yoksullaşmayı nesilden nesile aktarmayı önleyen ve çocukların temel eğitim ihtiyaçlarına ulaşımını kolaylaştırmayı amaçlayan yardım programıdır. Yardım programına ilişkin tutarlar şu şekildedir.¹²⁰

- “İlköğretim erkek öğrenci için aylık 35 TL, kız öğrenci için aylık 40 TL
- Ortaöğretim erkek öğrenci için aylık 50 TL, kız öğrenci için aylık 60 TL”

Ödemeler, anneler adına PTT hesaplarına yapılmaktadır. Kadınların sorumluluklarında olan bu paralar ile çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamaları ve aile içinde ve toplumda kadınların statülerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 17: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Şartlı Eğitim Yardımları

Şartlı Eğitim Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	945	304.675
2013	908	240.800
2014	905	278.125,05
2015	799	309.311,88
2016/Mart	702	98.237,40

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

¹¹⁹SYGM, <http://www.sosyal-yardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/egitim-yardimlari>
Erişim Tarihi: 26.03.2015

¹²⁰T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.82

Yıllara göre kişi sayısındaki bu değişmelerin sebebi genellikle hanede yaşıyan bazı bireylerin sosyal güvence kapsamına dâhil olmaları neticesinde ŞEY programının durdurulmasıdır. Bu yardım programı Aybastı SYDV 2015 yılı faaliyet raporuna göre yapılan yardımların toplamının %5,48 'sini oluşturmaktadır.

Aybastı ilçesinde 2014-2015 Eğitim-Öğretim döneminde ilköğretim ve ortaöğretim öğrenci sayısı toplamı 4316'dır.¹²¹ Şartlı Eğitim Programından faydalanan öğrenci sayısı ise 2015 yılı için 799'dır. 2015 yılında eğitim gören öğrencilerin yaklaşık % 16'sı ŞEY 'den faydalanmaktadır.¹²²

2014 yılında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından okulu erken bırakma riski olan lise çağındaki yoksul çocukların liseye devam etme oranlarını artırmak amacıyla ŞEY Programı kapsamında, Liseye Devamı Teşvik bileşeni geliştirilmiştir. Program ile lise öğrencilerinin (9, 10 ve 11'inci sınıf) ekstra teşviklerle desteklenmesi ve eğitim bilinçlerinin artırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 2014 2015 Eğitim-Öğretim yıllarında yılda bir kez olmak üzere 60 Avro karşılığı Türk lirası(175 TL) teşvik verilmiştir.

Bu yardımın uygulanması aşamasında, Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemindeki ŞEY modülüyle hanelerin gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi kayıtlı bilgileri sorgulanarak yardım yapılması için gerekli şartların yerine getirilip getirilmediği kontrol edilmektedir. ŞEY, örgün eğitim şartı aranan bir yardımdır. Bu yüzden eğitim bilincinden veya imkânlarından yoksun aileleri maddi yönden tatmin ederek çocuklarını okula yönlendirmeleri sağlanmaktadır. Bu yardım programı, ilçedeki çocukların eğitim seviyesinin yükselmesine ve ilçenin sosyo-kültürel açıdan gelişmesine katkı sağlamaktadır.

¹²¹Aybastı Milli Eğitim Müdürlüğü

¹²²Aybastı SYDV,(2015/Mart Faaliyet Raporu), s.1

3.2.3.2.2.Diğer Eğitim Yardımları

İlk ve ortaöğretim okullarına devam eden öğrencilerin sınavlara hazırlık kitap seti tedarik etmeleri konusunda maddi destek sağlanmaktadır.¹²³

Tablo 18: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Diğer Eğitim Yardımları

Diğer Eğitim Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	493	73.240
2013	273	43.510
2014	6	2.300
2015	1	250
2016/Mart	-	-

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına her bir eğitim/öğretim dönemi öncesinde ilave iki adet periyodik pay gönderilmekteyken Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon Kurulu'nun 2013/5 sayılı kararı ile eğitim materyali yardımı olarak gönderilen iki adet periyodik pay her ay gönderilen periyodik pay ile birleştirilmiştir. Bunun neticesinde aylık periyodik paylarda ortalama %20 oranında artış yapılmıştır. Bu tarihten sonra yapılacak eğitim materyali için yapılan yardımlar SYDV'lerin arttırılmış olan periyodik paylarından yapılmaktadır.

3.2.3.3.Sağlık Yardımları

Yoksul vatandaşların sağlık hizmetlerinden faydalanırken ödeme güçlükleri çekmeleri sebebiyle ilaç ve tedavi masrafları için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu tarafından uygulanan sosyal yardım programlarından biridir. 01.01.2012 tarihi itibarıyla 5510 Sayılı Kanunun Genel Sağlık Sigortası (GSS) hükümlerinin

¹²³T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.86

yürürlüğe girmesi ile birlikte tüm vatandaşların tedavi ve sağlık hizmeti bedelleri GSS kapsamına alınmıştır.

3.2.3.3.1.Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) (ŞSY)

Şartlı sağlık yardımları, yoksulluk riski altındaki ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerinden düzenli olarak faydalanmalarını; gebelerin düzenli sağlık kontrollerini yaptırmaları ve doğumlarını sağlık kurumlarında yapmalarını hedefleyen nakit sosyal yardım programıdır.

Şartlı Sağlık Yardım Programı kapsamında, 0-6 yaş arası çocuklara, kız veya erkek fark etmeksizin aylık 35 TL(en fazla 72 ay), gebe(an fazla 9 ay) ve lohusa (en fazla 2 ay) kadınlara aylık 35 TL ve hastanede doğum gerçekleştiren kadınlara ise bir kereye mahsus olmak üzere 75 TL yardım yapılmaktadır.¹²⁴

Fayda sahibi çocuk/gebe/lohusalara ait izlem takibi aralıkları ile ilgili mevzuat Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Bu kapsamda Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi (BSYBHS) ile Sağlık Net Sistemi arasında fayda sahibi takip bilgileri paylaşımı web servis üzerinden otomatik olarak gerçekleşmektedir.¹²⁵

Tablo 19: Aybastı SYDV’de Tarafından Yapılan Şartlı Sağlık Yardımları

Şartlı Sağlık Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	276	83.280
2013	297	73.230
2014	270	73.385
2015	230	75.110
2016/Mart	210	20.790

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları,s.1 ve s. 2

¹²⁴SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/saglik-yardimlari>
Erişim Tarihi:29.03.2015

¹²⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.87

Tablo 20: Aybastı SYDV’de Tarafından Yapılan Şartlı Gebelik Yardımları

Şartlı Gebelik Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	-	-
2013	1	120
2014	4	505
2015	16	1.860
2016/Mart	9	740

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.1

Şartlı sağlık ve gebelik yardımlarında, yapılan yardımın muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarını gidermesine katkı sağlaması bir yana, çocuk ve gebelerin izlenmesi, aşılarının yapılması ve dolayısıyla koruyucu sağlık tedbirlerinin uygulanması neticesinde anne ve bebek ölümlerinin azaltılması ve sağlık bilgileriyle ilgili bir veri tabanının oluşması da önem arz etmektedir.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere Aybastı’da 0-6 yaş arası 200-300 çocuğun düzenli olarak sağlık kontrolleri yapılmakta, aşıları takip edilmekte ve aldıkları yardım sayesinde aileleri desteklenmiş olmaktadır.

3.2.3.3.2. GSS Gelir Tespiti ve Prim Desteği

633 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile 28 Aralık 2011 28156 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Genel Sağlık Sigortası(GSS) kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik doğrultusunda GSS işlemleri 01.01.2012 tarihinden itibaren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından, BSYBHS’i üzerinden yürütülmektedir.¹²⁶

Vakıflara başvuru yapan kişilerin sistem üzerinden merkezi veri tabanlarında kayıtlı mal varlığı bilgileri ve gelir durumları incelenmektedir. Ayrıca haneler mahallinde

¹²⁶<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111228-7.htm> Erişim Tarihi: 30.03.2015

ziyaret edilerek sosyo-ekonomik durum değerlendirmeleri yapılmaktadır. Bahse konu bilgiler çerçevesinde SYDV müteveli heyetleri hanelerin ortalama aylık gelirlerinin seviyesini aşağıda yer alan sınıflandırma doğrultusunda belirlemektedir.

Tablo 21: 2016 Yılı İçin Geçerli Gelir Testi Sınıfları

GELİR KODU	KİŞİ BAŐI AYLIK GELİR DURUMU	GELİR ARALIğI (TL)	PRİM DURUMU
G0	Brüt asgari ücretin 1/3'ünün altında ise	0 – 549,00	Primi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından ödenenler
G1	Brüt asgari ücretin 1/3'ü ile asgari ücret arasında ise	549,00 – 1.647,00	Primi şahıslar tarafından ödenenler (65,88 TL)
G2	Brüt asgari ücret ile asgari ücretin iki katı arasında ise	1.647,00– 3.294,00	Primi şahıslar tarafından ödenenler(197,64 TL)
G3	Brüt asgari ücretin iki katından fazla ise	3.294,00 ve üzeri	Primi şahıslar tarafından ödenenler (395,28 TL)

Kaynak:<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/12/20151231.htm>

Gelir seviyesine göre GSS kapsamına giren vatandaşların yukarıda belirtilen gelir kodlarından hangisine girdiği belirlenip Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi üzerinden gelir kodu SGK'ya iletilir. GSS Gelir Testi Uygulaması konusunda bilgilendirmeler televizyon, internet, gazete gibi iletişim araçlarında sık sık yayınlanmasına rağmen, ilçenin büyük bir kısmının bu uygulamadan haberinin olmadığı tespit edilmiştir. Vatandaşlar GSS kapsamına girdiklerini genelde sağlık kuruluşlarına gittikleri zaman veya SGK'nın tebligat göndermesi üzerine öğrenmektedirler. Bunun üzerine doğrudan Aybastı SYDV'ye gelerek müracaat etmektedirler. Aybastı SYDV'de 2012 yılından itibaren gerçekleştirilen gelir tespiti kayıtları aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 22: Aybastı SYDV’de Yapılan Gelir Testi Kayıtları

Yıl Gelir Kodu	2012	2013	2014	2015
G0	942	390	352	629
G1	396	216	215	211
G2	28	24	10	5
G3	2	1	-	1
TOPLAM	1368	631	577	846

Kaynak: Aybastı SYDV GSS İstatistikleri

Tabloda görüldüğü gibi 2012 yılında toplam GSS başvuru sayısı 1368’dir. İşlemler 2012 yılında başladığı için o yıl müracaatlar yoğun gerçekleşmiştir. 2013 yılında bu sayı yarıya düşmüştür.

Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkındaki Yönetmeliğin 12/3 maddesinde; “Genel sağlık sigortası tescili yapıldığı tarihten itibaren primi devlet tarafından ödenenler ile asgarî ücretin üçte biri üzerinden prim ödeyenlerin hane ziyaretleri her yıl yenilenir.” ifadeleri bulunmaktadır.¹²⁷ 2014 yılında başlatılan uygulama ile her yıl yeniden yukarıdaki maddede belirtilen vatandaşların durumları güncellenerek, gelir kodunu değiştirecek derecede gelir durumunda değişiklik tespit edilenlerle ilgili yeni gelir kodu belirlenmektedir.

3.2.3.3.3. Diğer Sağlık Yardımı

Kanser, verem, diyaliz gibi çeşitli kronik hastalıklar nedeniyle vakfa müracaat eden hastalara yapılan yardımları kapsamaktadır. Bu ve buna benzer hastalıklar için daha kapsamlı hizmet veren hastanelere ihtiyaç duyulduğu için yol parası ve çeşitli ihtiyaçları için vakfa müracaat eden vatandaşların mağduriyetleri hemen giderilmeye çalışılmaktadır.

¹²⁷<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111228-7.htm> Erişim Tarihi: 30.03.2015

Tablo 23: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Diğer Sağlık Yardımları

Diğer Sağlık Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	51	15.950
2013	71	18.340
2014	100	55.250
2015	109	79.240
2016/Mart	37	13.300

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s. 2

Aybastı ilçesinde devlet hastanesi yeterli donanıma sahip olmadığı için acil müdahale gerektiren, sürekli kontrole gitmesi gereken muhtaç vatandaşlar ilçe dışında bulunan hastanelere gitmek durumunda kalmakta, bu durumdaki muhtaç vatandaşların yol ve çeşitli ihtiyaçları vakıf tarafından karşılanmaktadır. Vatandaşların tedavi için gittiği yere göre yardım miktarı değişiklik göstermektedir. Yapılan bu yardımların sağlık ihtiyacında kullanıldığının teyidi için hastane tarafından verilen resmi bir evrak talep edilip gerekli görüldüğü takdirde sağlık gidişatları da vakıf personelleri tarafından takip edilmektedir. Yoksul vatandaşlar bu program sayesinde daha iyi şartlarda tedavilerini gerçekleştirmektedirler.

3.2.3.4. Yaşlı ve Engelli Yardımları

2022 sayılı kanuna göre engelli sağlık kurulu raporuna göre yeterli engel oranı olan veya 65 yaşını doldurmuş, kanunen bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan, herhangi bir Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan gelir ve aylık hakkından faydalanmayan, nafaka bağlanmamış veya bağlanması mümkün olmayan, mahkeme kararıyla veya

doğrudan doğruya kanunla bağlanmış herhangi bir devamlı gelire sahip bulunmayan Türk vatandaşlarına geçimlerini sağlamak üzere aylık bağlanabilmektedir.¹²⁸

Muhtaçlık sınırı, hane içinde kişi başına düşen aylık ortalama gelir tutarı, 16 yaşından büyükler için belirlenmiş olan asgari ücretin aylık net tutarının 1/3'ü olup, 2016 yılı için 392,49 TL olarak uygulanmaktadır. Muhtaçlık değerlendirmesinde kişisel gelir dikkate alınmadan, hane içinde kişi başına düşen gelire bakılarak müteveli heyeti tarafından karar verilmektedir.

Yaşlı ve engelli aylıkları 3 aylık periyodik ödemelerle gerçekleştirilir.2022 sayılı Kanuna göre yapılan yardımlarla ilgili 2016 yılı itibariyle belirlenen miktar aşağıdaki Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24: 2022 Aylık Miktarları

Aylık Çeşidi	3 Aylık Periyodik Miktar
Yaşlı Aylığı :	652,44 TL
Engelli (% 40-69) Aylığı:	979,77 TL
Engelli (% 70 ve üstü) Aylığı	1.469,64TL
Engelli Yakını Aylığı:	979,77 TL

Kaynak: Aybastı SYDV Verileri

3.2.3.4.1. Engelli Aylığı

Yetkili hastaneden alınmış engelli sağlık kurulu raporuna göre engelli(engel oranı %40-%69) ve başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede engelli (engel oranı%70 ve üzeri) olan, kanunen bakmakla yükümlü kimsesi olmayan, sosyal güvenlik kurumlarından her ne ad altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlanmayan, doğrudan bir mevzuat gereği bağlanmış herhangi devamlı bir

¹²⁸T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s. 94

gelire sahip bulunmayan, her türlü gelirleri toplamının aylık ortalaması, kanunla belirlenen muhtaçlık sınırının altında olan kişilere yapılan yardımdır.¹²⁹

Tablo 25: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Engelli Aylığı Yardımları

Engelli Aylığı Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	417	1.427.101,73
2013	431	1.532.159,07
2014	417	1.649.074,00
2015	412	1.750.901,62
2016/Mart	361	444.216,85

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s. 2

Yıllara göre faaliyet raporları incelendiğinde engelli aylığının periyodik payda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. 2015 yılında yapılan engelli aylığı miktarları 2015 yılı toplam yardım miktarının % 31,05’u ile diğer yardımlar kategorileri içerisinde en büyük paya sahiptir.

3.2.3.4.2. Engelli Yakını Aylığı

Fiilen bakımını gerçekleştirdiği, kanunen bakmakla yükümlü olduğu 18 yaşından küçük, en az %40 ve üzeri özürlü yakını olan, hane içinde kişi başına düşen geliri, (2016 için) 392,49 TL'den az geliri olan kişilere bağlanmaktadır. Engelli Yakını Aylığı, engelliye bakabilecek durumda olan engelli yakınına verilmektedir.¹³⁰

¹²⁹<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> Erişim Tarihi: 27.03.2015

¹³⁰<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> Erişim Tarihi:27.03.2015

Tablo 26: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Engelli Yakını Aylığı Yardımları

Engelli Yakını Aylığı Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	20	55.661,97
2013	20	48.260,54
2014	16	41.535,43
2015	15	44.699,27
2016/Mart	12	11.093,67

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s. 1

18 yaş altı engelli aylıklarında hak sahibi kişi kim olursa olsun, evli olmaları durumunda aynı hanede yaşamasalar bile hem annenin hem de babanın sosyal güvenceli olmaması gerekmektedir. Anne-babanın boşanmış olmaları durumunda ise velinin ve aylık sahibinin sosyal güvenceli olmaması şartı aranmaktadır. Yıllara göre engelli yakını aylığındaki bu dalgalanmaların genel sebebi velilerin sosyal güvenceli işlerde çalışmaya başlamalarıdır.

3.2.3.4.3.Yaşlı Aylığı

65 yaşını doldurmuş ve herhangi bir sağlık güvencesi olmayıp, emekliliği bulunmayan vatandaşlara muhtaçlık sınırı temel alınarak yapılan düzenli merkezi yardım programıdır.¹³¹ Diğer engelli aylıklarında olduğu gibi 65 yaşında olan vatandaşlar, yaşı 65 olduğu zaman 2022 sayılı Kanuna göre yaşlı aylığına hak kazandığını, bunun herkese yapılan düzenli bir yardım olduğunu düşünmektedir. 2015 yılından itibaren 2022 sayılı Kanuna göre yapılan düzenli yardımlar yeniden değerlendirmeye alınarak muhtaçlık sınırına göre yeniden gözden geçirilmeye başlanmıştır.

¹³¹<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=> Erişim Tarihi: 27.03.2015

Tablo 27: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Yaşlı Aylığı Yardımları

Yaşlı Aylığı Yardımı		
Yıl	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar(TL)
2012	895	1.231.598,29
2013	805	1.178.618,54
2014	776	1.246.710,10
2015	733	1.536.851,03
2016/Mart	639	428.734,38

Kaynak: Aybastı SYDV 2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları, s.2

Tablodan da görüldüğü gibi Aybastı’da yaşlı aylığından faydalanan kişi sayısında düzenli bir azalma meydana gelmiştir. Bu azalmanın sebebi, yaşlı nüfusun azalması ve geriden gelen neslin sosyal güvence kapsamında olmasıdır. Ayrıca yaşlı aylığı alan vatandaşların engel oranlarının %70’in üzerine çıkması sonucu yaşlı aylığı programından feragat edip engelli aylığı programına dâhil olmaları da yaşlı aylığı programındaki sayının azalmasına sebep olmaktadır. 2015 yılı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Aybastı’da 65 yaşından büyük 3470 kişi bulunmaktadır.¹³² İlçede yaşlı aylığı alan 639 kişi bulunmakta olup bu sayı 65 yaş üstü nüfusun %18,41’ini oluşturmaktadır.

3.2.3.5. Özel Amaçlı Yardımlar

Acil durum nedeniyle mağdur olan vatandaşlara gıda, giyim, barınma vb. temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ivedi bir şekilde yapılan sosyal yardımlardır. Aybastı SYDV’de yapılan bu yardımlar 2 başlık altında incelenecektir.

3.2.3.5.1. Afet (Acil Durum) Yardımı

Deprem, sel, yangın gibi afetlerden zarar gören vatandaşlara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu’ndan destek verilmektedir.¹³³ İlçede bir afet olması durumunda en hızlı şekilde vatandaşlara ulaşılarak ihtiyaçlarının giderilmesi

¹³²Türkiye İstatistik Kurumu, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

¹³³T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2014 Yılı Faaliyet Raporu), s.76

sağlanmaktadır. 2015 yılı içerisinde gerçekleşen bir yangın dolayısıyla 7 kişilik bir haneye ivedi bir şekilde 15.000 TL nakdi destek sağlanarak yangından zarar gören evin onarılması ve evin eşyalarının temini sağlanmıştır.¹³⁴

3.2.3.5.2. Tek Seferlik Yardımlar

İlçeye sağlık, çalışma vb. zorunlu nedenlerle gelmiş olan veya ilçede bulunan vatandaşlardan muhtaç durumda olanların; yiyecek-içecek, barınma, yol, hastalık vb. masrafları nedeniyle acil yardıma ihtiyacı bulunan 3294 Sayılı Kanun kapsamındaki vatandaşlara tek seferlik yardım yapılmaktadır. İkamet adresi ilçe dışında olup da yardım yapılabilen tek yardım kategorisidir.

2012 yılından itibaren 2015 yılına kadar 20 farklı kişinin başvurularında 17 başvuru kabul edilmiş, toplamda 14.000 TL değerinde yardım yapılmıştır. Bu yardım, vatandaşlara en hızlı şekilde ulaştırılarak oluşabilecek olumsuz durumlar önceden engellenmiş olmaktadır.¹³⁵

3.2.3.6. Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısı ve İstihdam Yardımları

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında 17.02.2012 tarihinde geniş kapsamlı bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokolde, sosyal yardımlar ile istihdam bağı kurulması için bir altyapı çalışması yapılmış, sosyal yardımlardan yararlanan kişileri istihdama kazandıracak ve çalışmayı teşvik edecek bir politika için vakıflara sorumluluk yüklenmiştir.

Yukarıda geçen sorumluluklar ve görevler çerçevesinde; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu tarafından belirlenen kriterlere göre; sosyal yardım sisteminin gelir testi sonucu G0 kararı verilmiş, çalışmanı bulunmayan hanelerde, 18-45 yaş arası, engelli aylığı almayan kişilerden oluşturulan hedef kitle listesi hazırlanacaktır. Bu listede yer alıp yapılan görüşme neticesinde, çalışabilir nitelikte olduğuna karar

¹³⁴Aybastı SYDV (2015 yılı Faaliyet Raporu), s. 2

¹³⁵Aybastı SYDV, (2012-2016 Yılları Faaliyet Raporları), s. 1

verilen kişiler için, İŞKUR portalı üzerinden kayıtları ve güncellemeleri yapılarak başvurusu tamamlanmakta ve uygun işler aranmaktadır.

İstihdamı teşvik etmek amacıyla kişinin iş görüşmesine gitmesi ve işe kabul edilmesi durumunda gereken yol masrafı, sağlık raporu, fotoğraf vb. giderler için, bir yıl içinde; azami 3 kere olmak üzere 40 TL ile 100 TL arası İşe Yönlendirme Yardımı yapılmaktadır. İşe yönlendirilen kişilerin, işe yerleşmesi durumunda, aynı yıl içinde bir defaya mahsus olmak üzere, aylık brüt asgari ücretin 1/3'ü kadar tutar, İşe Başlama Yardımı olarak verilmektedir.(2016 yılı için brüt asgari ücret: 1647,00/3=549 TL). Ayrıca işine düzenli olarak devam eden kişiler; kömür, eğitim ve gıda yardımlarında öncelikli olarak değerlendirilmektedir. Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımlarından faydalananlar, Geçici İstihdam Görevlileri aracılığıyla ya da kendi çabalarıyla işe yerleşmeleri halinde, 3 yıl içinde toplam 12 ay Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımlarını almaya devam etmektedirler. Haklı bir neden olmadan İŞKUR'a kayıt yaptırmaması durumunda, düzenli merkezi yardımlar ve aynî yardımlar dışında, Mütevelli Heyetince herhangi bir nakdî yardım yapılmamaktadır.¹³⁶

Aybastı ilçesinde yeterli iş olanakları olmadığı için İŞKUR portalı üzerinde açık iş ilanları bulunmamaktadır. Portal üzerinde daha çok il merkezi ve sahildeki büyük ilçelerde iş ilanları yer almaktadır. Bu durum, Aybastılı muhtaç vatandaşların bu olanaktan yararlanmasına engel teşkil etmektedir. Yalnızca Toplum Yararına Yapılan Program(TYP) dâhilinde iş imkânları olduğu zaman yönlendirme yapılmaktadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla 2015 yılında 2 kişi Aybastı İlçe Müftülüğü'nde, 1 kişi de Aybastı Kaymakamlığı'nda çalışmak üzere toplamda 3 vatandaşın yönlendirmesi yapılarak iş istihdamı sağlanmıştır.

3.2.3.7. Projeler

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,2002 yılından bu yana, çalışabilir, üretebilir durumdaki yoksul vatandaşların toplum hayatına aktif ve üretken olarak katılımını

¹³⁶SYGM,http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/istihdam_baglantisinin_etkin_lestirilmesi_genelge_2014-4.pdf Erişim Tarihi:03.28.2015

sağlayıp işsizlikten ve dolayısıyla muhtaç ve/veya yoksulluktan kurtulmaları için proje destek programları yürütmektedir.

Proje destek programları ile çalışabilir durumda bulunan fakir ve muhtaç vatandaşların kendi işlerini kurarak geçimlerini sağlamaları, yoksul vatandaşların doğrudan sosyal yardımların hedef kitlesi olmaktan çıkmaları, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya maruz kalmamaları, ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması amaçlanmaktadır.¹³⁷

Şimdi, Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından fakir ve muhtaç olup SYDV'ye bağımlı olarak yaşayan bazı vatandaşlara yapılan yardımlar neticesinde muhtaç vatandaşların kendi işlerini kurarak bağımlılıktan kurtulmalarını ve üretime yaptıkları katkıyı gösteren birkaç proje uygulaması incelenecektir:

3.2.3.7.1. Koyunculuk Projesi

Aybastı ilçe ekonomisinde tarım ve hayvancılık önemli bir yere sahiptir. İlçede 45.157 dekar mera alanı bulunmakta ve birçok aile geçimini tarım ve hayvancılık yaparak sağlamaktadır. İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre mevcut mera alanı 29.000 küçükbaş hayvan yetiştirme kapasitesine sahiptir. Ancak ilçede 2015 yılı itibariyle 14.211 adet küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Aybastı SYDV bu kapasiteyi değerlendirmek ve muhtaç hanelere sürdürülebilir bir iş imkânı sağlamak için koyunculuk projesi uygulamıştır.

Proje, düzenli bir işi olmayan ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yapabilecek yeterliliğe sahip bireylerin Aybastı SYDV'ye müracaat etmeleri neticesinde Vakıf Mütevelli Heyeti'nin kararı ile uygulamaya başlanmıştır. Projenin teknik danışmanlığı İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Koyunculuk projesi, Aybastı SYDV tarafından 2010 ve 2012 yıllarında olmak üzere iki defa gerçekleştirilmiştir. İki yılda toplam 23 hane koyunculuk projesinden faydalanmıştır. Proje kapsamında her haneye 15 koyun, 10 kuzu, 1 koç olmak üzere 26 adet küçükbaş

¹³⁷SYGM, <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/uygulamalar/proje-destek-programlarimiz>

hayvan teslim edilmiştir. Projede verilen destek hibe olmayıp ilk 2 yıl ödemesiz, sonraki 6 yıl eşit miktarda faizsiz olarak tahsil edilmektedir.

Tablo 28: 2010 ve 2012 Yıllarda Yapılan Koyunculuk Projesi

Koyunculuk Projesi				
Yıl	Kişi Sayısı	Verilen Destek(TL)	Toplam Maliyet	Geri Ödeme Yapılan Miktar
2010	14	14.889	208.446	34.790
2012	9	13.600	122.400	-

Kaynak: Aybastı SYDV Proje Verileri

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi koyunculuk projesi için 2010 ve 2012 yıllarında toplam 330.846 TL destek verilmiştir. Bu desteğin 34.790 TL'sinin geri ödeme tahsilatı gerçekleşmiştir.

Koyunculuk projesinden yararlanan 23 fayda sahibi ile yüz yüze görüşülmüştür. Yapılan görüşmelerde fayda sahipleri projenin verimli olduğunu, proje sayesinde vakfa bağımlı olmaktan kurtulduklarını belirtmişlerdir. Bunun üzerine SYDV kayıtları incelenmiş ve 23 yararlanıcının yardım müracaatlarında azalma olduğu görülmüştür.

Görüşme yapıldığı tarihte(15.03.2015) proje faydalanıcıları içinden 8 tanesi 30-100, 15 tanesi 100-225 arasında küçükbaş hayvanının olduğunu belirtmiştir. Hayvan sayılarındaki bu fark ise hanenin ihtiyaçlarını karşılamak için kuzuları satmaları ve bundan dolayı sürünün büyümesinin engellenmesinden kaynaklanmaktadır.

Projede küçükbaş hayvanlar 8 ay merada otlatılırken geri kalan 4 ay ise ağılda beslenmektedir. Ortalama 30 koyunun beslenmesi için aylık 750 TL tutarında yem ve saman satın alınmaktadır. 4 ayda ise toplam 3.000 TL tutarında besi maddesi alınmaktadır. Yani bir hayvanın ağıldayken aylık maliyeti 25 TL olduğu için 4 ayda bu miktar 100 TL olmaktadır. Geriye kalan 8 ayda koyunlar merada otlatıldığı için herhangi bir maliyet olmamakta ve bir koyunun yıllık maliyeti 100 TL olarak gerçekleşmektedir.

Aşağıdaki tabloda ortalama bir koyunculuk projesinin uygulanması gösterilmiştir. Proje faydalanıcılarıyla yapılan görüşmelerde elde edilen bilgi ve verilere, ayrıca Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğünden alınan verilere dayanarak oluşturulan tabloda bazı varsayımlardan hareket edilmiştir. Bu varsayımlar şunlardır; her koyunun yılda 2 defa kuzuladığı ve doğan kuzuların 2/3'sinin yıl içinde satıldığı, her bir hayvanın satışından 500 TL gelir elde edildiği ve 6 yaşını dolduran koyunların doğurganlığı bittiği için satıldığı.

Tablo 29: Koyunculuk Projesi Uygulaması

Yıllar	Koyun Sayısı	Kuzu Sayısı	Koç Sayısı	Satılan Kuzu Sayısı	Satılan Koyun Sayısı	Satışlardan Elde Edilen Tutar(TL)	Maliyet (100 X hayvan sayısı)	Geri Ödemeler (TL)	Net Gelir(TL)
2010	5	0	1				-2600		-2600
2011	5	0		0		10.000	-5600		4.400
2012	4	0		3		16.500	-8600	2481,6	5418,4
2011	1	8		5		22.500	-12.200	2481,6	7818,4
2014	4	02		8		34.000	-17.700	2481,6	13.818,4
2015	06	48		9	5	57.000	-25.900	2481,6	28.618,4
2016	38	12		41	0	75.500	-35.700	2481,6	37.318,4
2017	97	76		84	0	107.000	-48.200	2481,6	56.318,4

Kaynak: Aybastı SYDV Verileri

Yukarıdaki tabloda koyunların kümülatif olarak arttığı görülmektedir. 2010 yılında koyunculuk projesini uygulamaya başlayan fayda sahibi ilk yıl oluşan maliyeti kendi imkânları ile karşılamaktayken 2011 yılından itibaren kâr elde ederek sermayesini artırmıştır. 2012 yılında geri ödeme planı başlamasına rağmen 5.418,4 TL tutarında net gelir elde edilmiştir. 2015 yılında ise 6 yılını dolduran koyun ve koçlar üreme yetilerini kaybettikleri için satılmıştır. Böylece 2015 yılından itibaren sermaye artış hızında azalma meydana gelirken satışlardan elde edilen tutar artmıştır.

3.2.3.7.2. Salma Tavukçuluk Projesi

2014 yılında, Aybastı SYDV'den yardım alan bir vatandaşa yapılan salma tavukçuluk projesi ile ihtiyaç sahibi vatandaş, düzenli bir gelire kavuştuğu için artık Aybastı SYDV'ye müracaatta bulunmamış ve kendisini geçindirecek bir gelire kavuşmuştur.

Aybastı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak çiftlik için gerekli olan 12.000 TL'lik sabit gider karşılanmıştır. Çiftlik için gerekli olan tavuklar Brahma cinsinden seçilerek 450 adet tavuk 7.200 TL'ye mâl edilmiştir. Böylece proje toplam 19.200 TL maliyetle faaliyete başlamıştır.

Projede her tavuk için AB standartlarına göre 4 m² alan yeterli görülürken Aybastı'da faaliyete geçen çiftlikte her tavuğa 22 m² alan düşmektedir. Böylece tavuklar daha geniş beslenme alanına sahip olmaktadır.

Çiftlikteki işleyişe bakıldığında 450 adet tavuğun hepsi yumurta evresine girmedeği için günde ortalama 250 tane yumurta elde edilmektedir. Proje sahibi ilçede henüz tek olan çiftlik ile yumurtalarını rahatça pazarlayabilmekte ve yumurtaların tanesini 0,50 TL'den satarak günlük 125 TL elde etmektedir. Çiftlikte bulunan 450 adet tavuğun günde ortalama 1 çuval yem tükettiği göz önüne alındığında (1 çuval yem 65 TL) günlük net olarak 60 TL'lik gelir elde etmektedir. Proje faydalanıcısı girişimci vatandaş, aylık 30x60 TL=1800 TL, yıllık 12x1800=21.600 TL kazanarak projenin maliyetini bir yıl içinde karşılamış ve aylık olarak düzenli bir gelire kavuşarak vakfa bağımlılığı ortadan kalkmıştır.

Projeden faydalanan vatandaş, yukarıdaki hesaplamalara göre aylık ortalama 1800 TL gelir elde etmektedir. Bu durum, uygulamaya konan salma tavukçuluk projesi ile vakfın sadece aynı ya da nakdi desteklerle muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarını gideren bir kurum olmadığı, vatandaşları çalışmaya iten bir fonksiyonunun da olduğu, iş kurmak ve üretmek isteği olup da sermayesi olmayan vatandaşlara, ihtiyacı olan küçük sermayeyi temin ederek onların tüketimden üretime geçmelerini sağlayan ve böylece yoksullukla mücadele için kalıcı çözümler üretmeye çalışan bir kurum olduğu ortaya çıkmıştır.

3.2.3.7.3. Kültür Mantarı Yetiştiriciliği

Mantarların retimi diğer bitki üretimlerinden daha zordur. Yetiştirmek için sabır ve özenle birlikte tam teçhizatlı tesis gerekmektedir. Kültür mantarı yetiştiriciliği konusunda elinde yeterli sermayesi olmayan ancak bu konuda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olduğu değerlendirilen muhtaç bir vatandaşa Aybastı SYDV tarafından yardım yapılmış ve tesisin faaliyete geçmesi sağlanmıştır.

Kültür mantarı yetiştiriciliği için uygun ortama sahip olan fayda sahibine tesis giderleri ile ilgili 15.000 TL ve tesisin faaliyete başlayabilmesi için de 6.000 TL'lik hammadde temin edilmiştir. Maliyetler ile ilgili tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 30: Aybastı SYDV Tarafından Yapılan Kültür Mantarı Proje Maliyeti

Tesis Giderleri	Fiyat
2 adet Isıtma Cihazı	3.500,00 TL
1 adet Radyal Fan	1.000,00 TL
Raflar	7.000,00 TL
Diğer Tesis Giderleri	4.500,00 TL
Hammadde(Kompost)	6.000,00 TL
Toplam	21.000,00 TL

Kaynak: Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Proje Verileri

Mantar için gerekli olan hammadde komposttur. Kompost, verimli ve hazır bir toprak türü olup tek kullanımlıktır. Toplamda 21.000 TL'lik bir maliyetle faaliyete geçen tesisin ilk ürününden 2.600 kg hasat elde edilmiştir (3 ay içinde). Hasadı yapılan ilk ürün, kilogramı 6 TL'den ilçe içinde pazarlanmıştır. 2.600 kilogram mantardan 15.600 TL satış geliri elde edilmiştir. Atıl duruma gelen kompost, ilçe içerisinde değerlendirilerek 1.500 TL'den gübre olarak satılmıştır. Mantar yetiştirirken belirli sıcaklık, nem ve havalandırma gibi şartlara ihtiyaç olduğu için üretim süresince 1.000 TL'lik iklimlendirme gideri meydana gelmiştir. 3 aylık toplam gelir 15.600+1.500 TL=16.100 TL. Bu gelirin 6.000 TL'si ile yeniden hammadde olarak kompost alınmış ve iklimlendirme ile ilgili ortalama 1.000 TL'lik giderle beraber 7.000 TL gider oluşmuştur. 16.100-7.000=9.100 TL olan 3 aylık net gelirle beraber fayda sahibi aylık net olarak

ortalama 3.000 TL gelir sahibi olmuş ve SYDV'ye olan bağımlılığı tamamen ortadan kalkmıştır. Aylık kazancı ortalama 3.000 TL olan fayda sahibi hem düzenli bir gelire sahip olmuş hem de ilçede yeni bir işin tanınması ve yapılmasına öncülük etmiştir. Böylece Aybastı SYDV'nin farklı projeleri destekleyen yenilikçi bir kuruluş olduğu ortaya çıkmıştır.

3.2.3.7.4. İstihdama Yönelik Faaliyetler

Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın proje desteklerinin yanında istihdama yönelik faaliyetleri de bulunmaktadır. Mikro kredi şeklinde yapılan bu yardımlarla, çalışabilir durumda olan vatandaşların bildikleri işi yapmalarına katkı sağlamak ve onları çalışmaya özendirerek SYDV'ye bağımlılıklarını ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Bu faaliyetlerle ilgili verilen desteklerden bazıları aşağıda açıklanmıştır.

Bu faaliyetlerden biri seyyar simit satıcısına yapılan araç desteğidir. Dönem dönem vakıf yardımlarından faydalanan satıcıya 500 TL'lik maliyetle küçük bir seyyar araç temin edilmiştir. Bu küçük destek sayesinde günde ortalama 100 adet simit satan vatandaşın aylık kazancı 1.000 TL olmuştur. Yapılan destek ile satıcının vakfa bağımlılığı ortadan kalkmış ve kendi ayakları üzerinde durması sağlanmıştır.

Diğer bir faaliyet ise çay ocağı açmak için girişimde bulunan ihtiyaç sahibi vatandaşa yapılan züccaciye ve çay kazanı desteğidir. Kiralık bir işyerinde işletmeyi kurması için fayda sahibine 7.000 TL tutarında destek verilmiştir. Faaliyete başlayan çay ocağından ayda ortalama 3.000 TL gelir elde edilmekte ve bu gelirin yarısı işyeri giderleri için kullanılmaktadır. Bu durumda işletmeci ayda 1.500 TL net gelir elde etmektedir. İşletmeci bu gelirle birlikte çalışma hayatına atılmıştır. Böylece yoksulluk durumu ortadan kalkarak düzenli bir gelire sahip olmuştur.

Başka bir faaliyet de avize taşları imalatçılığı yapan girişimciye verilen destektir. Avize taşları imalatı için kullanılan hammaddenin maliyetinin yüksek olması vatandaşı zor durumda bırakmıştır. İmalat için gerekli makine ve teçhizata sahip olan bireye 3.000 TL destek sağlanmıştır. Böylece girişimci, hammadde olan cam çubukların teminini sağlayarak imalathaneyi aktif hale getirmiştir. Pazarlamada bir takım zorluklar yaşamasına rağmen vatandaşın vakfa bağımlılığı ortadan kalkmıştır.

3.4. Aybastı'da Yardım Veren Diğer Kuruluşlar

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı dışında ilçede muhtaç vatandaşlara yardım veren ve yoksullukla mücadele konusunda katkı sağlayan kurum ve kuruluşların en önemlileri Aybastı Belediyesi, Aybastı Türk Kızılay Şubesi ve özel derneklerden biri olan Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği'dir. Şimdi bu kurumların yaptığı sosyal yardımlar kısaca incelenecektir:

3.4.1. Aybastı Belediyesi

Belediyeler, ilçe sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi olarak tanımlanır. Genellikle temizlik, aydınlatma, defin işlemleri ve mezarlıklar, itfaiye, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, tüzel kişiliği olan bir örgüttür. Belediyelerin sosyal, kültürel ve eğitime yönelik faaliyet ve hizmetleri de vardır. Sosyal yardımlar konusunda belediyeler, bütçelerine göre yardımda bulunur ve muhtaç vatandaşların ihtiyaçlarının giderilmesine katkı sağlarlar. Aybastı Belediyesi de ilçedeki muhtaç vatandaşlara dönük yardım ve faaliyetlerde bulunmakta, onların acil olan ihtiyaçları için gıda yardımı ve nakdi yardımda bulunmaktadır. Şimdi Aybastı Belediyesi'nin son 3 yılda yaptığı sosyal yardımlara ait faaliyet tablosu incelenecektir:

Tablo 31: Aybastı Belediyesi Sosyal Yardımları ve Miktarları

Aybastı Belediyesi'nin Yaptığı Sosyal Yardımlar				
Yıl	Gıda Yardımları		Nakit Yardımlar	
	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar (TL)	Kişi Sayısı	Gerçekleşen Tutar (TL)
2012	130	2.553	91	14.525
2013	50	3.200	65	11.020
2014	100	5.000	63	10.970
2015	50	2.700	10	8.925

Kaynak: Aybastı Belediyesi 2012-2015 Sosyal Yardım Faaliyet Raporları, s. 1

Hane halkına yapılan transfer harcamaları adı altında gerçekleşen bu yardımlar, yıl içerisinde bazen nakdi olarak bazen de gıda yardımı olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Gıda yardımları ramazan ayı içerisinde gıda paketi şeklinde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Aybastı Belediyesi'nin yaptığı sosyal yardımların SYDV tarafından yapılan yardımlarla kıyaslanarak verilmesi, SYDV'lerin yoksullukla mücadele konusunda ne kadar önemli bir faaliyet icra ettiğinin anlaşılması bakımından son derece önemlidir. 2015 yılı ele alındığında Aybastı Belediyesi tarafından yapılan toplam yardımlar 11.625,00 TL'dir. Bu miktar Aybastı SYDV'nin 2015 yılında yapmış olduğu yardımlar genel toplamının % 0,206'sı kadardır.

3.4.2. Aybastı Türk Kızılayı

Aybastı Türk Kızılayı, ilçede kamu yararına çalışan tek dernek olarak ön plana çıkmaktadır. Aybastı'da Türk Kızılay Şubesi, faaliyetlerini biri bodrum kat olmak üzere 3 katlı bina içerisinde gerçekleştirmektedir. Aybastı İlçesinde, 67 görme engelli, 42 işitme engelli, 231 bedensel engelli, 170 zihinsel engelli olmak üzere toplam 510 engelli, 102 süreğen hastalıklı, 254 dul ve yetim bulunmakta olup bunlardan 247 engelli ailesi, 164 dul ve yetim ailesi olmak üzere toplam 411 aile ve 1552 nüfusa yılda 4 defa giysi, gıda ve ev eşyası yardımı yapılmaktadır. Her 3 ayda bir sırası gelen aile, haftanın 6 günü açık olan Kızılay mağazasından ihtiyaçlarını ücretsiz karşılamaktadır.

Kızılay Şubesinde 2015 yılı itibariyle 148 kayıtlı üye bulunmaktadır. Üyelik aidatı ise yıllık 12 TL'dir. Mağazada 2015 yılı içerisinde yaklaşık 100 bin TL'lik giysi ve gıda bulunmaktadır. Aybastı Türk Kızılay'ının yıllara göre gelir-gider durumunu gösteren tablo aşağıda gösterilmiştir:

Tablo 32: Kızılay Aybastı Şubesi Gelir ve Giderleri

Kızılay Aybastı Şubesi				
Yıl	GELİR		GİDER	
	Aynı Gelirler	Nakdi Gelirler	Aynı Giderler	Nakdi Giderler
2012	85.159,15	11.720,80	44.180,55	13.475,12
2013	58.057,37	20.623,57	58.057,37	22.113,08
2014	54.361,20	29.628,61	94.905,3	22.304,46
2015	27.964,98	10.000,00	37.883,05	13.266,54

Kaynak: Kızılay Aybastı Şubesi 2012-2015 Faaliyet Raporları, s. 1

Aybastı Kızılay Faaliyet Raporları incelendiğinde, giderlerin en fazla 2014 yılında olduğu ve 2014 yılına kadar yapılan harcamaların giderek arttığı ancak 2015 yılında giderlerde ani bir düşme olduğu görülmektedir. Yapılan görüşme ve incelemelerde bu duruma neden olan iki etken olduğu değerlendirilmektedir: Birincisi, 2015 yılında Kızılay Şubesi Yönetim Kurulunda yapılan değişikliktir. Yönetimin değişmesi hem Kızılay'a yapılan bağışların azalmasına neden olmuş hem de yeni yönetimin kendi plan ve programını uygulaması için belli bir zamana olan ihtiyacı ortaya çıkıştır. 2015 yılında yapılan harcamalardaki düşmenin bir nedeni de Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının her geçen gün daha aktif olarak çalışması ve muhtaç vatandaşlara ulaşması, aynı zamanda Hükümetin yeni sosyal yardım programlarını uygulamaya başlamasıdır. Kanımızca Aybastı Türk Kızılay'ının harcamaları, bundan sonraki yıllarda da düşük seyredecektir.

Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına ait 2015 yılı yardımlar genel toplamı ve yönetim giderleri toplamı 6.082.577,4 TL olarak gerçekleşmiştir. Aybastı Kızılay Şubesi'nin 2015 yılı toplam giderleri ise 51.149,59 TL'dir. Yıl boyunca Aybastı Kızılay Şubesinin yaptığı faaliyetler, Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından yapılan yardım faaliyetlerinin %0,84'ünü oluşturmaktadır.

3.4.3. Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği

Aybastı İlçesinde 30 adet dernek bulunmaktadır. Özel amaçlı kurulmuş ve sosyal yardımlar konusunda en aktif olan dernek, Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği'dir. Derneğin amacı; orta öğretim, lise, yüksek dereceli örgün veya yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında ya da kurslarında okuyan öğrencileri barındırmak, imkânlar dâhilinde onların eğitim, yeme-içme ve ısınma gibi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Derneğin gelirleri üyelik aidatları, bağış ve yardımlar(aynı ve nakdi), derneğin malvarlığından elde edilen gelirler, yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak sağlanacak her türlü bağış ve yardımlar, bankalarda dernek adına açılan hesaplara yapılan yardımlardan oluşmaktadır.

Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği'nin 43 tane aktif üyesi bulunmaktadır. Derneğin kız ve erkek olmak üzere 2 adet yurdu bulunmaktadır. Dernek tarafından son 4 yıl içinde 120 adet öğrencinin gıda ve barınma ihtiyaçları karşılanmıştır. Bu miktar; 2012 yılı, 2013 yılı, 2014 yılı ve 2015 yıllarında toplam olarak 1.259.851,18 TL olarak gerçekleşmiştir.¹³⁸ Derneğin son 4 yılda yaptığı yardımlar, Aybastı SYDV'nin sadece 2015 yılında yapmış olduğu yardımlar toplamının %22,34'ü kadardır.

¹³⁸ Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği, (2012-2015 Faaliyet Raporları), s.1-2

SONUÇ

Yoksulluk, kısaca insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu olarak tanımlanmıştı. Ancak, sosyal devlet anlayışının geldiği refah seviyesinde yoksulluğu salt ekonomik bir olgu olarak tanımlamak eksik olur. Yoksulluk, yalnızca ekonomik olarak ele alınamayacak kadar geniş ve karmaşık bir olgudur. Bu nedenle yoksulluğu tanımlarken insan hayatının ekonomik, kültürel, teknolojik, çevresel, insan haklarıyla ilgili, siyasi ve sosyal katılımı içeren, eğitim ve sağlığı dikkate alan vb. tüm boyutlarını ele almak gerekir.

1986 yılından önce sosyal yardımlar konusunda politika üreten, hizmet sunan kurumlar; Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Kızılay Derneği ve Sosyal Hizmetler ve Darülaceze Kurumu olmak üzere üç tane iken, 1986 yılında, sosyal yardımlar için kaynak ayırıp yoksullukla mücadele etmek, devamlı ve kalıcı çözümler üretmek amacıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur. Fon, taşrada faaliyetlerini Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına kaynak aktarmak suretiyle yerine getirmektedir. O halde, hükümetlerin sosyal politikalarını uygularken en önemli görev Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına düşmektedir. Nitekim hükümetler, vadettikleri sosyal politikalarını uygularken aktif olarak bu vakıfları kullanmakta ve bu vakıfların hukuki statüsünün de vermiş olduğu esneklikten istifade etmeye çalışmaktadırlar.

Aybastı örneğinde de incelendiği gibi, devletin yaptığı sosyal yardımlar miktar olarak çok büyük rakamlara ulaşmaktadır. Devletin böyle büyük miktarda bir kaynağı taşradaki muhtaç vatandaşlara transferi, hem yöre için ekonomik bir canlanmaya yardım etmekte hem de toplumun dezavantajlı gruplarının sosyal rehabilitasyonuna katkı sağlamaktadır. Yıllık 5 milyon TL'yi geçen yardımların ilçe içerisinde harcanmasıyla birlikte ilçe esnafı rahatlamakta, ilçede ticari bir hareketlilik oluşmaktadır. Aynı zamanda toplumda özel olarak korunması gereken yaşlı, engelli, kadın ve çocuklar ile herhangi bir nedenden dolayı yoksul düşmüş birey ve ailelere yapılan yardımlar sayesinde; onların toplumdan dışlanmaları, suça sürüklenmeleri ve ruhsal olarak yıpranmaları bir ölçüde engellenmekte ve topluma kazandırılmaları sağlanmaktadır.

Toplumdaki muhtaç vatandaşların yardımlara bağımlılığını ortadan kaldırmak için desteklenen gelir getirici ve istihdama yönelik projeler sayesinde aileler, düzenli bir geliri olan işlere kavuşmakta ve artık devletten yardım almadan hayatlarını devam ettirebilmektedirler. Sayısı az olmakla beraber, bu tür projelerden yararlanan ailelerin hem kısa sürede yaşam standartları yükselmekte hem de yardımlara bağımlı olan diğer muhtaç vatandaşlara örnek olmaktadır. Aynı zamanda mikro kredi şeklinde çok küçük bir yardımla bildiği bir işi yapmak için desteklenen birey ya da ailelerde de benzer bir durum ortaya çıkmakta, bu bireylerin yardım için Vakfa gelmeleri sona ermektedir. Aybastı örneğinde, gerek gelir getirici bir proje, gerekse mikro kredi şeklinde bir destekle kendi işini kuran ya da geliştiren ailelerin hem yaşam standartları önceki durumlarına göre iyileşmiş, hem de bu ailelerin yardım için Vakfa müracaat etmedikleri görülmüştür. Bu durumda ortaya çıkan sonuç; çalışabilecek durumda olan vatandaşlara sosyal yardım yapmanın olumsuz neticeler doğurduğu, bu vatandaşlara gelir getirici ve istihdama yönelik projelerle SYDV'lere bağımlılığın ortadan kaldırılmasının zaruridir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nun en önemli yardım kalemlerinden biri yakacak yardımdır. Yapılan yakacak yardımları sayesinde aileler, hem yıllık olarak satın almak zorunda oldukları yakacak için harcamaları gereken parayı başka ihtiyaçları için kullanma imkânı bulmakta hem de orman alanlarındaki kaçak kesimler nedeniyle ormanların tahrip edilmesi önlenmiş olmaktadır. Aybastı'da kaçak kesim denetimlerinin artmasına rağmen, kaçak kesimden dolayı işlem yapılan olay sayısının azalması ve yeni gelişen ormanlardaki hızlı artışın yapılan yakacak yardımları sayesinde olduğu değerlendirilmektedir.

Yapılan yardımlar salt ekonomik olarak muhtaç olan faydalanıcıları etkilememekte, onların yoksulluktan kurtulmaları için başka işlevleri de yerine getirmektedirler. Bunlardan en önemlileri düzenli merkezi yardımlardan olan Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık Yardımlarıdır. Bu yardımlardan istifade etmek için belli koşullara uyulması gerekmektedir. Örneğin, düzenli olarak eğitime devam edilmesi ya da düzenli sağlık kontrollerinin yapılması, aşıların takip edilmesi gibi. Bu yardımlar sayesinde eğitim teşvik edilmekte ve muhtaç ailelerin çocukları gerekli eğitimi alarak daha nitelikli olabilecek, bir meslek sahibi olarak yoksulluk kısır döngüsünden kurtulmaları sağlanabilecektir. Aynı zamanda düzenli sağlık kontrolleri ve aşı takibi sayesinde anne-

çocuk ölümleri azalmakta, koruyucu sağlık tedbirleri sayesinde olası büyük hastalıkların erken teşhis ve tedavileri ya da bu hastalıklardan korunma yöntemleri bireylere uygulanabilmektedir.

Devlet, sosyal devlet olmanın gereği olarak muhtaç vatandaşlara sosyal yardım programları vasıtasıyla ulaşır ve ihtiyaç duyulan alanda onları finanse eder. Ancak, son dönemlerde birçok iyileştirme yapılmasına rağmen ihtiyaç sahipleri belirlenirken objektif kriterler uygulama ve standart kurallara göre hareket etme noktasında bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorlukların en başında kayıt dışılık ve muvazaalı durumlar gelmektedir. Birçok konuda birçok şey, ya kayıt dışıdır ya da başkası adına kayıtlıdır. Örneğin; kişinin birkaç evi ya da arsası vardır ancak bunlar başkasının adına kayıtlıdır. Ya da hayvan veya diğer malvarlıkları ya kayıtlı değil yani kaçaktır ya da başkasının adına kayıtlıdır. Bir başka örnek de, resmi nikâh yapmadan evlenen çiftlerin durumudur. Bu durumda, anne-babadan biri öldükten sonra çocuklar Öksüz-Yetim Aylığı alamamakta, baba öldükten sonra da anne, Eşi Vefat Etmiş Kadınlara verilen yardımdan yararlanamamaktadır. Kayıt dışılık ya da doğru olmayan kayıtlar, karar vericilerin işini zorlaştırmakta, sosyal yardımlar yapılırken adaletin sağlanması zorlaşmakta ve bazı gerçek ihtiyaç sahipleri gözden kaçabilmektedir. Bireyselliğin bu kadar ön plana çıktığı çağımızda, toplumumuzdaki bu sorunun nedeni, halkımızın karşılıklı olarak birbirine duyduğu güven, kurallara uyma konusunda vatandaşlarımızın isteksizliği ve eğitim seviyesinin yetersizliğidir.

Yoksulluğu ortadan kaldırmak için devletin muhtaç vatandaşlara yaptığı sosyal yardımların bireyleri tembelleğe alıştırdığı, üretmeden tüketmeyi teşvik ettiği konusunda yapılan eleştirilere kısmen katılmakla beraber bu tür kötü niyetli yaklaşımları ortadan kaldıracak tedbirlerin uygulanması gerektiği açıktır. Özellikle çalışabilecek durumda olan bireylere yapılan yardımlar konusunda çok dikkatli olunması gerekmektedir. Aksi takdirde hem aktif iş gücünün üretimden alıkonulması hem de piyasada çalışacak işçi bulunmaması gibi neticeler doğuracaktır. Son dönemlerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında imzalanan protokolle, çalışabilecek durumda olan muhtaç vatandaşların çalışmaya yönlendirilmesi için bir takım önlemler alınmış olmakla beraber uygulamada birçok sorunla karşılaşmaktadır.

KAYNAKÇA

Anabritannica, C.22, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1986

Arıöz Bozkuş, Ahsen, “Genel Esaslarıyla Türk Hukuku’nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları”, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, 2009)

Arpacıoğlu, Özge, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele”, (Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Gaziantep,2012)

Aktan, Coşkun Can; **Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Deniz Feneri Yayınları, Cilt 1, İstanbul, 2003.

Aktan, Coşkun Can ve Vural, İstiklal Yaşar, “Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri”, Hak-İş Konfederasyonu Dergisi, Ankara,(2002)

Altan, Ömer Zühtü; **Sosyal Politika Dersleri**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 1592, Eskişehir, 2004.

Altay, Asuman, “Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi”, Ege Akademik Bakış Dergisi, C.7, (2004)

Coşkun, M. Nejat, “Türkiye’de Yoksulluk: Bölgesel Farklılıklar ve Yoksulluğun Profili, Türkiye Ekonomi Kurumu”, Tartışma Metni 2012/59, 2012.

Demir Şeker, Sırma; “Türkiye’de Sosyal Transferlerin Yoksulluk Üzerindeki Etkileri”, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara, 2008

Doğan, Eda, “Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi”, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Yayın No:2880,2014

Gündoğan, Naci; “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele,” Ankara Sanayi Odası Dergisi, (Ocak/Şubat 2008)

- Hünler, Arın, “Yoksullukla Mücadele-Yoksullukla Mücadele Ayrımında SYDTF” Türk İdaresinin Güncel Sorunları Seminer Çalışması, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2005
- Karayılmazlar, E. “ Küreselleşme Sürecinde Yoksulluk ve Eğitim”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.24,(2006), S.2.
- Kule, Hüner ve Es, Muharrem; “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı 49, İÜİF Yayını, İstanbul, (2005)
- Okumuş, Şaduman, **Dünyada ve Türkiye’de Mikro Finansman ve Yoksulluğun Azaltılması Teori ve Uygulamalar**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No:2010-31, İstanbul,2010
- Öztürk, Nazım ve Öztürk, Yasin, **Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları**, 1. Baskı, Palme Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü**, 2007 Faaliyet raporu, Ankara, 2008
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü**, “Stratejik Plan 2009-2013”Ankara, 2008
- Şenses, Fikret, **Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk**, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2013.
- Şenses, Fikret, “Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu”, ODTÜ Gelişme Dergisi, C.26 ,S.3-4, (1999)
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, 1982
- Tekeli, İlhan, **Yoksulluk, Devlet Reformu**, TESEV Yayınları, İstanbul 2000.
- Tireli, Münir ve Coşkun, Selim, **Avrupa Birliğinde Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Türkiye**, Nobel Yayıncılık, 2008

Tireli, Münir, “Küreselleşme ve Yoksulluk: Birleşmiş Milletler (UNDP) ve Dünya Bankası Göstergeleri Işığında Bir Analiz,” Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara, Mayıs 2009

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, **Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk- Avrupa Birliği ile Karşılaştırma**, Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş. , Yayın No: TÜSİAD-T/2000-12/295, Aralık 2000,

Uçar, Ceren, “Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri, Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara,2011

Yılmaz, Mine; “Yoksulluğun Önlenmesinde Toplumsal Reformun Gerekliliği,” Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.1, 2004.

Kurum Kaynakları

Aybastı Kaymakamlığı 2015 Yılı Brifingi

Aybastı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Brifingi

Aybastı SYDV GSS İstatistikleri

Aybastı SYDV Proje Verileri

Aybastı SYDV 2012-2015 Yılları Faaliyet Raporları

Aybastı SYDV 2016/Mart Faaliyet Raporu

Aybastı Orman İşletme Şefliği Verileri

Aybastı Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

Aybastı Belediyesi 2012-2015 Sosyal Yardım Faaliyet Raporları

Aybastı Kurs ve Okul Talebelerine Yardım Derneği 2012-2015 Faaliyet Raporları

Kızılay Aybastı Şubesi 2012-2015 Faaliyet Raporları

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014 Yılı Faaliyet Raporu

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu

İnternet Kaynakları

Resmi Gazete, “**Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik**”

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111228-7.htm>

E-Mevzuat, “**65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları İle Engelli ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Yönetmelik**”<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.17049&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>

T.C. Aybastı Kaymakamlığı,

http://www.aybasti.gov.tr/default_B1.aspx?content=186

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “**Genel Sağlık Sigortası Gelir Tespitine İlişkin Usul ve Esaslar (Genelge 2012/07)**”

<http://www.aile.gov.tr/mevzuat/mevzuat>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, “**Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısının Etkinleştirilmesine İlişkin Esas ve Usuller (Genelge 2014/4)**”<http://www.aile.gov.tr/mevzuat/mevzuat>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/istihdam_baglantisinin_etkinlestirilmesigenelge_2014-4.pdf

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/uygulamalar/proje-destek-programlarimiz>

- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/saglik-yardimlari>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/muhtac-asker-ailelerine-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/egitim-yardimlari>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/esi-vefat-etmis-kadnlara-yonelik-duzenli-nakdi-yardim-programi>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/aile-yardimlari>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/sosyal-yardim-programlari-brosuru>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/projeler/soybis>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-tarihce>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-gorevler>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/teskilat-yapisi/genel-mudurluk-sekretarya-birimi>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-misyon>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/hakkimizda/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu/sygm-vizyon>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/uygulamalar/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari> ,

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
<http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/sydvlerin-yapisi>

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,
http://www.aile.gov.tr/data/5404eb05369dc3119090f853/yakacak_yardimlari_genelge_2013_23-24_.pdf

SYDTF Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/08/20050821-3.htm>,

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu,
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf>

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Çalışanları Derneği,
<http://vakcalder.org.tr/goster.php?anid=88&board=19f3cd308f1455b3fa09a282e0d496f4&msgn=209&kmen=2>

Vakıf Senedi Örneği

<http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=127>

Türkiye İstatistik Kurumu,

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>

Türkiye İstatistik Kurumu,

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10952#>

Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051224-2.htm>